

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Första kammaren.

Nr 14.

Onsdagen den 29 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Meurling* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 117, angående pensioner och understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 118, angående vissa ändringar i statsbaneförvaltningens organisation m. m.;

nr 119, angående vissa ändringar i lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

nr 120, angående vissa inrikes postavgifter;

nr 121, angående avsättande av en reservfond för postgironörelsen;

nr 126, angående inköp av mark och uppförande därå för postverkets räkning av tillbyggnad till telegrafhuset i Borås; samt

nr 127, angående beräkning av den period, varunder semester må tilldelas befattningshavare i statens tjänst.

Herr statsrådet *Pettersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 106, angående anslag till ersättning till häradsskrivarna för pensionsförteckningar; och

nr 122, angående anslag till medicinalstyrelsen m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 4, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet.

Punkterna 1—3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4 och 5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte minska ordinarie reservationsanslaget till rekryteringskostnader, nu 268,000 kronor, med 88,000 kronor till 180,000 kronor.

*Anslag till
rekryterings-
kostnader.*

*Anslag till
rekryterings-
kostnader.
(Forts.)*

Herr Winberg: Herr talman! Här i punkt 6 är det fråga om anslaget till rekryteringskostnader. Detta har visserligen nedsatts med 88,000 kronor, och jag har naturligtvis ingenting att anmärka emot själva nedsättningen, men då jag begärt ordet i denna punkt och jämväl kommer att framställa ett yrkande, avser detta icke enbart den föredragna punkten, utan hela den nu föreliggande huvudtiteln.

Jag anser, att det för närvarande finnes särskilda skäl att, liksom jag gjort många gånger förut, taga frågan om vårt militärväsen och vår ställning till detsamma under överbägande. Till de allmänna skäl, som åtminstone för mig tidigare varit bestämmande, när det gäller att taga ställning till vårt nuvarande militära försvar, har under senare tiden tillkommit en hel del nya. Jag ber att därvid få peka på ett par stycken. Det första är den sanktionspolitik, som Nationernas förbund nu har gått in för och som helt naturligt kan komma att få synnerligen ödesdigra verkningar. Det förefaller mig, som om i varje fall de små staterna icke skulle ha någon anledning att genom upprätthållande av ett militärväsen bli inblandade i vår världsdels stormaktspolitik på sätt, som lätt kan ske genom nyssnämnda politik.

Det andra skäl, som enligt min mening har tillkommit under senare tiden, är den mer och mer fascistiska anstrykning, som hela vårt militärväsen fått — ganska naturligt för övrigt, därför att vårt militärväsen ju avser att skydda den bestående samhällsordningen, d. v. s. de nu härskande klassernas fortsatta övermakt i samhället. Det är ju självklart, att det under sådana förhållanden icke kan bli fråga om att den nuvarande militärmakten är någon neutral företeelse, som både arbetarklassen och andra klasser ha anledning att befrämja, för fosterlandets trygghet, som det så vackert heter. Jag behöver bara erinra om de mer eller mindre svulstiga, för att inte säga rent av utmanande uttalanden, som förekommit i samband med en del regementsupplösningar under förra året och som i allmänhet höllas av befälhavarna vid de regementen, som indrogos. Där stack det fram ett mer eller mindre ohöljt hot om att det gäller att försöka sätta i gång en agitation för att bli kvitt de dumheter, som riksdagen enligt vederbörandes mening begick, när den företog den s. k. inskränkningen i vårt militärväsen. När man sedan vet, hurusom mycket högt uppsatta personer i telegram eller annorledes ha givit uttryck åt alldeles samma uppfattning, och som sagt finner, att det i officerskretsar blir en alltmera utpräglad fascistisk kampanstrykning på det hela, är det självklart, att vi befinna oss i ett läge, där det i varje fall för arbetarklassens vidkommande icke föreligger någon anledning att upprätthålla ett så pass ensidigt klassbetonat militärväsen som det nuvarande.

Då jag således från min utgångspunkt kommer att yrka avslag på här ifrågavarande punkt och däri innefattar hela militärbudgeten, har detta avslagsyrkande icke närmast någon utpräglad pacifistisk motivering. Jag kan nämligen icke leva i den barnatron, att det kommer att gå så förfärligt fredligt till väga i den fortsatta ekonomiska utvecklingen här i vårt land. Jag räknar visst med att det kan bli starka motsättningar, allt efter som förhållandena på det ekonomiska området och den ekonomiska kampen tillspetsas. Men detta har ingenting att göra med min ställning till det nuvarande militärväsendet, ty det är så mycket större skäl för arbetarklassen att säga ifrån, att den åtminstone har ingen anledning att vara med om upprätthållandet av ett militärväsende, som, när förhållandena eventuellt bliva tillräckligt tillspetsade, alldeles säkert i största utsträckning kommer att utnyttjas av arbetarklassens motståndare.

Av denna anledning, herr talman, hemställer jag om avslag å den nu föredragna punkten, i vilket yrkande som sagt ingår ett principiellt avslagsyrkande på hela huvudtiteln.

Herr **Widell**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den föredragna punkten.

*Anslag till
rekryterings-
kostnader.*

(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 7.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att minska ordinarie förslagsanslaget till inskrivning-, mönstrings- och färdkostnader m. m., nu 1,000,000 kronor, med 65,000 kronor till 935,000 kronor.

*Anslag till
inskrivnings-,
mönstrings-
och färdkost-
nader m. m.*

Utskottet hade i den nu förevarande punkten yttrat:

»Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet, att riksdagen må minska ordinarie förslagsanslaget till inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader m. m., nu 1,000,000 kronor, med 65,000 kronor till 935,000 kronor.»

Reservation hade anförts av herrar *Olof Olsson, Nilsson* i Malmö, *Wallen, Johansson* i Hälsingborg, *Björck, Anderson* i Råstock, *Rydén, Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud, Törnkvist* i Karlskrona och *Jonsson* i Eskilstuna, vilka ansett, att utskottets motivering bort hava följande lydelse:

»Med hänsyn till att förevarande anslag under en följd av år i hög grad överskridits, har utskottet ånyo velat framhålla nödvändigheten av att den största sparsamhet iakttages vid anslagens användning. Under uttalande härav får utskottet i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag hemställa.»

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Herr talman, mina herrar! På några av de punkter, som förekomma i det föreliggande utlåtandet angående utgifterna på fjärde huvudtiteln ha reservationer avgivits i avsikt att minska vissa anslag, som Kungl. Maj:t enligt vår uppfattning har satt något för höga. Några av de skäl, vilka föranlett reservanternas att framföra dessa förslag om minskning, skall jag redan från början be att få angiva. Innan jag emellertid ingår härpå, ber jag först att få framhålla några allmänna synpunkter angående utgifterna å huvudtiteln i dess helhet.

Under den allmänna debatten om försvarsutgifternas storlek har en viss mening gjort sig gällande, att de ifrågavarande utgifterna avsevärt borde höjas, därest försvarets olika grenar skulle kunna vidmakthållas. Denna uppfattning, som icke allenast framförts i vissa tidningar, utan även vid årets remissdebatt i anledning av statsverkspropositionen, synes mig delvis vara grundad på felaktiga utgångspunkter. Vissa i 1925 års försvarsbeslut ingående anslag har man ansett vara för lågt beräknade. Detta har man från de militära myndigheternas sida tagit som intäkt för att begära höjningar och extra anslag på

Anslag till
inskrivnings-
mönstrings-
och färdkost-
nader m. m.

(Forts.)

så gott som alla områden. Vissa pressorgan ha icke försummat att göra stora nummer härav, och man har i skarpa ordalag riktat sig mot försvarsministern, därför att denne icke upptagit alla de förslag om ytterligare anslag, som kommit från olika myndigheter.

Denna kritik har emellertid varit i hög grad överdriven. Jag har tidigare här i kammaren under den allmänna debatten tillåtit mig uttala den meningen, att den genom 1925 års beslut minskade försvarsorganisationen proportionellt erhållit större anslag än den tidigare större organisationen. Därtill har nu varje gren av försvaret bestämda anslag att räkna med, medan före 1925 anslagen för motsvarande ändamål i vissa fall mera godtyckligt fördelades. Försvarsministern lämnade också under remissdebatten om statsverkspropositionen några mycket talande belägg härför. Herr Tryggers regering begärde för materialanskaffning 1924, inbegripet materialförsök m. m. 7,900,000 kronor. Året därpå begärdes 8,900,000 kronor för samma ändamål, i 1926 års huvudtitel 12,200,000 kronor samt i 1927 års proposition 13,300,000 kronor. Under remissdebatten kunde emellertid försvarsministern meddela, att årets statsverksproposition upptog 15,720,000 kronor för samma ändamål, alltså det dubbla mot vad den Tryggerska regeringen äskade, på ett hundratal tusen kronor när.

Man har kanske ej rätt att begära, att minoriteten skall vara nöjd med 1925 års försvarsbeslut, men vad man kan begära är, att den rör sig med de verkliga siffrorna, när den anser sig böra driva propaganda emot beslutet. Före försvarsbeslutet 1925 slutade fjärde huvudtitelns summa på ungefär 150 miljoner kronor. Med genomförandet av den nya försvarsorganisationen var avsikten, att man skulle inbespara omkring 30 miljoner kronor årligen. Men hur långt därifrån äro vi nu? I stället slutar årets summa på 133,862,200 kronor. Man invänder givetvis, att beräkningarna från 1925 icke hålla. Man har måst begära avsevärt mera icke enbart med hänsyn till övergången från den gamla till den nya organisationen, som måste medföra något större utgifter. Men i hägnet av dessa felberäkningar, som man kallar dem, begära de militära myndigheterna anslag till allt möjligt, som de icke drömde om att få före 1925, och vad de icke begära, begära enskilda motionärer. Utöver vad som upptagits av försvarsministern har armén begärt icke mindre än 6,958,460 kronor, flygstyrelsen 5,321,209 kronor — häri inberäknade de 3,300,000, som kommandanten i Boden begär för ett flygetablissemang därstädes — marinförvaltningen 1,202,090 kronor samt enskilda motionärer sammanlagt 2,777,900 kronor. Den sammanlagda summan för alla dessa utgör 16,259,650 kronor, och om alltså dessa äskanden från olika myndigheter och motionärernas förslag bifölles, skulle vi komma ett gott stycke över den summa, som vi 1925 funno lämplig. Att de sjömilitära myndigheterna icke begärt mera än 1,202,000 kronor utöver vad försvarsministern tillstyrkt, kan ju verka blygsamt, men verkligheten är dock sådan, att de fått många betydande förhöjningar på anslag, som de ännu lyckats få anseende av att vara för lågt beräknade. Armén verkar ej på långt när så blygsam, men så har den ej fått så goda påökningar av vissa anslag som marinen, även om sådana ej heller där saknats. Flygstyrelsen är en god penningslukande institution, som synes sakna den mognad i fråga om omhänderthavande av ekonomien, som erfordras för att ernå god ordning och sparsamhet. Marinförvaltningen är sedan gammalt väl förfaren i konsten att stryka ut de linjer, som riksdagen uppdrager för användandet av vissa anslag. Reservationerna på vissa anslag ha alltid svårt att därifrån finna vägen till statens kassafond. Och flygstyrelsen, ehuru betydligt yngre, kommer efter som god tvåa. Ehuru man har svårt att ha tunga kassaskåp ombord på lätta flygmaskiner, har detta ej generat flygstyrelsen att köpa kassaskåp av det anslag, vars medel äro avsedda för inköp av flygmaterial.

Det kan alltså långt ifrån sägas, att försvarsutgifterna krympt ihop med minskningen av den gamla försvarsorganisationen. Tvärtom stå de väsentligt högre än vad en minskad försvarsorganisation berättigar till. Det bör emellertid vara angeläget för den majoritet, som står bakom 1925 års beslut, att se till, att utgifterna komma ned till vad beslutet i fråga avsåg. Skulle dessa krav på öknings av vissa av 1925 års anslag fortsätta, under motivering att de äro för lågt beräknade, bör ingenting hindra majoriteten från att företaga en omräkning av alla anslag till försvaret. Med den lättnad i det militärpolitiska läget i världen, som följde på ett huvudlöst krig, tog majoriteten kring 1925 års beslut ansvaret för de nedskrivningar i försvaret, som beslutet i fråga innebär, och denna majoritet bör också vara angelägen om att företaga sådana omräkningar på olika punkter av huvudtiteln, att de från början beräknade besparingarna kunna ernås.

Vad så till sist beträffar de punkter, vid vilka reservanternas påyrkat ändringar, skilja sig reservanternas från majoritetens förslag i punkt 12 endast däri, att vi ha önskat ett understrykande av riksdagens begäran om ytterligare besparing på ifrågavarande område. Vi hemställa om samma anslagsbelopp som majoriteten och som försvarsministern, men eftersom det är långt ifrån det anslag, som upptogs i 1925 års beräkning, nämligen 710,000 kronor, ha vi ansett oss böra påpeka önskvärdheten av besparingar ännu en gång. Det kan ju frågas, huruvida vi ha några särskilda åtgärder att rekommendera i den vägen, men det är givetvis svårt att lämna några detaljerade anvisningar därvidlag. Jag tänker nu, att man kan fundera på en omläggning av vissa resor och därigenom vinna en del besparingar. Inom statsrevisionen ha vi ganska ofta upptäckt, att man icke reser så billigt och på så korta sträckor, som man egentligen många gånger kunde göra, och det har gjort, att resekostnaderna ha svällt ut. Vi ha anmärkt på detta. Jag kan som sagt icke i detta fall komma med några detaljer, men vad jag nämnde visar i alla fall, att man på ett område kan göra ett försök till ytterligare nedbringande av kostnaderna.

I övrigt får jag säga, att jag anser det riktigt att göra ett sådant uttalande, i synnerhet som försvarsministern varit utsatt för mycken kritik, emedan han gjort vissa indragningar på områden, där han ansett sådana möjliga. Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Widell: Herr talman! Under den förra delen av sitt anförande gjorde den siste ärade talaren vissa allmänna uttalanden om våra försvarsutgifter, vilka uttalanden ju utgjorde en efterklang till remissdebatten och tidigare här i kammaren förda debatter. Jag skall icke i vidsträcktare mån gå in på vad han därvidlag yttrade, än att jag, då han förklarade, att det för den enligt 1925 års beslut minskade organisationen utgår proportionsvis större anslag än för den gamla organisationen, vill säga, att det är fullkomligt riktigt, och att jag för min del från denna plats, då det gällde antagandet av 1925 års organisation, förklarade, att enligt min uppfattning denna organisation i förhållande till effektiviteten bleve synnerligen dyr. Jag har ingen anledning att frånga denna uppfattning, ty det har visat sig, att den blir det. Men det är en sak, som beror på att organisationen är felaktig, och för ögonblicket är ingenting att göra däråt.

Så riktade talaren ett angrepp mot ett par av de militäradministrativa myndigheterna, marinförvaltningen och flygstyrelsen. Det var ett litet föregripande av den debatt, som säkerligen kommer till stånd, då statsrevisorernas berättelse kommer under behandling. Att nu gå in på den frågan saknar jag för min del anledning till. Vi få uppskjuta det till en senare tidpunkt.

Jag övergår så till det nu föreliggande anslaget. Här har talaren endast yrkat bifall till ett uttalande i motiveringen, att det borde iakttagas den stör-

*Anslag till
inskrivnings-
monstrings-
och lärkost-
nader m. m.*

(Forts.)

Anslag till
inskrivnings-,
mönstrings-
och färdkost-
nader m. m.

(Forts.)

sta sparsamhet i fråga om detta anslag. Ja, det är ju alldeles givet, att det bör göras ifråga om alla anslag. Men varför det just skall uttalas i fråga om detta anslag kan vara litet svårt att säga. Riksdagen har vid flera tillfällen tidigare uttalat sig för sparsamhet just i fråga om detta anslag. Och på grund därav har det verkställts högst betydande inskränkningar i fråga om personalen vid inskrivningsförrättningarna, så stora inskränkningar, att jag och många med mig äro mer än tveksamma, om det överhuvud taget egentligen är möjligt att bedriva inskrivningsförrättningarna på ett tillfredsställande sätt med den personal, som nu står till förfogande. Att under sådana förhållanden göra ytterligare uttalanden om sparsamhet, måste enligt min uppfattning vara betingat av att man direkt kan peka på någon åtgärd, som ytterligare kan vidtagas.

Jag har i statsutskottet frågat den ärade talaren, vilka åtgärder han kunde rekommendera, men något svar har jag icke fått utöver vad som nu lämnades, att resorna möjligen skulle kunna göras något billigare. Ja, det är en mycket tvivelaktig fråga, och vad det skulle kunna medföra i praktiken är mycket svårt att säga. Jag tror, att en besparing på detta anslag, vad inskrivningskostnaderna beträffar, knappast är möjlig annat än om man vill minska antalet civila ledamöter i inskrivningsnämnderna, men det förmodar jag, att den ärade talaren icke vill göra, och också jag skulle ställa mig mycket tveksam till ett sådan förslag. Därom föreligger i varje fall icke något förslag.

Som saken nu ligger, och då jag för min del icke ser någon möjlighet att giva anvisning på vad som ytterligare skulle kunna sparas, ber jag att få yrka bifall till utskottets såväl hemställan som motivering i denna punkt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på godkännande av vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten yttrat och hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med godkännande av den motivering, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 13.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 14.

Lades till handlingarna.

Punkten 15.

Anslag till
det frivilliga
skytteväsendet.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte

a) till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 440,000 kronor.

b) medgiva, att till den vid skytteförbundens överstyrelses expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, finge från förefintliga reservationer under extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under år 1928 utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma år vore eller kunde varda bestämda i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Olof Olsson, Nilsson* i Malmö, *Wallis, Johansson* i Hälsingborg, *Björck, Anderson* i Råstock, *Rydén,*

Jansson i Falun, *Carlsson-Frosterud*, *Törnkvist* i Karlskrona och *Jonsson* i Eskilstuna ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

Anslag till
det frivilliga
skytteväsendet

(Forts.)

»Utskottet har, under erinran om att anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande icke upptagits i 1925 års proposition rörande försvarsfrågan, ansett sig icke böra tillstyrka, att medel av riksdagen anvisas till här ifrågasvarande ändamål för budgetåret 1928—1929.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande dyrtidstillägg åt viss hos skytteförbundens överstyrelse anställd personal finner sig utskottet däremot böra tillstyrka.

Utskottet hemställer, att riksdagen må

a) avslå Kungl. Maj:ts ifrågasvarande förslag om anvisande av anslag för det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1928—1929;

b) medgiva ————— tjänst.»

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Skytteanslaget har så ofta diskuterats här i riksdagen, att det ju icke kan vara några särskilda, nya synpunkter att framhålla. Det finnes i denna kammare en given majoritet för anslaget, och således ingen utsikt att ändra uppfattning här. Om emellertid intet annat borde föranleda majoriteten att överväga, huruvida man icke åtminstone för tillfället borde söka undgå denna utgift, så förefaller det mig dock, som om åtminstone ett tillfälle därtill förefunnes. Utgifterna i övrigt på huvudtiteln äro avsevärt högre än vad 1925 års beslut innebär. Och så länge man motiverar detta delvis därmed, att övergången måste bli mera kostsam än tiden därefter, när man kommer in under normala förhållanden, borde detta vara tillräcklig anledning för majoriteten inom riksdagen att överväga, huruvida man åtminstone icke för tillfället skulle kunna göra denna besparing.

I övrigt, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid ärendet fogade reservationen.

Herr Widell: Herr talman! Jag instämmer med den föregående ärade talaren i, att det knappast torde vara skäl att taga upp en mera ingående debatt om detta anslag, som så många år förut debatterats.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson, Olof: Jag vet inte, herr talman, huru många gånger jag varit vittne till en skyttedebatt i denna kammare. Jag vet bara, att de äro rätt många. Men det är egentligen ingen, som borde vara mer intressant än debatten i dag på grund av det lätta skimret av löje, som dröjer kvar ifrån debatten i fjol. Skytteöverstyrelsen hade ju begärt 950,000 kronor såsom oundgängligen nödvändiga. Kungl. Maj:t hade föreslagit 470,000 kronor. Behjärtade motionärer hade ilat till hjälp och föreslagit 500,000 kronor, och riksdagen beviljade också 500,000 kronor. Och skytteöverstyrelsen ja, den ville inte ha mera än 470,000 kronor! Litet senare på året kom den så underfund med att 900,000 kronor återigen vore »oundgängligen nödvändiga».

I fråga om anledningen till skytteöverstyrelsens — vad skall jag säga — blyga tillbakadragenhet har fantasien fria tyglar. Man kan tänka vad som helst, och nästan vad som helst är tänkbart. Men det finnes en sak i detta ärende, som är otänkbar, och det är, att fjolårets motionärer skulle våga säga någonting.

I fråga om anledningen till denna motionärernas likaledes blyga tystlåtenhet behöver fantasien däremot inte överanstränga sig, ty denna tystlåtenhet, skulle jag tro, är förestavad av en eftertanke som är synnerligen klok. Det är nämligen vissa förskjutningar, som hålla på att äga rum i denna fråga. År 1916 voterade man inte om detta anslag i andra kammaren. År 1919 voterade

*Anslag till
det frivilliga
skytteväsendet.*
(Forts.)

man för första gången om anslaget i denna kammare. Från och med 1922 har anslaget avslagits av andra kammaren och följaktligen också från och med samma år beviljats endast genom gemensam votering. Det var någon här i denna kammare, som en gång sade, att han rakt inte kunde förstå den hållning, som socialdemokraterna intogo i frågan. Skulle han kunna leta upp någon anledning, så måste den ligga däri, att alderdomen höll på att fräta sönder oss socialdemokrater. Nå, det kan ju så vara. Men det måste i så fall vara en rätt pigg alderdom, som inte bara kastat om frågans läge i andra kammaren, utan bokstavligen också hotar den eviga ungdom, som ju lär ha sitt hemvist i denna kammare.

Personligen har jag inte haft någon anledning att i utskottet taga ståndpunkt i denna fråga på något annat sätt, än jag vanligen brukar göra till anslagsfrågor. Jag har därför måst fråga mig: vad få vi för de här pengarna? Det har under årens lopp varit många klagomål, som åtminstone lagt i dagen, att man inte varit riktigt nöjd med användningen av medlen. Jag fäster mig inte vid de mer eller mindre drastiska skildringar från skyttepaviljongerna, som för några år sedan kommo fram under debatterna i medkammaren. De ligga så långt tillbaka, tycker jag, och jag skulle förmoda — i varje fall hoppas jag — att allt detta hör till det förflutna och att det är helt annorlunda nu än förr. Men så sent som år 1925 kunde en ledamot av andra kammaren, som nu är medlem av regeringen, peka på förhållanden, som tydde på, att åtminstone i fråga om traktamentsersättningar den svenska skytterörelsen stode på ett synnerligen högt plan. Detta är i alla fall bagateller. Men jag frågar mig och har frågat mig mer än en gång: vad få vi för dessa pengar? Vad blir resultatet till sist? Jag vet ju mycket väl, att vi ha en s. k. kontroll, att det föres protokoll över alla de skott, som lossas. Men det räcker inte för mig. Det var en gång en folkskollärare, som plockade in sina pojkar i hemtraktens skytteförening. Hans egen nioårs-pojke sköt han också sina femtio skott. Hur många av dem var det, som träffade tavlan? Ja, vad blir egentligen resultatet av det myckna knallandet om söndagsförmiddagarna? Låt oss vara uppriktiga! Vi kunna räkna ut, hur mycket vi ha offrat på skytterörelsen under de år, som jag har suttit i riksdagen, d. v. s. från och med år 1912, och vi komma då till det resultatet, att vi offrat mer än 15¹/₂ miljoner kronor. Men om vi ha fått någonting i stället, om landet har fått någonting, som varit värt dessa pengar, därom veta vi ganska litet.

De skäl, som bruka framdragas för detta skytteanslag, äro närmast två. Det första är, att skytterörelsen är ett led i den svenska försvarsutbildningen, och det andra skälet är, att skytterörelsen ökar och stärker fosterlandskärleken. Det första skälet går ut ifrån, att skjutskickligheten är av väsentlig betydelse, och att vi inte kunna vinna den på någon annan väg — i varje fall inte vinna den billigare och bättre än på den här vägen. Det är visserligen sant, säger man, att den enskilde soldaten nu inte längre spelar samma roll i ett krig, som han gjorde förr. På de längre avstånden är det tunga artilleriet, som är avgörande och på de kortare avstånden är det maskingevären och kul-sprutorna. Men tillägger man: vi behöva precisionsskyttar — för resten rätt stora avdelningar av det slaget. Vi behöva dem för att på ett eller annat sätt åtminstone kunna hålla efter de fientliga officerarna och rapportkarlarna, och vad de nu allt är för några, och möjligtvis också för att kunna hindra fienden att rätta till och bättra på de tekniska anordningar, som eventuellt råkat i olag, o. s. v., o. s. v. Nå, frågar jag, få vi då dessa precisionsskyttar på det här sättet? Kungl. Maj:t räknar med, att vi årligen ha 78,000 skyttar. Kungl. Maj:t räknade med så många i fjol, och jag vill minnas, att det är samma siffra i år. För den militäre entusiasten är detta säkerligen en vacker siffra, och han tänker kanhända, att här ha vi att taga av. Men jag skulle tro, att

denna siffra ser vackrare ut, än den egentligen är. Ty huru många av dessa 78,000 äro *skyttar*? Om man ser på våra skytteföreningar, finner man, att de äro rätt rörliga företeelser. De bestå i många fall av människor, som gå ut och in, som stanna kvar en tid och sedan alldeles försvinna. Jag vill påpeka, att det finnes år, då man räknat med en avgång på trettio procent. Men vad betyder detta? Jo, det betyder, att våra skytteföreningar äro någonting, som man passerar igenom. De äro många gånger en modesak och många gånger en säsongföreteelse. I varje fall ge de oss inte mycket av de där precisionsskyttarna. Jag kan därför inte finna, att det ligger någon särskild klokskap i detta sätt att skapa precisionsskyttar. Det förefaller mig vara som att gå ut och hugga ned ett stort träd, när man inte tänker göra annat än en liten laddstake.

*Anslag till
det frivilliga
skytteväsendet.*
(Forts.)

Det andra skälet är att fosterlandskärleken skulle både ökas och stärkas genom detta skytteväsende. Det är klart, att man är rätt tveksam att ge sig in på ting, som äro så ovägbara och så svårligen kunna mätas. Eljest skulle jag vilja säga, att mitt förstånd vägrar i den här vändningen. Jag kan mycket väl förstå, att fosterlandskärleken kan driva en människa att öva sig i att skjuta, men att skjutning i och för sig skulle skapa någon fosterlandskärlek, det är i mina ögon ett grandios påhitt. Eller är det verkligen någon som menar, att man kan skjuta sig till fosterlandskärlek, att den, som ligger i en skogsbacke eller annanstädes och skjuter, skulle utöva någon slags moralisk motionsgymnastik, som gjorde honom till en bättre karl, när han en gång reste på sig? Det har sagts, att är det något som sker, så är det sannerligen snarare något i en rakt motsatt riktning.

När man här i kammaren i fjol tvistade om, huruvida ungdomen på tolv till femton år skulle få vara med om dessa skjutövningar, gjorde herr Lindhagen en fullkomligt riktig anmärkning. Han sade nämligen: är syftet någonting vackert, då böra dessa ungdomar vara med så fort som möjligt. Men syftet var enligt herr Lindhagens mening inte något särskilt vackert. Det var, som han sagt så många gånger här i kammaren, att rikta in människorna i barbariets tjänst, och att öva dem att träffa pricken, d. v. s. ett människohjärta. Jag senterar det träffsäkra i den vändningen, men annars kan jag inte följa herr Lindhagen i dessa hans synpunkter. Jag tror att många militärer vilja ha det så. Men jag tror inte, att våra dagars skytterörelse vilar på denna grundval. Nej, våra dagars skytterörelse är i stort sett en idrottsrörelse. Den vilar på den tävlingslusta hos oss manfolk, som jag hoppas aldrig någonsin skall överge oss. Men just därför att den är en förströelse, ett söndagsnöje, en lek med kula utan någon som helst tanke på att med denna kula träffa ett människohjärta, just därför anser jag, att skytterörelsen inte hör hit. Den bör flytta över först som sist till idrottsrörelsen och där taxeras efter den betydelse, den kan ha.

På grund av dessa mina synpunkter ber jag, herr talman, att få hemställa om bifall till den reservation, som jag och andra ha fäst vid utlåtandet.

Herr Widell: Herr talman! Den föregående talarens anförande syntes mig bära vittnesbörd om, att han bra litet känner till den frivilliga skytterörelsen och de åsikter, som hysas av dess män, samt de mål, som skytterörelsen strävar mot. Jag tror, att om han haft kännedom därom, han knappast hade kunnat uttala sig på detta sätt.

Den ärade talaren frågade, vad man får för pengarna. Han lämnade i verkligheten själv svaret, fastän han förklarade, att man icke får, vad man ansåg sig få. Han förklarade, att man trodde sig få en ökad utbildning i försvarstjänst genom större skjutskicklighet och ett stärkande av fosterlandskänslan hos ungdomen. Den siste talaren sade ju, att det är något, som är svårt att diskutera. Men faktiskt tror jag, att det icke bör bagatelliseras, att

Anslay till
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

skytteföreningarnas medlemmar, när de deltaga i arbetet i sina föreningar, känna att de fullgöra en funktion i det fosterländska försvarets tjänst. Jag tror, att det har sitt stora värde.

Vad så beträffar skytterörelsens betydelse ur utbildningssynpunkt, ville den ärade talaren bagatellisera den. Han ville dock icke bestrida vikten av skjutskicklighet, men ansåg att man icke uppnådde den. Men hur skall man då uppnå den? Utbildningstiden är enligt 1925 års härordning så avsevärt nedsatt, att det mycket väl behövs all den frivilliga verksamhet vid sidan därom, som kan åstadkommas.

Den ärade talaren anförde som ett bevis på att man i verkligheten åstadkommit obetydliga resultat, att omsättningen är så stor inom skytteföreningarna. Men det bevisar väl egentligen motsatsen. Om omsättningen är stor, blir det väl så många fler, som komma i tillfälle att deltaga i detta arbete och vinna denna utbildning. För min del tror jag, att den frivilliga skytterörelsen fyller en mycket stor och betydelsefull fosterländsk uppgift, och jag är övertygad om, att det anslag som riksdagen beviljar härför — jag önskar endast, att det vore avsevärt större — är synnerligen väl använda pengar.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr **Olsson, Olof**: Jag är i något bryderi, herr talman, när jag nu ännu en gång begär ordet, emedan jag egentligen inte vet, vad jag skall svara på herr Widells inlägg.

Det där att han försäkrar, att han anser, att det hela är av stor betydelse, är ju något, som jag inte kan förneka: inte kan väl jag bestrida, att herr Widell anser så. Och jag vet heller inte, hur man skall kunna diskutera detta. Den omständigheten åter, att jag inte skulle känna till åsikterna hos de män, som leda skytterörelsen, eller hos dem, som deltaga i skytterörelsen, kan inte spela någon som helst roll. Jag har aldrig nämnt något om dessa mäniskor. Jag har talat om *skytterörelsen*, om de föregivna skälen för denna, och huru dessa skäl ställa sig, när man nyktert ser på dem.

Det var likväl ett skäl, som kom fram och som kanhända kan diskuteras, och det var det skälet, att den stora omsättningen endast vore till nytta: därigenom bleve ju så många fler utbildade. — Nej, herr Widell, så ligger inte saken. Om herr Widell skjutit något skott någon gång eller — låt oss säga — flera skott, så kanske herr Widell redan därigenom fått en liten aning om, att skjutskicklighet inte är något, som man skaffar sig en gång och sedan har för hela livet. Nej, den är något, som man bibehåller endast genom övning och åter övning. Det vet var och en, som gått på jaktstigen eller stått framför en målskjutningstavla.

Det är på grund av just detta, som de skäl, jag framhöll, ha en så pass stor hållbarhet, att de inte förintas genom deklamationer.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad gjorde herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Johan*, i Malmö begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4 punkten 15, röstar

Ja;

*Anslag till
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)*

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 16.

Lades till handlingarna.

Punkterna 17—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27.

Lades till handlingarna.

Punkterna 28—48.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 49 och 50.

Lades till handlingarna.

Punkterna 51—71.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 72 och 73.

Lades till handlingarna.

Punkten 74.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 75—77.

Lades till handlingarna.

Punkterna 78 och 79.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 80.

Lades till handlingarna.

Punkterna 81—84.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 85—88.

Lades till handlingarna.

Punkterna 89—91.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 92.**Anslag till
kustartilleriets
krigsberedskap
och övningar.*

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte i riksstaten för budgetåret 1928—1929 upptaga ordinarie reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar med oförändrat belopp, 500,000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Olof Olsson, Nilsson* i Malmö, *Wallés, Johansson* i Hälsingborg, *Björck, Anderson* i Råstock, *Rydén, Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud, Törnkvist* i Karlskrona och *Jonsson* i Eskilstuna, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte minska ordinarie reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar, nu 500,000 kronor, med 75,000 kronor till 425,000 kronor.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Herr talman! På samma punkt hade vi i fjol framställt ett yrkande om ett anslag av 425,000 kronor. Vi lade 75,000 kronor till det belopp, som 1925 års beräkningar angävo. Detta tillägg gjorde vi, därför att vi ansågo, att övergången kanske skulle bli något mera krävande. Nu återkommer departementschefen med samma förslag som antogs vid fjolårets riksdag, nämligen ett anslag av 500,000 kronor. Vi ha icke ansett oss böra gå med på detta. Med åberopande av de sparsamhetsprinciper, jag i mitt första anförande framhöll, ber jag därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Widell**: Herr talman! Då den föregående ärade talaren icke angav några skäl för sitt nedsättningsyrkande, så kan jag inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 93 och 94.

Lades till handlingarna.

*Punkten 95.**Anslag till
flottans ersättningsbyggnad.*

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte för flottans ersättningsbyggnad för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 9,198,000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Olof Olsson, Nilsson* i Malmö, *Wallés, Johansson* i Hälsingborg, *Björck, Anderson* i Råstock, *Rydén, Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud, Törnkvist* i Karlskrona och *Jonsson* i Eskilstuna, vilka på anförda skäl yrkat, att utskottet skulle hemställa, att

riksdagen måtte för flottans ersättningsbyggnad för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 7,415,000 kronor.

*Anslag till
flottans ersättningsbyggnad.*

(Forts.)

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! I fjol var det en ganska lång debatt här i kammaren om anslagen till flottans ersättningsbyggnad. Kammaren och riksdagen antogo ett förslag, som väsentligen överskred det, vilket reservationen den gången innehöll. Emellertid ha vi ansett oss böra framlägga samma reservation nu som i fjol, dels med hänsyn till våra besparings-synpunkter, dels med hänsyn därtill, att vi på den punkten vilja förbehålla oss fria händer i framtiden.

Med åberopande härav ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Widell: Herr talman! Fjolårets riksdagsbeslut innefattade två saker: dels beslöt riksdagen, vilka fartyg som skulle byggas under den första byggnadsperioden, dels beviljade riksdagen anslag härtill. Bland dessa fartyg var även en hangarkryssare. Emot denna kryssare opponerade sig de socialdemokratiska ledamöterna i statsutskottet, och i sammanhang därmed föreslogs en nedsättning av årsanslaget för nybyggnader. Nu ha reservanterna i statsutskottet yrkat på nedsättning av årsanslaget, men det har icke gjorts något yrkande om upprivande av fjolårets beslut om vilka fartyg som skola byggas. Sålunda står fortfarande det beslutet fast, att förutom andra fartyg, varom icke någon tvist uppstått, skall det byggas en hangarkryssare. Men pengarna vill man inte bevilja! Jag står verkligen undrande och spörjande inför en sådan ståndpunkt, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag, som är fullt i överensstämmelse med fjolårets riksdagsbeslut.

Herr Leander: Herr talman! Det är ju herrar Widell och Johan Nilsson i Malmö, som i dag sörja för programmet, men det torde ursäktas, att en och annan i övrigt även vill yttra sig, och på denna punkt kan jag inte underlåta att säga några ord. Vid samtal med framstående socialdemokrater har jag alltemellanåt hört dem säga, att med hänsyn till vårt lands läge och långsträckta kuster är det nödvändigt att i främsta rummet tänka på sjövapnet och söka tillgodose detta. Den åsikten finner jag fullt riktig. Vad som förvånar mig är nu endast, att herrar socialdemokrater här inte låta sin tro åtföljas av gärningar, att de inte låta det uppställda programmet åtföljas av praktiskt handlande. Är nu verkligen sjövapnet av så stor betydelse för försvaret, som även herrar socialdemokrater medge, så kan man väl ändå tycka, att det program, som i fjol fastställdes av riksdagen och godkändes av denna kammare, icke kan sägas innehålla några överdrivet stora mått, utan i stället får betraktas såsom ett minimum. Även om man inte är vad man kallar militarist, kan man ändå icke komma till annan slutsats, än att här inte är någonting att pruta på.

För övrigt är det ju åtskilliga socialdemokrater, som ha varit med om att fastställa detta program, såsom vi veta, och dessa socialdemokrater räknas ju inte till de mindre profeterna inom partiet, utan tvärtom till de större.

Jag ber härmed att kort och gott få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Herr Widell förvånade sig över att jag inte yrkade upphävande av föregående års beslut. Ja, det har jag ingen särskild anledning till. Men jag har emellertid velat säga ifrån, att den socialdemokratiska gruppen förbehåller sig frihet i framtiden. Därför är det nödvändigt, att detta markeras genom en reservation som den av-
givna.

Anslag till
flottans ersätt-
ningsbyggnad.
(Forts.)

Vad herr Leanders tal beträffar, att vi inte skulle vilja göra sjövapnet så stridsdugligt som han anser behövt, så vet jag inte, om det behöver ge anledning till något särskilt svar. Jag anser, att det förslag och de miljoner, som vårt förslag innehöll, inte kunna anses som den bagatell, som herr Leander vill driva det till.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till
befästningar
m. m.

Punkten 96.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte i riksstaten för budgetåret 1928—1929 upptaga ordinarie reservationsanslaget till befästningar, kustartilleriets kaserner m. m. med oförändrat belopp, 350,000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Olof Olsson, Nilsson* i Malmö, *Wallés, Johansson* i Hälsingborg, *Björck, Anderson* i Råstock, *Rydén, Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud, Törnkvist* i Karlskrona och *Jonsson* i Eskilstuna, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Under erinran om att, såsom ovan nämnts, förevarande anslag i kostnadsberäkningarna för den nya marinorganisationen upptagits med ett belopp av 302,000 kronor, får utskottet, som ansett medelsbehovet för budgetåret 1928—1929 icke behöva beräknas högre än till 320,000 kronor, hemställa, att riksdagen må minska ordinarie reservationsanslaget till befästningar, kustartilleriets kaserner m. m., nu 350,000 kronor, med 30,000 kronor till 320,000 kronor.»

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Herr talman! Med åberopande av de synpunkter, jag framförde i mitt första anförande, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Widell**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till
kustartilleriets
materiel m. m.

Punkten 97.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte öka ordinarie reservationsanslaget till kustartilleriets materiel m. m., nu 530,000 kronor, med 50,000 kronor till 580,000 kronor.

Reservation hade anmälts av herrar *Olof Olsson, Nilsson* i Malmö, *Wallés, Johansson* i Hälsingborg, *Björck, Anderson* i Råstock, *Rydén, Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud, Törnkvist* i Karlskrona och *Jonsson* i Eskilstuna, vil-

ka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte minska ordinarie reservationsanslaget till kustartilleriets materiel m. m., nu 530,000 kronor, med 55,000 kronor till 475,000 kronor.

*Anslag till
kustartilleriets
materiel m. m.
(Forts.)*

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Av samma skäl som förut anförts, ber jag att få yrka bifall till reservationen vid punkt 97.

Herr Widell: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 98—100.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 101.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte för motorisering av viss båtmateriel vid kustfästningarna för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 59,000 kronor.

*Anslag till
motorisering
av viss
båtmateriel.*

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar Olof Olsson, Nilsson i Malmö, Waller, Johansson i Hälsingborg och Björck ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Då utskottet ansett lämpligt, att, såsom av departementschefen ifrågasatts, ytterligare utredning företages rörande det oundgängligen erforderliga behovet av båtmateriel för kustfästningarna, har utskottet funnit, att i avvaktan på utredningens resultat något anslag icke bör för ifrågavarande ändamål upptagas å riksstaten för budgetåret 1928—1929.

Utskottet får alltså hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke må av riksdagen bifallas.»

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Vi ha några i en reservation yrkat avslag på Kungl. Maj:ts förslag i förevarande punkt. Det är ju så, att här har man begärt något över en och en halv miljon för motorisering av denna materiel m. m. Försvarsministern har ansett, att han inte har fått en acceptabel utredning av ärendet, och han har därför nedsatt beloppet till 59,000 kronor. Emellertid ha vi haft den uppfattningen, att försvarsministern borde ha gått ännu längre och krävt en fullständig plan över detta arbete, innan några medel beviljades. Det är ju så, att inom marinen finns en hel del gammal båtmateriel, och det gäller att iakttaga försiktighet och avgöra, vilket av denna materiel, som bör användas. Jag har den uppfattningen, att det är mest ekonomiskt att kasta bort, helt, utränga, helt, denna gamla, odugliga materiel, som det är alldeles för dyrt att reparera och iordningställa. Till dess att denna plan föreligger, har jag ansett, att man bör yrka avslag och begära ny plan och utredning, så att frågan återkommer till en kommande riksdag.

Med stöd härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen vid punkten 101.

Anslag till
motorisering
av viss
båtmateriel.
(Forts.)

Herr **Widell**: Herr talman! Det förhåller sig så, som den föregående ärade talaren yttrade, att myndigheterna ha begärt en halv miljon för detta ändamål, men departementschefen har endast föreslagit det belopp, som nu är äskat på huvudtiteln, och det har även tillstyrkts av statsutskottet. Men att av det förhållandet draga den slutsatsen, att alldenstund departementschefen har prutat, så skall riksdagen inte bevilja någonting alls, förefaller mig dock vara ganska underligt. Det torde inte kunna bestridas, att hur än denna utredning, som nu är ställd i utsikt, kan utfalla, så kommer under alla omständigheter den materiel, för vilken penningar nu äskas, att bli behöflig. Ty förhållandet är ju dock det, att kustartilleriets övningar äro förlagda till öar och holmar, och för att kunna komma till dessa, måste man ha båtmateriel. Det finns ingen möjlighet till något annat.

Jag vill för övrigt erinra om vad som framgår av betänkandet, att på denna punkt har herr Johan Nilsson icke fått sina socialdemokratiska kamrater i andra kammaren att gå med på reservationen, utan de stå tillsammans med utskottsmajoriteten.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Overläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 102—104.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 105.

Lades till handlingarna.

Punkten 106.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 107 och 108.

Lades till handlingarna.

Punkterna 109—116.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 117.

Anslag till
åtgärder för
industriens
krigs-
organisation.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet, som tagit del av de till ärendet hörande handlingar, i den nu föredragna punkten hemställt, att riksdagen måtte till åtgärder för industriens krigsorganisation för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 25,000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Olof Olsson*, *Nilsson* i Malmö, *Wallen*, *Johansson* i Hälsingborg, *Björck*, *Anderson* i Råstock, *Rydén*, *Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud*, *Törnkvist* i Karlskrona och *Jonsson* i Eskilstuna, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet, som icke ansett skäl föreligga att nu tillstyrka högre medelsanvisning än för innevarande budgetår, hemställer, att riksdagen må till åtgärder

för industriens krigsorganisation för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 10,000 kronor.»

*Anslag till
utgårdar för
industriens
krigs
organisation.
(Forts.)*

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: På denna punkt anslog riksdagen i fjol 10,000 kronor, och vi ha inte funnit anledning att frångå det beslutet. Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen, som innehåller samma förslag, som i fjol antogs, nämligen 10,000 kronor.

Herr Widell: Det här förevarande anslaget är ju mycket obetydligt, men det hindrar inte, att det är av ganska stor vikt. Det är i hög grad behövt, att en höjning vidtages av det belopp, som beviljades i fjol. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 118—120.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 121.

Lades till handlingarna.

Punkten 122.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 123.

Lades till handlingarna.

Punkterna 124—134.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 135 och 136.

Lades till handlingarna.

Punkterna 137—139.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 140 och 141.

Lades till handlingarna.

Punkten 142.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 143—145.

Lades till handlingarna.

Första kammarens protokoll 1928. Nr 14.

Punkterna 146—151.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 152.

Lades till handlingarna.

Punkten 153.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 154 och 155.

Lades till handlingarna.

Punkterna 156 och 157.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Om en allmän
revision av
folkförbundets
akt.*

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om en allmän revision av folkförbundets akt.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 184, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära övervägande av svenskt initiativ till en allmän revision av folkförbundets akt i syfte att dess idéinnehåll skulle bättre motsvara förbundets ideella uppgift.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd för-
anleda.

Herr **Lindhagen**: Den nu föreliggande frågan rör sig på ett något vidare område än den sak, som kammarens ledamöter nyss ha sysselsatt sig med. Den motion om världsspråket, som blivit framförd även vid denna riksdag, har jag tillåtit mig inleda med orden, att liksom droppen urholkar klippan, måste människornas hjärtans hårdhet upptinas genom påminnelser. Frågan om en allmän revision av folkförbundets akt är en sådan oundviklig fråga, som man borde taga itu med genast och som inte får förtigas, utan bör hållas vid liv genom påminnelser, och den nu väckta motionen är en sådan påminnelse.

Nationernas förbunds akt är nämligen endast ett idéprogram, en ledstjärna, för att en enad mänsklighet skall kunna utveckla sig mot förnuftiga mål, och då är det väl givet, att denna akt, vilken såsom en produkt av kriget inte kunde genast bli så synnerligen fulländad, i alla fall med tiden måste få den rätta vägledningen inskriven i sina paragrafer. Det tycker jag bör vara alldeles påtagligt. Så erkännes också ibland folk i allmänhet. Där förstår man denna sak. Om man håller ett föredrag i bygderna för konservativa eller liberaler eller socialdemokrater eller vem som helst, så sympatisera de med en sådan tankegång i det stora hela. Och i det enskilda samkvämet kan man få även sådana personer, som underskrivit utskottets enhälligt avstyrkande betänkande, att medge, att här ligger åtskilligt beaktansvärt under. Vi få således från den undre världen så småningom arbeta oss fram, ty motståndet ligger alltid på höjderna, det är där de befästade förskansningarna ligga, och alla slags krig både med vapen och på andens område ha gått ut på att man slutligen skulle kunna erövra höjderna. Där ligger motståndet.

Jag har en ganska stor erfarenhet på detta område, om huru således även föreliggande oundvikliga fråga utvecklar sig, därigenom att jag sökt föra fram

den på åtskilliga håll. Interparlamentariska unionen är en ganska stark spärrfästning, när det gäller att vidga programmen, ehuru den har behjärtansvärda mål i alla fall. Dess råd yttrade sig 1924 så, att det inte innebar något avvissande. Man sade, att det nog är en viktig sak, men den borde kanske hellre tagas under övertvägande, när unionen följande år sammanträdde i Amerika. Jag förstod inte, varför man inte också i Europa skulle kunna förhandla om sina egna angelägenheter. Men i Amerika blev inte heller någonting av, ty då satte man sig emot sakens uppförande på dagordningen.

Jag har även en erfarenhet av år 1926 ifrån underavdelningen under interparlamentariska unionen, nämligen Nordiska interparlamentariska förbundet, som då hade ett sammanträde i Köpenhamn. Då lät denna sak inte så omöjlig, som den hade gjort vid tidigare sammanträden. Till och med motståndare i den officiella diskussionen sade, att det nog var någonting att tänka på — men inte nu, sade de — och varför det inte skulle vara nu, det fick man inte något besked om.

Emellertid verkställdes en omröstning, och då avslogs opinionsyttringen med 35 röster mot 10, varjämte en hel del ledamöter inte deltog i omröstningen, vilket ju också är ett tecken.

Det är ganska intressant att se, vilka dessa 10 voro. Det var för det första två kända, ledande danska liberaler, nämligen herrar Ove Rode och Niels Pedersen, och så en dansk konservativ, nämligen folketingsmanden Andersen från Sønderjylland, men ingen dansk socialdemokrat. Vidare var det från Finland högermannen Schaumann samt fem socialdemokrater. Men från Sverige och Norge var det motionären, herr Lindhagen, ensam. Avslag yrkades där av herrar Engberg och Möller.

Detta var i alla fall en glimt. 1926 vid den allmänna fredskongressen beslöt sig majoriteten omsider för att ansluta sig till detta krav.

Nu finna vi här, hur i den svenska riksdagen, som enligt min erfarenhet är en av de mest ointagliga förskansningar på höjderna, som finnas — men de få väl sträcka vapen även där till sist inför det oundgängliga — man omigen möter denna ganska märkvärdiga enighet mellan alla partier. Det är inte någon skiftning på något sätt, och det har ju också fått sitt uttryck i det undén-ska programmet, att socialdemokraterna i princip ingen annan utrikespolitik ha än de övriga partierna. Men jag är övertygad om att efter den valrörelse, som nu efter allt att döma kommer att omgruppera partiväsendet, så kommer det även i utrikespolitikens ofantliga domäner att uppstå olika riktlinjer, som med olika styrka även vilja syfta hän mot avlägsnare mål, vilka dock äro just de största realiteterna även för vår tid.

Vi ha förresten ett ganska intressant varsel därom även vid denna riksdag. Det har nämligen varit en allmän, enhällig anslutning inom statsutskottet emot ökade anslag till fredsrörelsen, och där de anslagen ha beviljats, har det mest skett till de fredsrörelser, som i sitt medlemskap snarare representera anhängare av högergrupper och liberala grupper ur de burgnares led, medan däremot den stora, folkliga fredsrörelsen aldrig fått någonting. Talan mot detta anslag har på sista tiden — förr, innan vi hade allmän rösträtt, fick det till och med majoritet i andra kammaren — alltid förts av herr Nilsson i Malmö i första kammaren och herr Törnkvist i andra kammaren, båda socialdemokrater. Höger och liberaler ha aldrig behövt yttra sig, ty de fingo alltid sina talesmän från det andra hållet och följde med dem.

Emellertid har nu herr Olof Olsson vid denna riksdag och även vid den förra antytt, att här måste bli någon ändring, och han antydde, att nästa år skall man försöka samla en annan socialdemokratisk framryckning i fråga om anslagen till fredsrörelsen. Och vid denna riksdag ställde också herr Nilsson i Malmö på den punkten i utsikt nästa år ett helt om marseh, och det har han

*Om en allmän
revision av
folkförbundets
akt.*
Forts.

Om en allmän
revision av
folkförbundets
akt.

(Forts.)

ytterligare utvecklat i en ledande artikel i tidningen Arbetet i Malmö. Han har ju alltid sagt, att beträffande dessa fredsföreningar — som jag kallar för »fredsföreningar i bättre gångkläder» — har han ständigt yrkat bifall till anslagen, men den folkliga fredsrörelsen har han varit emot därför att, som han två gånger har sagt, han har märkt, att sådant fredsfolk mest är opålitligt och röstar för stora anslag till försvaret, och då böra de inte ha något anslag. Men nu är det ju så olyckligt för herr Nilsson, att just den fredsoorganisation, som han alltid har stött, bröt sig ut ur den folkliga fredsföreningen, som han inte vill ge något anslag, därför att den var emot dennas avrustningspolitik. Och i år ha docenter vid universitetet också kunnat få resestipendier för att studera folkförbundet, och jag är inte övertygad om att de inte också komma att gå in för höga anslag. Men freds- och skiljedomsföreningen har på sitt program, att man skall sträva efter människornas avväpning, och den har alltid fullföljt det. Jag sitter i styrelsen för bägge föreningarna och vet, hur det går till.

Ingen förstår alltså, varifrån herr Nilsson fått sin uppfattning, så att just beträffande de föreningar, som vilja ha starkt försvar, röstade han för anslag, men beträffande de andra, som vilja avväpning, röstade han för att de inte skola få någonting, därför att de skulle vilja ha miljonanslag till försvaret.

Herr Mauritz Hellberg sade samtidigt en gång här, att han yrkade avslag å anslag till freds- och skiljedomsföreningen, men det berodde på att han ansåg, att denna förening verkade för avrustning.

Nu säger emellertid herr Nilsson uttryckligen i sin ledande artikel i Arbetet, att det är spektakel, att så små smulor ges till fredsrörelsen — och ändå har han just varit med om att understryka, att det bara bör vara småsmulor. Men han har nu kommit på andra tankar, och det låter mycket lovande. Och nu skall inte herr Nilsson vara ledsn för vad jag sagt, ty i fredshimlen blir mycket större glädje över en syndare, som sig omvänder, än över tusen rättfärdiga.

Det har emellertid som sagt ännu inte i sådana frågor uppstått någon annan skiljaktighet eller spricka mellan de olika partierna i vederbörande utskott än den, som redan antydde även i denna punkt av herr Olof Olsson under debatten om anslag till fredsrörelsen, ty då sade herr Olof Olsson, att beträffande dessa mera vittgående frågor, som framförts av herr Lindhagen, bör kammaren någon gång besinna, att det är realitetspolitik på lång sikt.

Jag är ju bara ett obetydligt verktyg bland andra för vad hela mänskligheten längtar efter och vad alla pacifistiska rörelser sträva efter. Jag är ju deras representant här och det är därför, jag även här framför vad vi alla eftersträva. Det är inte alls någon genialitet eller förtjänst, som behövs för att se, att solen lyser klart.

Emellertid hoppas jag, att denna lilla spricka, som således förebådats av herr Olof Olsson, vidgar sig till en stor ränna och att det slutligen kommer att bli någon nybildning, någon nyorientering, även på dessa punkter.

Nu säger utskottet, som emellertid ännu är enhälligt, om denna sak: »Nationernas förbunds församling har emellertid redan vid upprepade tillfällen givit sin principiella anslutning till åtskilliga av de synpunkter, vilka motionären önskar införda i förbundsakten. Det förefaller utskottet, som om föga stode att vinna genom antagandet av ytterligare allmänna programförklaringar vid förbundsårsamlingens möten eller genom inskrivandet av ytterligare abstrakta principuttalanden i förbundsakten på sätt motionären begärt.»

Man blir mycket häpen, när man läser, att Nationernas förbunds församling »vid upprepade tillfällen» har givit sin principiella anslutning till åtskilliga av de punkter, som jag har uppräknat. Jag har aldrig hört talas om detta. Jag har försökt undersöka detta och inte kunnat finna något sådant, och jag har också vänt mig till sakkunskapen i utrikesdepartementet, där man för sin

del förklarar, att dessa punkter ej varit upptagna till behandling av folkförbundets församling och ännu mindre flera gånger.

Herr talman, jag vet verkligen inte, vart det skall taga vägen, när vårt konstitutionsutskott på sista tiden under den ledning, som det nu har, fullkomligt plattar ner alla 1809 års ideal och alla mänsklighetens kommande ideal. Konstitutionsutskottet skall ju också slå vakt om tryckfrihetsförordningen, enligt vilken det är förbjudet att ge oriktiga uppgifter till allmänhetens förledande. Och här stå ju fullkomligt oriktiga uppgifter till förledande av riksdagsmännen! Vad skall man taga sig till med ett sådant konstitutionsutskott, herr talman? Det är tyvärr enväldigt, och vi kunna inte få någon bukt med det annat än genom upprepade valrörelser under generationer. Vårt konstitutionella liv blir förryckt under lång tid. Jag och många andra äro bekymrade över denna tidsföreteelse. Tänk att bara på rak arm, för att det skall låta något, babbla ihop någonting sådant, som inte har den ringaste motsvarighet i verkligheten! Ett sådant utskott!

Nu kommer jag till det som i alla fall är huvudsaken. Utskottet vill inte veta av några »abstrakta principuttalanden». Ja, det låter någonting det, det vill jag lova.

Vi skola gå igenom dessa »abstraktioner». Jag har i tio punkter uppräknat några saker, där enligt min uppfattning man exempelvis kan diskutera en nyorientering i folkförbundets akt, men naturligtvis kunna olika meningar göra sig gällande om de punkterna, och det finns även andra, som kunna ifrågasättas, ty detta är bara en diskussionsexempelsamling.

I den första punkten begär jag, »att i akten inskrives den fullständiga avrustningen, som bör snarast möjligt eftersträvas, dock med bibehållande av en ordningsmakt». Det har aldrig vid flera tillfällen godtagits såsom en programförklaring från folkförbundets församling, utan där har man försökt förverkliga förbundsaktens bestämmelser om att man skall sträva efter en minskning av rustningarna, ett problem, som jag alltid har trott vara olösligt på grund av sakens natur och som hittills också inte på något sätt har kunnat lösas av folkförbundet, utan alla försök ha hittills strandat. I den punkten säger utskottet, att det åberopar, vad utskottet sade vid ett annat tillfälle, och det är, att Sverige gör sitt bästa för att åstadkomma denna minskning i rustningarna. Men det är som vi pacifister, och en del andra människor också, säga, att människornas avvapning är den enda möjligheten för att kunna komma ur det tillstånd, som nu råder. Utskottet har en gång förut framhållit, som jag också nu åberopar, att detta inte kan ske utan att samtidigt den s. k. säkerhetsfrågan löses, men det blir väl en oerhörd säkerhet ibland folken, om, såsom Sovjetunionen nu har föreslagit i Genève, en verkligt ny företeelse, som är mycket uppseendeväckande, det beslutes, att det första, vi skola göra, är att skrota ned all krigsmateriel och allt krigsväsende. Det innebär väl en oerhörd trygghet, ty då måste mänskligheten börja orientera sig fram från helt andra utgångspunkter. Då kan äntligen den allmänna rösträtten bli någonting, ett verktyg, och då kan också den andliga friheten få någon liten plats ibland rådslagen.

Den andra punkten är den, »att de militära och ekonomiska sanktionerna utgå ur akten». Det har aldrig någon folkförbundsförsamling antagit, utan åt detta har man endast ryckt på axlarna. Det är ju ett stort kapitel, som jag icke nu kan vidlyftigt komma in på. Men därigenom att folkförbundet skall bygga på ett eget krigsväsende, kommer det egentligen i en motsägelse mot sig självt, och detta innebär ju också en stor fara. Om nämligen inom förbundet uppstå skiljaktiga meningar, som sedan skola lösas genom krigsmakt, bilda sig ju oerhörd lätt två koalitioner, av vilka den ena tar parti mot den andra, och så spränges förbundet fullständigt. Man skall icke ladda folkför-

*Om en allmän
revision av
folkförbundets
akt.
(forts.)*

Om en allmän revision av folkförbundets akt.
(Forts.)

bundet med dynamit, så att det med minsta tändsats kan springa i luften! Jag har den uppfattningen, att även detta är en fråga, som behöver diskuteras såsom en mäktig realfråga.

Den tredje punkten är »att nationernas självbestämmanderätt uttryckligen upptages såsom en ledande grundsats och utsträcker sig till lika rätt till undertryckta folk i andra världsdelar, vilkas nationalitetsbefrielse således icke vidare bör vara en inre angelägenhet för härskande stater, utan en internationell rättsfråga». När denna fråga en gång tidigare var uppe, förklarade konstitutionsutskottet, att utskottet självt varit i oklarhet om dessa realiteter och deras existens, som emellertid verkligen förekommer. I år har utskottet dock gjort det framsteget, att utskottet icke hänvisat till denna motivering, utan helt enkelt tegat och sålunda med tystnadens vältalighet yrkat avslag på motionen i denna del. Även det är ju ett framsteg, i stället för att utskottet skulle använda ett oriktigt skäl. Jag anser, att denna fråga var aktuell i högsta grad, då herr Wohlin från denna plats under förra riksdagen eller riksdagen därförut höll ett anförande, däri han talade om vikten av att öka militärväsendet och att frångå gjorda nedskärningar för att Sverige skulle vid de europeiska stormakternas sida kunna försvara den västerländska civilisationen mot kineserna. Tydligt ansåg han, att detta var en oerhört realistisk fråga. Man kan ju förstå, att det egentliga hindret och den stora svårigheten för folkförbundet ligger däri, att en del europeiska stormakter hava oerhörda intressen i andra världsdelar och supremati över en del främmande folk, och man kan rimligtvis inte heller begära, att de skola vara färdiga att uppgiva detta sitt övertag i ett slag. Vi veta ju bäst, hur svårt det är att avstå från vad vi hava, men hur gränslöst lätt det är att fordra vad vi icke hava. Men däri ligger i alla fall frågans kärnpunkt: att arbeta sig fram till en nationalitetsbefrielse i alla länder och »att i sammanhang därmed jordens befolkningsfråga och rasernas likställighet också få en plats uti idéprogrammet». Denna punkt berör visserligen en svår fråga, men det är en grundfråga. Om den kan lösas eller ej, därpå beror kanske om vi skola få ett nytt världskrig, ett krig mellan världsdelar och raser i stället för, som det förut var, mellan olika europeiska makter. Aldrig har den frågan stått på folkförbundsförsamlingens diskussionsprogram eller understötts av folkförbundet.

Så hava vi punkten om »att skapandet av ett världsspråk, som inläres i alla världens skolor, upptages i idéprogrammet såsom en angelägenhet av utomordentlig vikt icke minst för freden». Därom få vi tala längre fram under riksdagen, så det behöva vi icke nu fördjupa oss i. Men det är ju också en grundläggande sak för ett fredstillstånd, att språkgränsernas ofärd upphör, och detta har folkförbundet så långt ifrån gått till roten med, att tvärtom när det från olika nationers representanter väcktes förslag om att få ett världsspråk, att få esperanto antaget, sändes denna fråga till avgörande i sista instans av förbundets kommission för intellektuellt samarbete, som består av några europeiska professorer, och denna kommission avtog helt och hållet förslaget och ansåg, att man skulle lämna folk öppet att lära sig litet tyska, franska och engelska. Det var hela den riktlinje, som kommissionen kunde ge världens folk.

Sedan kommer ett förslag, »att folkförbundets representation omorganiseras i syfte att representanterna utväljas i de respektive länderna genom allmänna val eller annorledes, så att de kunna framträda med egna initiativ och ej vara bundna av regeringsdirektiv». Folkförbundet är ju icke ett folkförbund, utan ett regeringsförbund, och med de fjättrar, som synas lägga sig kring regeringar, är det väl nödvändigt, att där tillåtas några frigjorda initiativ, som få göra sig gällande i folkförbundet. Därför har också föreslagits, »att motionsrätt till förbundet även tillerkännes de olika parlamenten och dess särskilda

kamrar med förbigående av regeringarna, ävensom fredsorganisationer och andra korporationer, som anses böra tilläggas en sådan rätt»; och »att även minoriteter inom ovannämnda motionsberättigade erhålla motionsrätt i viss omfattning». Om detta säger utskottet, att vad motionären härutinnan föreslagit icke torde »böra föranleda någon riksdagens framställning». Men utskottet aktar sig för att lämna någon motivering för sin avstyrkande mening, det kan förmodligen inte utskottet. Ty det är uppenbarligen viktigt och riktigt, att nya initiativ få komma in och fordra, att frågor, som äro viktiga för mänskligheten, tagas under snar omprövning.

Därefter har jag tillåtit mig framhålla något, som är en gammal käpphäst, inte för mig, men för mänskligheten, som alltid haft detta på dagsprogrammet ända sedan för tusentals år tillbaka, nämligen »att individernas karaktärsdanning eller den andliga friheten vid sidan av den ekonomiska och politiska i akten erkännes såsom den oundvikliga förutsättningen för demokrati i stort och smått eller med andra ord för den goda viljans regim, vilken ensam kan skapa varaktig fred». Då har jag också dragit den slutsatsen, att Nationernas förbund borde i sitt idéprogram till en början sysselsätta sig med denna fundamentala sak och således icke minst även med nuvarande europeiska pluggskolans »omvandling till en karaktärs-, kunskaps- och yrkesskola med likvärdig fostran för alla», vilket är en »gemensam fredsangelägenhet för folken av omätbar vikt». Förbundet intresserar sig ju bland annat för släktets fysiska fostran. Det reagerar mot opium och har åtskilliga andra lofvärda saker för sig. Skall det då icke kunna ägna något intresse åt mänsklighetens andliga uppfostran och då även åt skolan. Det är väl lika viktigt som att nu organisera militärskolor genom överenskommelser och minskning i pansarbåtarnas antal och gevärens effektivitet och alla dessa omöjliga saker. Utskottet anser tydligen dessa frågor dock vara så föraktliga, att det icke sagt ett ord därom: det är väl rena fjolligheter, så att det ej ens förtjänar, att man säger, att det icke förtjänar något avseende. Utskottet gör en axelryckning, och så är saken utagerad.

Man vet inte, vad man i ett fall som detta skall yrka. Egentligen skulle jag yrka återremiss, eftersom utskottet utgått ifrån en alldeles felaktigt angiven uppfattning, varom jag nyss talat, eller också kunde jag yrka ogillande av motiveringen. Det förra lönar sig väl icke, då kammarens flesta ledamöter i denna fråga väl äro beredda att antaga vilken oriktig motivering som helst för att komma ifrån saken. Och om jag skulle yrka ogillande endast av motiveringen, skulle jag yrka gillande av min motions kläm. Därför är det i alla fall bäst att gå fram för motionen. Men om det är någon som skulle anse, att man bör yrka ogillande av motiveringen, vore ju detta, herr talman, en ljusning i mörkret, men det kommer väl icke i fråga.

Jag ber därför att få yrka bifall till min motion.

Herr von Geijer: Med anledning av herr Lindhagens anförande skall jag be att få svara i all korthet. Jag lovar, herr talman, att jag ej skall bli lång.

Jag är frestad att rubricera herr Lindhagens anförande såsom det mest hänsynslösa jag hört under min långa riksdagstid. Det finnes icke heller någon som helst anledning därtill, då ju i utskottsutlåtandet icke förekommer något olämpligt mot herr Lindhagen.

Herr Lindhagen fann sig föranlåten att säga, att utskottet »babblat ihop» någonting i sitt utlåtande. Jag undrar, om man inte hellre i utskottet kan säga, att herr Lindhagen själv i alla motioner, som han nu under 3 å 4 år besvärat konstitutionsutskottet med, »babblat ihop» det ena efter det andra — oredigt i tanken, höll jag på att säga, i varje fall oklart till formen och till syftet. Så har det varit hela tiden. Att direkt svara på herr Lindhagens mo-

Om en allmän
revision av
folkförbundets
akt.
(Forts.)

tioner är därför synnerligen svårt. Jag kan i detta avseende hänvisa till vad han i den motion, som vi nu behandla, har yrkat. Han säger, att »enligt mångas mening bör revisionen» inriktas på vissa förhållanden. Han säger icke, att det är hans egen mening, utan »enligt mångas mening», och på grund av denna motivering hemställer han, »att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära övervägande av svenskt initiativ till en allmän revision av folkförbundets akt i syfte att dess idéinnehåll må bättre motsvara förbundets ideella uppgift».

Herr Lindhagen anmärkte på, att utskottet sagt, att det vore tillräckligt med abstrakta principuttalanden i förbundsakten. Ja, förvisso! Men varför då komma med fler. Det måste väl vara abstrakta synpunkter och idéer, som herr Lindhagen velat införa i förbundsakten, såsom t. ex. »att individernas karaktärsdanning eller den andliga friheten vid sidan av den ekonomiska och politiska i akten erkännes såsom den oundvikliga förutsättningen för demokrati i stort och smått eller med andra ord för den goda viljans regim, vilken ensam kan skapa varaktig fred; samt att sålunda pluggskolans i världen omvandling till en karaktärs-, kunskaps- och yrkesskola med likvärdig fostran för alla är gemensam fredsangelägenhet för folken av omätbar vikt». — Jag undrar, om detta icke är oklart, och hur man på den grunden skulle kunna komma med ett direkt förslag, förstär jag för min del icke.

Vidare sade herr Lindhagen, att man skulle taga hans motion på lång sikt. Ja, förvisso! Om alla de synpunkter han framfört skola förverkligas, får detta verkligen ske på lång sikt. I denna enda punkt är jag fullt ense med herr Lindhagen. Kanske konsekvenserna därav te sig olika för oss. Herr Lindhagen säger på ett ställe i sin motion, att »en allmän revision av folkförbundets akt betyder icke blott en ändring i form utan förutsätter en omläggning av sinnelaget». — Ja, det är just vad det gör, och det är lång sikt. En omvandling av sinnelaget har mänskligheten ropat på så långt historien sträcker sig, och är en dylik omvandling förutsättningen för att vi skulle kunna få alla dessa dunkla spörsmål besvarade och det tror jag är förhållandet, så förvisst få vi vänta. Jag medger, att i alla herr Lindhagens många förslag ett eller annat kan vara av något värde. Men då man gapar över allt, de rebus omnibus et nonnullis aliis, kan det väl alltid hända, att någonting att taga fasta på slinker med. Men inte kan man realisera herr Lindhagens förslag genom en votering i riksdagen, oavsett Sveriges ställning i konserten och våra små resurser. Vad herr Lindhagen här föreslagit saknar realitet. Det har utskottet ansett, och det vidhålla vi ännu, och ett bättre bevis på riktigheten av detta än herr Lindhagens eget anförande nyss, kunna vi knappast begära.

Med dessa korta ord ber jag därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Winberg: Jag skall icke försöka uppträda såsom någon medlare mellan herr Lindhagen och konstitutionsutskottet. Emellertid vill jag dock säga, att jag icke kan dela motionärens mening så till vida som jag anser, att det överhuvud taget icke finns någon möjlighet att på folkförbundets nuvarande grundval av detsamma skapa någonting, som kan bli ett instrument för folkens meningar ute i världen. Men samtidigt måste jag säga, att konstitutionsutskottet nog även får finna sig i, att det finns människor, som ej alltid utan vidare äro nöjda med att utskottet följer sin non possumus-politik och förklarar, att alltsammans saknar realitet, varför utskottet icke kan vara med om det.

Jag skall icke yttra mig om konstitutionsutskottets föreliggande utlåtande, men jag har bevittnat betydligt mer markant utformade, reella saker, som utskottet yttrat sig om och kommit till alldeles samma ståndpunkt. Jag vill

endast säga till herrar ledamöter av konstitutionsutskottet, att det må vara mänskligt, när en vanlig människa, som vi äro litet var, blir missmodig då man ser, hur allt står på samma ställe och stampar. En person försöker komma med ett förslag — à la bonne heure, om det icke formas så klart, som konstitutionsutskottets ledamöter vilja göra gällande, att det borde, så verkar det dock mera sympatiskt såsom ett uttryck av att man vill göra någonting, än vad man i regel får bevittna från konstitutionsutskottets sida, nämligen att här skall ingenting göras.

Emellertid var det icke för att säga detta, som jag begärde ordet, utan närmast för att förklara, att jag delar herr Lindhagens uppfattning om att utskottsutlåtandet och dess ordförandes uttalanden svära emot varandra. Utskottets ordförande förklarade, att vad herr Lindhagen kommit med saknar betydelse och aktualitet och är icke någonting konkret. Men samtidigt vill utskottet göra gällande, att till en hel del av dessa frågor har Nationernas förbunds församling i princip anslutit sig. I detta stycke måste jag hysa samma uppfattning som herr Lindhagen, att detta har väl ändå utskottet gripit ur luften. Vidare vill jag påpeka, att när utskottet i fjärde stycket på andra sidan i fråga om yrkandet under punkt 2) först säger, »att man från svensk sida sökt möjliggöra, att de förpliktelser, som enligt ifrågavarande bestämmelser åligga förbundets medlemmar, icke må bli mera betungande än som kan anses skäligt med hänsyn till den trygghet, som genom förbundet beredes», och därefter yttrar: »Att helt bortaga dessa stadganden lär emellertid ej rimligtvis kunna komma ifråga; såvida förbundet överhuvud skall kunna verka för sina syften, måste vissa maktmedel stå detsamma till buds», så har utskottet i stycket ovanför tvärtom uttalat en motsatt mening, då utskottet anför: »Särskilt vill utskottet betona, att denna fråga icke lär kunna lösas annorledes än i samband med skapande av garantier för de till förbundet anslutna staternas trygghet.» Där är man inne på det spörsmål, som för närvarande föranleder den största tvisten inom Nationernas förbund, nämligen, att ett antal stormakter förklara, att de *först* kräva garantier, innan de möjligen kunna vara med om nedskärningar och lättnader i fråga om det militära försvaret. Mot detta har från andra håll kraftigt reagerats, i det man förklarat, att en politik med sådana utgångspunkter aldrig kan leda till något resultat. Såvitt jag kan förstå, har utskottet här gjort till sin den ståndpunkt, som annars ansetts vara den exklusivt engelska.

Det kan visserligen vara nedslående att få taga del av utlåtanden från konstitutionsutskottet, i vilka man avfärdat frågor med tre eller fyra raders motivering, men det är ändå alltid bättre än att få utlåtanden sådana som det här föreliggande.

Herr Lindhagen: Herr talman! Utskottets ärade ordförande har nu återigen anförts samma motivering, som han använder vid alla tillfällen, då spörsmål sådana som det här föreliggande diskuteras; han går förbi de gjorda framställningarna genom att rada upp alla möjliga adjektiv om »oklokt» och »dunkelt tänkt» och »opraktiskt» och »icke realitetsbetonat» och allt sådant. Då emellertid dessa krav alls icke äro min uppfinning utan endast uttryck för vad som rör sig i världen, måste jag ifrågasätta, om det icke snarare är herr von Geijer, som ser skumt på saken, eftersom herr von Geijer ännu icke förmått upptäcka de realiteter, som finnas bakom densamma.

Men herr von Geijer aktar sig visligen för att beröra vad jag invände mot utskottets huvudmotivering, i vilken det står: »Nationernas förbunds församling har emellertid redan vid upprepade tillfällen givit sin principiella anslutning till åtskilliga av de synpunkter, vilka motionären önskar införda i förbundsakten.» Jag har nu gått igenom dessa frågor, och i folkförbundet har

*Om en allmän
revision af
folkförbundet
alt.
Forts.*

Om en allmän
revision av
folkförbundets
akt.
(Forts.)

icke en enda av dem varit föremål för behandling, herr von Geijer! Man har även i utrikesdepartementet vitsordat riktigheten av detta mitt påstående. Då frågar jag: Är det riktigt av ett stort, ledande utskott att ge riksdagen sådana oriktiga föreställningar? Jag medger, att blodet kan sjuda över ibland, på grund av alla de beskyllningar, som herr von Geijer alltid kommer med och den tämligen totala oförståelse för mänsklighetens livsfrågor, och detta kom mig att i detta sammanhang använda uttrycket »babbla ihop». Jag ber om ursäkt för att jag använt detta uttryck. Jag tar det tillbaka, och säger ingenting annat om utlåtandet än att jag hänvisar till vad som verkligen står i detsamma. Men att ett sådant påstående skall få stå kvar, utan att herr von Geijer kunnat försvara det, ja ej ens ångrat det, är väl icke riktigt. I andra kammaren, där detta ärende avgöres förmodligen utan debatt, tror man, att det är riktigt, som utskottet skrivit. Men det är det icke, tvärtom!

Så läste herr von Geijer upp de två sista satserna i motionen för att bevisa, vilka föraktliga uppgifter och oklara framställningar det här gällde, och kom då in på karaktärsdaningen och karaktärsskolan, som utskottet alls icke behagat yttra sig om. Men som herrarna hörde gick jag i mitt förra anförande igenom alla de förevarande punkterna och tillät mig uppvisa, vilka realiteter som ligga där bakom, något som hela världen förstår och som jag är övertygad om att också herr von Geijer i åtskilligt skall medge, när man kommer på tu man hand med honom. Men varför skall man, då man nått upp på höjderna och sitter vid makten, icke kunna resonera sakligt och respektfullt i en fråga, ge rättvisa och hysa en viss aktning för olika meningar, och inte bara anse, att detta är en föraktlig sak, som vi kunna avfärda med två eller tre raders motivering eller med oriktiga framställningar. Mot sådant har man rättighet att reagera, herr talman! Jag tror, att folket icke i längden skall kunna låta styra sig av en sådan styrelse.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2. röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion om införande i vallagen av bestämmelse rörande inkallande av temporär ersättare vid långvarigt laga förfall för riksdagsman m. m.

Ang.
ersättare vid
långvarigt
förfall för
riksdagsman.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 54, hade herr *Bergman* hemställt,

1) att riksdagen måtte besluta sådana ändringar i lagen om val till riksdagen, att för riksdagsman, som av långvarigt laga förfall bleve förhindrad att sitt uppdrag fullgöra, kunde inkallas temporär ersättare för viss riksdag, med rätt för den ursprungligen valde riksdagsmannen att, sedan hans förhinder upphört, vid nästkommande riksdag åter inträda i utövande av sitt uppdrag:

2) att riksdagen måtte såsom vilande antaga sådana grundlagsändringar, som kunde erfordras för samma ändamål.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Bergman**: Herr talman! Jag skall icke besvära kammaren med något längre anförande, så mycket mindre som jag finner, att utskottet ganska uttryckligt erkänt det beaktansvärda i de synpunkter jag gjort gällande. Utskottet har alltså medgivit, att det kan tänkas fall, då en riksdagsman, t. ex. genom en långvarig men dock övergående sjukdom eller på grund av annat laga förfall, t. ex. ett omfattande offentligt uppdrag — en vidlyftigare utredning eller en mission i utlandet — kan bliva för längre tid förhindrad att fullgöra sitt riksdagsmannakall, men då det likväl skulle synas obilligt mot honom själv och hans valmän samt måhända framstå som en förlust för det allmänna, om han på grund därav nödgades avsäga sig riksdagsmannaskapet. Utskottet erkänner också, att de tekniska svårigheterna för utseendet och inkallandet av suppleanter kunna övervinnas. Emellertid finner utskottet, att »avgörande invändningar kunna resas mot tanken på temporärt inkallande av suppleanter». Ser man efter vilka dessa avgörande invändningar äro, finner man dock, att det i realiteten endast är en, den nämligen, att dylika suppleanter »torde i allmänhet icke hinna förvärva den erfarenhet och vana vid detta arbete (riksdagsarbetet), eller vinna det intresse för uppgiften, som erfordras». Hur pass realitetsbetonat detta uttalande är, kan man förstå därav, att om den framställning, som jag gjort, bifölles, skulle vi i det fall, som närmast har föranlett motionen, för en av långvarig sjukdom hindrad ledamot av kammaren få som suppleant en mångårig riksdagsman av erkänd betydenhet, vars insats i arbetet utan tvivel skulle befinnas vara — nu som förr — av stort värde. I ett sådant fall som detta kan man alltså icke säga, att utskottets förmodan på något sätt skulle motsvaras av verkligheten. Och det är i själva verket numera icke sällan så, att de som stå på första suppleantplats äro f. d. riksdagsmän — det händer ju under stundom, att partierna mista en eller flera av sina riksdagsrepresentanter på grund av andra partiets frammarsch. Och om suppleanten icke är f. d. riksdagsman, så är han väl ännu oftare en blivande riksdagsman. Jag tror nästan, att man skulle kunna säga, att det i de flesta fall antingen skulle gälla f. d. riksdagsmän eller personer, som framdeles komma att bli riksdagsmän. Då kan man ju icke heller säga, att den omständigheten beträffande de senare, att de icke omedelbart skulle ha den erfarenhet och vana vid arbetet, som kunde vara önskvärd, har någon egentlig betydelse. Ty deras tillfälliga inträde i riksdagen har ju det värdet för dem, att de vinna en viss träning, erfarenhet och vana, som länder dem till gagn, när de sedermera komma att intaga ordinarie plats såsom riksdagsmän.

Ang.
ersättare vid
långvarigt
förfall för
riksdagsman.

(Forts.)

Jag kan sålunda icke finna, att vad utskottet använder som sitt huvudargument, är av den avgörande beskaffenhet, att det uppväger den av utskottet erkända betydelsen av de förmåner, som skulle vinnas genom den föreslagna ändringen.

Utskottet säger vidare, att »de olägenheter, som kunna uppstå av att en eller annan plats för någon tid i realiteten står obesatt, kunna icke anses vara av större betydelse». Utskottet förbiser härvid, synes det mig, den stränga partibundenhet, som för närvarande råder och som för partierna nödvändiggör tillvaratagandet av varje röst. Det resonemang, som utskottet för, kunde med större fog ha anförts under förflutna tider, då partierna icke voro så många och då partibundenheten icke var så stor som nu — det förefaller mig, som om detta suppleantsystem helt enkelt måste förr eller senare bli en ofrånkomlig konsekvens av den nuvarande stränga partigrupperingen. Även i sådana fall, där den »oerfarne suppleanten» ej skulle komma att för framtiden deltaga i riksdagsarbetet, bleve ju dock hans röst av lika stor betydelse som den erfarnares.

Då man emellertid icke kan vänta, att en framställning sådan som denna redan första gången den göres omedelbart skall bli tillstyrkt av ett utskott, som torde anse sig ha den särskilda instruktionen att vara konservativare än andra utskott — konstitutionsutskottet bör ju endast tillstyrka åtgärder, som äro »högst nödiga eller nyttiga», som det står i grundlagen, och det innebär kanske en särskild admonition att förfara strängare i sin gallring än andra utskott — finner jag icke någon anledning till förvåning över det slut, vartill utskottet nu har kommit. Man kan dock ha olika mening om nödvändigheten och i varje fall om nyttan av denna reform. Jag hade emellertid uppriktigt talat, knappast tänkt mig, när jag väckte denna motion, att den omedelbart skulle bifallas. Jag ansåg likväl saken vara av så avsevärd betydelse, att det icke kunde skada att taga upp den till allvarligt övervägande. Jag skall, såsom saken nu ligger, icke tillåta mig att framställa något yrkande.

Häri instämde herrar *Sandén* och *Schlyter*.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag tänker icke yrka avslag på utskottets hemställan, men jag ber att få fästa uppmärksamhet, ja synnerlig uppmärksamhet på en del av motiveringen, som verkligen, såvitt jag förstår, är ett tidsdokument över den akuta krisen inom det parlamentariska systemet. Det står där, att suppleanterna, »som i regel endast en kortare tid skulle komma att deltaga i riksdagsarbetet — kanske insatta mitt under en riksdag, då arbetet redan organiserats — torde i allmänhet icke hinna förvärva den erfarenhet och vana vid detta arbete eller vinna det intresse för uppgiften, som erfordras för att deras insats skulle bliva av värde».

Vad är nu detta för någonting, herr talman? När någon riksdagsman dör, inkallas väl genast en suppleant efter honom, men dennes insats blir då icke »av något värde»! Och när vi gå till nya val, är det ju meningen, att man skall få så mycket nytt vin som möjligt på de gamla flaskorna, men då blir alltså detta nya icke av något värde, åtminstone icke till en början, innan vederbörande blivit inorganiserade i arbetet och hunnit »förvärva den erfarenhet och vana vid detta arbete eller vinna det intresse för uppgiften, som erfordras för att deras insats skulle bliva av värde».

Är det därför folket skiekar hit sina representanter, att de skola bli indrillade i korridorernas politik och partidisciplinen? Jag har varit med här under en stor del av mitt liv och sett alla dessa nya representanter komma. Förr i världen åtminstone kommo de med högbyret huvud och trödde, att de hade en stor uppgift att fylla. De sågo förtröstansfullt på ärendena och fram-

tiden. Men det dröjde icke mer än tre eller fyra månader, förrän de började hänga med huvudena. Och mången sade till mig: »Inte trodde jag, att det skulle bli på det här sättet!»

Är det denna förändrade sinnesstämning, som nu konstitutionsutskottet vill anse vara den största prydnaden för parlamentet? Representanterna komma hit med sina egna själar och sina egna erfarenheter, skall jag säga utskottet — det i detta fall enhälliga konstitutionsutskottet. De komma också med sina intryck av folkets önsknings. Det är detta som är det mest värdefulla tillskottet till riksdagsarbetet och icke herrarnas drill över oss, när vi väl kommit hit.

Jag yrkar, att detta stycke måtte utgå ur motiveringen.

Herr von Geijer: Herr talman! Herr Lindhagen tycks just icke vilja försumma något tillfälle att ställa till obehag för det av honom så innerligt hatade konstitutionsutskottet. Jag skall be att med några ord få bemöta de invändningar, som han gjorde mot ett uttryck i konstitutionsutskottets utlåtande, nämligen det uttalande, om jag fattade honom rätt, som återfinnes på sidan 4 och som lyder så: »kanske insatta mitt under en riksdag, då arbetet redan organiserats».

Jag trodde verkligen, när denna formulering godkändes i utskottet, att kamrarna skulle förstå vad därmed menas. Riksdagsarbetet organiseras ju genom utskottens tillsättande. Detta sker genast i början av riksdagen, och en suppleant, som inträder mitt under en riksdag, kan givetvis icke komma in i något utskott. Detta är meningen med ordet »organiserats», och därmed avses ingalunda någon korridorpolitik eller partidisciplin.

Jag kan för övrigt i detta sammanhang, eftersom saken kommit på tal, säga, att därest motionären här hade framställt ett yrkande och jag nödgats försvara utskottets hemställan, skulle jag just ha vänt mig mot den synpunkt, som kommer fram i motionen eller att just partiintresset bör tillgodoses. Motionen framhåller nödvändigheten, att partierna alltid äro fulltaligt representerade, och detta hade jag för min del ämnat vända mig emot. Men, som sagt, herr Lindhagen, vad som står i utskottets utlåtande betyder ingenting annat än att arbetet är organiserat, därigenom att utskotten äro tillsatta.

Herr Lindhagen framhöll vidare den stora fördelen för riksdagen och dess arbete av de nykomna, som hade ett framt mod och som därför voro mycket mera värda än de, som efter någon kortare tid — förmodar jag, att han menade — genom korridorpolitik och annat blivit fördärvade. Men är det ändå icke så, att i alla institutioner, sådana som även riksdagen, finns det vissa saker, som äro nödvändiga att lära sig. Och svårt torde vara att förneka, att den nykomne näppeligen under första tiden kan göra samma insats som en mera erfaren riksdagsman.

Den konsekvens, som herr Lindhagen ansåg följa av detta, eller att i så fall aldrig någon ny riksdagsman borde komma in i riksdagen, är väl ändå oriktig. Det gäller här i motionen att inträda i riksdagen under kanske en eller annan månad; suppleanten kommer in ett slag och försvinner sedan och kommer aldrig mer igen. Detta hänger icke samman med det självklara förhållandet, att alla äro barn i början och att någon gång skall början ske. Den erfarenhet, som en ny riksdagsman måste förskaffa sig, kan han ju sedan omsätta. En suppleant, som inkallas för en eller annan månad, blir aldrig i tillfälle att göra detta.

Herr Bergman har rätt i, att detta är den huvudsakliga invändning mot hans förslag, som framförts i utskottsutlåtandet.

Eftersom jag nu fått ordet, herr talman, skall jag även framställa den invändningen mot förslaget, att det endast är en halvmesyr. Jag har ju en täm-

*Ang.
ersättare vid
långvarigt
förfall för
riksdagsman.
(Forts.)*

*Ang.
ersättare vid
långvarigt
förfall för
riksdagsmun.*

(Forts.)

ligen lång riksdagsmannabana bakom mig, och då det är tydligt, att det för att skapa en lag kräves, att det ligger något fall bakom, som föranleder en ändring, gick jag igenom i mitt minne för att se, huruvida sådana fall, som motionären pekade på, kunde förekomma. Jag får lov att säga, att det är skälligen sällan.

Jämför med detta de många fall, då kamrarna stå glest besatta! Förra plenidagen voro icke mer än 85 ledamöter i denna kammare närvarande, och även i närvarande stund är kammaren tämligen glest besatt. Inte vore denna olägenhet botad med vad herr Bergman föreslår. I mycket få fall hade det kanske kunnat hjälpa, men i de ojämförligt flesta skulle det icke ha gjort det; jag tänker på skolkning, resor och andra förfall, för att icke nämna de fall, som kunna inträffa på grund av tillfällig sjukdom, exempelvis vid en influensaepidemi; då skulle ju precis detsamma inträffa i mycket större skala. Nu är det ju sant, att även om man inte kan bota allt, kan man ju dock råda bot i ett visst hänseende. Men det blir ändå en halvmesy. Det vore bättre att inrikta strävandena på att få bort skolkningen. Det skulle vara effektivare, och det vore någonting, som jag kunde rekommendera.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Jag instämmer i vad utskottets ordförande sist sade, att man genom detta förslag icke råder bot på någonting av egentlig betydelse. Fastän tanken kan vara riktig, är den givetvis svår att realisera, och jag skall icke heller yrka avslag på utskottets hemställan. Men det är den av utskottet uttalade uppfattningen om riksdagsmannaskapet och folkrepresentationens betydelse och den mentalitet, som ligger där bakom, som jag finner vara synnerligen nedslående, och jag har vänt mig mot detta uttalande och den uppfattning, som ligger bakom detsamma. Om här kommer in en ny ledamot genom dödsfall, så får han heller icke komma in i något utskott. Men icke anse vi honom vara mindervärdig på något sätt för det. Och det är väl icke som att sitta i en kyrka att komma in i ett utskott. Inte blir han väl en bättre människa om han sitter i ett utskott än om han står utanför. Snarare tvärtom. Han kommer hit med sin egen kännedom om livet och med egna meningar, och hans insats ligger i den röst, som han avger för de olika realitetsfrågor, som föreläggas honom, oavsett vad ett utskott sagt eller icke. Och i många fall har han nog en friskare uppfattning av livet, medan han är ny i riksdagen.

Men även mot fortsättningen av uttalandet har jag opponerat mig, där det heter, att dessa suppleanter i allmänhet icke »hinna förvärva den erfarenhet och den vana vid detta arbete eller vinna det intresse för uppgiften, som erfordras för att deras insats skulle bliva av värde». Detta har den siste ärade talaren icke tryckt så mycket på, men det är detta, som jag trycker mest på, och det är framför allt detta, som jag vill ha utslutet ur motiveringen, på de skäl, som anförts. Jag har sällan blivit så upptänd över något, som över den illustration till tidens mentalitet, som detta stycke innebär, och därför nödgas jag, herr talman, för min del vidhålla, att detta stycke måtte utgå ur motiveringen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att därunder yrkats dels att vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt skulle bifallas med godkännande av utskottets motivering, dels ock, av herr *Lindhagen*, att utskottets hemställan skulle godkännas med utelämnande av andra stycket av motiveringen.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering vara med övervägande ja besvarad.

*Ang.
ersättare vid
långvarigt
förfall för
riksdagsman.
(Forts.)*

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 3, med godkännande av utskottets motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med utelämnande av andra stycket av motiveringen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Herr statsrådet *von Stockenström* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 133, angående statsbidrag till lantmäteriförrättningar;
nr 134, angående försäljning av ett till Flyinge kungsgård i Malmöhus län hörande jordområde;
nr 135, angående dispositionen av vid utmarksdelningen å Öland för allmänt behov avsatta områden; samt
nr 136, angående anordnande av en fast försöksgård för jordbruket.

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bevillningsutskottets betänkande nr 6, angående vissa delar av tullbevillningen.

Punkten 1.

I denna punkt hade utskottet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 155 av herr Nils Anton Nilsson m. fl. och II: 100 av herr Lorichs m. fl., om höjning av tullen å levande nötkreatur samt kött, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

*Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.*

I berörda motioner hade hemställts, att riksdagen behagade besluta följande ändring av tulltaxan att tillämpas från den 1 april 1928:

Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.
(Forts.)

»Levande djur

N:r 51. Nötkreatur 1 kg. 12 öre.

Kött

N:r 59. andra slag, härunder inbegripna till konserver icke hänförliga ätbara djurdelar, ej särskilt nämnda, såsom lever, njurar m. m. 1 kg. 21 öre.»

Vid den nu förevarande punkten hade reservationer anmälts

- 1) av herr *Johan Nilsson* i Kristianstad utan angiven mening;
- 2) av herrar *Jönsson* i Boa, *Bengtsson* i Kullen, *Lithander* och *Henrikson*, vilka yrkat bifall till motionerna.

Herr **Nilsson, Johan**, i Kristianstad: Herr talman, mina herrar! Som kammarrens ledamöter torde finna, föreligger här ett helt knippe tullmotioner, och då kunde det kanske vara lämpligt att erinra därom, att vid föregående års riksdag förelåg motionsvis ett yrkande om att tullfrågan skulle tagas upp i hela sin vidd. Resultatet av denna motion blev ju, att riksdagen beslöt att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en sådan prövning av tullfrågorna, och följden därav har blivit, att Kungl. Maj:t tillsatt en kommitté, som nu skall granska och taga upp till prövning hela vårt tullsystem. Därvid har ju särskilt givits det direktivet, att det bör tillses, huruvida jordbrukets och industriens tullskydd äro rättvist avvägda gentemot varandra. Vidare har ju sagts ifrån, att detta inte bör hindra, att vissa tullfrågor skola tagas upp, och man skall således inte vänta med avgörandet av alla dylika frågor, tills kommittén blir färdig med sitt arbetsresultat. Emellertid har man nog i huvudsak tänkt sig, att de frågor, som före utredningens avslutande skulle kunna upptagas till prövning, kanske mera skulle vara av tullteknisk art samt att de tullpolitiska frågorna skulle, om inte någon särskild anledning till annat förfarande förefanns, anstå, tills kommittén hade prövat tullfrågan i sin helhet.

Den fråga, som nu föreligger till behandling här under första punkten, torde måhända få hänföras till de tullpolitiska och får ju givetvis räknas som en av jordbrukets mera viktiga tullfrågor. Men när jag det oaktat här har reserverat mig i en egen reservation, har jag gjort det därför, att jordbruket befinner sig verkligen för närvarande i ett sådant nödläge, att om några åtgärder kunde vidtagas för att förbättra dess avsättningsmöjligheter, så är det av synnerligen stort behov påkallat. Även om man ställer sig något tveksam till huruvida motionerna kunna ha den effekt, som motionärerna åsyftat, tror jag dock, att någonting borde göras för att rätta till hithörande förhållanden. Jag har då varit hågad för att kanske närmare sympatisera med en annan motion vid årets riksdag, vilken avser genomförandet av en strängare kontroll vid import av nötkreatur och kött från främmande länder; detta skulle kanske vara lika effektivt som en förhöjd tull.

Vårt land borde ju egentligen inte vara köttimporterande. Tvärtom torde våra produktionsförhållanden vara sådana, att vi borde kunna exportera kött i stället för att importera. Om man tager del av de siffror, som finnas i statistiken rörande import och export av kött och levande nötkreatur, finner man, att de icke äro så imponerande. Det framgår således, att 1925 hade vi ett exportöverskott av 1.101 ton kött, 1926 ett importöverskott på 1.235 ton, vilket importöverskott 1927 nedgick till 113 ton. Det är sålunda inte ett så stort importöverskott, att det kan ha en alltför stor inverkan på våra priser, men tydligt är ju, att när importen kommer ifrån valutasvaga länder och utan någon vidare effektiv kontroll, kan den få en ganska stor inverkan på prisläget här. Under år 1928 har någon import av levande djur inte ägt rum, och enligt

den senaste siffra, som jag kunnat få, har under detta år importerats endast 76,259 kilogram kött.

Om vi sedan se på möjligheterna till köttexport från vårt land, torde det ligga närmast till hands för oss att exportera till Tyskland, men enligt tillgängliga siffror finner man, att vi under år 1927 till Tyskland endast exporterade 4,476 nötkreatur, under det att under samma tid från vårt grannland Danmark dit exporterades 252,610 nötkreatur. Här ligga vi således betydligt efter. Jag misstänker emellertid, att de priser, som danskarna ha fått i Tyskland, äro jämförelsevis låga, och danskarna äro kanske inte fullt så beroende av prisläget som våra jordbrukare, därför att danskarnas produktion av kött får mer betraktas som en binäring till deras stora animaliska produktion av t. ex. smör. En orsak till att prisläget i Tyskland blir så pass ofördelaktigt för oss, när vi försöka att exportera dit, är givetvis, att Tyskland har en tull på icke mindre än 40 öre per kg. för kött. Vårt grannland Norge, dit vi tidigare haft betydande export, har en tull av 30 öre per kg. för kött och 14 öre per kg. för levande djur. Som en jämförelse kan nämnas, att den svenska tullsatsen för kött endast är 7 öre per kg., och om man omreducerar den tullsats av 10 kronor, som gäller för levande nötkreatur, och tager hänsyn till att det i regel är stora djur, som ifrågakomma, torde tullen på levande djur icke bli mer än 2 öre per kg. kött.

Man kan ju också fundera något över, att Danmark, som nu har en så stor export, inte har någon tullsats. Det är visserligen så, att danskarna inte ha någon kötttull, men de ha däremot en mycket sträng kontroll över införseln till Danmark. Det förhåller sig så, att jämlikt en kungörelse den 14 maj 1927 råder förbud att dit införa eller transitera nötkreatur, får, getter och svin samt andra klövbärande djur. Införsel av levande djur från Sverige, Norge och Island är dock tillåten över Helsingör och Köpenhamn, såframt djuren genom vid ankomsten verkställd sundhetsbesiktning befinnas friska, varefter de vid sådant förhållande omedelbart efter besiktning skola föras till slaktning på offentligt slakthus å införselorten. Kött får förutom från ovannämnda länder även införas från Finland, England och Irland, men hela sydöstra Balticum är utestängt. Importen av kött får emellertid handhavas endast av firmor, auktoriserade av jordbruksdepartementet och tilldelade var sitt kontrollnummer. Slaktade kroppar skola omedelbart efter slakten på 32 angivna ställen stämpas med ordet »Udenlandsk» i 20 mm. höga bokstäver. Samma stämpling gäller importerat kött. I butiker skall dessutom på tydligt framträdande sätt med 75 mm. höga bokstäver anges »här försäljas utländska lantbruksprodukter». Vi finna sålunda, att i detta starkt köttproducerande land, där man icke borde vara rädd för någon utländsk konkurrens, har man dock vidtagit så starka försiktighetsåtgärder, att importen därigenom blir, om inte omöjliggjord, så dock i högsta grad försvårad. Vi svenskar ha nog gjort oss skyldiga till en svaghet gentemot utlandet i detta fall, i det att vi alltför lätt låta dem komma in med sina varor, och jag tror inte, att konsumenterna ha någon som helst nytta därav. Även om man nu skulle anse, att producenterna inte få några väsentligt högre pris, tror jag icke, att konsumenterna ha något gagn av detta, ty det torde vara så, att mellanhänderna utnyttja dessa låga priser och kanske inte draga sig för att, särskilt när det gäller charkuterivaror, blanda in mindervärdiga varor, som konsumenterna givetvis då få köpa till kanske onödigt höga priser.

Det hade ju varit önskvärt, om man varit lika angelägen att kontrollera denna import som när det gällt att hindra skåningarna att försälja sina animaliska produkter till övriga delar av landet. Nu ha vi ju kommit därhän, att vi äro fria från mul- och klövsjukan, och jag vill hoppas, att åtgärder nu skola företagas, så att handeln inom landet blir fri och således jordbrukarna i södra

*Ang. tullen
å nötkreatur
och kött
(Forts.)*

Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.
(Forts.)

delarna av landet inte längre bli stängda från möjligheten att fritt få skicka sina varor till det övriga Sverige. Det torde väl sedermera, hoppas jag, övervägas, huruvida, om något fall av mul- och klövsjukan skulle uppkomma, man skall behöva avstänga en hel landsända på sätt, som hittills har skett, eller om man kunde nöja sig med att avstänga mindre områden. Jag vill hoppas, att detta system skall vara möjligt att tillämpa här lika väl som det har tillämpats under en rätt lång tid i Danmark. Det torde inte vara lämpligt, att vår södra gräns i vissa hänseenden skall gå vid Hallandsåsen, utan jag vill hoppas, att de övriga delarna av landet ha samma uppfattning som skåningarna, att den bör gå vid Öresund.

Även om jag sålunda kanske för min egen del skulle ha lika stor tilltro till att den effektivitet, som man vill vinna genom en skarpare kontroll på importen, skulle i lika hög grad bidra till att konkurrensförhållandena med de utländska varorna skulle bli gynnsammare för vår inhemska produktion, vill jag dock i det läge, som frågan nu kommit, inte underlåta att yrka bifall till motionerna. Jag kommer att ge min röst för dessa, och jag är, som sagt, övertygad om att konsumenterna inte på något sätt komma att bli lidande härpå. Produktionen av dessa varor är så pass stor inom landet, att konkurrensen säkerligen kommer att sörja för att något onödigt högt prisläge icke skall behöva komma i fråga. Om det skulle vara så, att denna handel med kött var kartellartad och organiserad, skulle man kunna misstänka, att en försvårad import skulle förorsaka en höjning av priserna. Så är ingalunda förhållandet. Det torde inte på något område råda mera fria förhållanden än just på detta, och någon sorts misstanke om att man onödigtvis skulle uppskräpa priserna, torde icke föreligga.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till de motioner, som äro föremål för behandling under punkt 1.

Herr Björnsson: Herr talman! Som kammaren torde ha observerat, ha vi i år icke någon motion, som går ut på en höjning av tullsatserna på så viktiga jordbruksprodukter som smör och fläsk. Detta är naturligtvis ett bevis för att jordbrukarna nu ha kommit till insikt om att beträffande artiklar, som äro föremål för övervägande export, är en tull i fråga om prisbildningen i stort sett verkningslös. Det visar sig nu också, att bland reservanterna till förman för ett bifall till yrkandet om höjd tullsats för kött och levande nötkreatur saknas de representanter för jordbruket, som höra hemma i bondeförbundet. Detta visar, att även inom jordbrukarkretsar börjar sprida sig en insikt eller en övertygelse därom, att tullsatserna för kött och nötkreatur äro ganska betydelselösa för prisbildningen.

För var och en, som uppmärksamt åhörde utskottets ärade ordförande, då han motiverade sitt slutliga yrkande, stod det väl tämligen klart, att han i grund och botten visade upp, att utsikterna för en allmän prisförhöjning på grund av en tullförhöjning voro ytterst små. Jag kan inte annat än säga, att, för såvitt jag kunde finna, stod hans yrkande i viss mån i motsats till motiveringen. Han påvisade nämligen, att vårt importöverskott på kött är ytterst ringa i förhållande till hela utrikeshandeln. Ena året ha vi f. ö. exportöverskott och andra året importöverskott. I fjol var importöverskottet praktiskt taget lika med noll. 1926 var det ett importöverskott, men 1925 ett lika stort exportöverskott. Det visar sig sålunda, att vi i fråga om köttproduktionen för närvarande befinna oss i ett labilt läge, där man håller på att övergå ifrån ett rätt betydande importöverskott, som vi nu en tid haft, till exportöverskott. Av vad utskottets ordförande sade, fick man det bestämda intrycket, att jordbruksnäringens representanter målmedvetet sträva efter ett exportöverskott även på detta område liksom fallet är med smör och fläsk.

Under sådana förhållanden förefaller det ju mycket litet rationellt att försöka påverka prisbildningen med en sådan tullpolitisk åtgärd som den här föreslagna, och jag fick verkligen närmast det intrycket, att orsaken, varför herr Nilsson till slut hamnade i det yrkande, han framställde, var den, att han ville använda ett bifall här för att dämpa det misshumör, som råder inom jordbrukskretsar över det nuvarande prisläget, vilket utan tvivel är mycket lågt och kan vara ägnat att tynga jordbrukarnas ekonomi.

För övrigt visade ju herr ordföranden, hurusom, åtminstone enligt hans mening, vissa lagstiftningsåtgärder av helt annat slag skulle vara bättre lämpade att reglera prisbildningen i förnuftig riktning; han tänkte då närmast på en skärpt kontroll vid importen. I den mån en sådan skärpt kontroll avser att skydda svenska folket för hälsovådliga produkter, är naturligtvis intet att däremot invända, och i den mån en skärpt kontroll kan befordra sundare affärsvanor, kan man naturligtvis principiellt icke heller ha något att säga däremot. Men saken har naturligtvis mera än en sida, och en sådan är den, att en köttkontroll erbjuder mycket större svårigheter än en kontroll av andra varuslag. Man kan visserligen på 32 olika ställen av en kreaturskropp stämpla så och så höga bokstäver, angivande att den icke är svensk, men dessa bokstäver synas troligtvis inte genom ett korvskinn, och då kanske det icke är så mycket vänt med den saken. Likaså gå bokstäverna inte igen på en kotlett. Emellertid kan det hända, att i grund och botten blir en skärpt kontroll från vår sida ett intresse för exportörerna i främmande land. Det är ju bekant, att vårt jordbruk strävar efter att få en hög kvalitet på de jordbruksprodukter, det själv exporterar, såsom smör och fläsk. Man är övertygad om, att om man kunde få en bättre standard på det exporterade smöret än vi för närvarande ha, skulle det vara gagneligt för vårt lands exportörer. Man kan då fråga sig: Hur skulle det vara, om England obligatoriskt fordrade en lämplig kontroll i exportlandet i fråga om smör och fläsk? Det borde ju gynna vår export. På samma sätt kan man naturligtvis tänka sig, att en skärpt kontroll på kött, som kommer från utlandet, skulle kunna medföra, att så fort man finge utländskt kött, hade man garanti för att det vore förstklassigt, under det att, om man köpte inhemskt kött, kunde det vara litet hur som helst — segt eller behäftat med andra brister och ofullkomligheter.

Emellertid är det icke den frågan, vi ha att behandla här i dag. Jag har endast, eftersom utskottets ärade ordförande berörde den, velat erinra om att i fall man åsyftar en sådan åtgärd och tror på den, finns intet skäl att göra den överflödig genom en åtgärd, som man inte tror på.

Till slut vill jag erinra om vad herr Nilsson började sitt anförande med, nämligen att vi förra året begärde en utredning rörande grunderna för vårt tullsystem, och den utredningen är i gång. Då det förefaller, som om frågan om köttullarna just vore en av kardinalpunkterna för denna utredning, strider det emot gammal parlamentarisk praxis att föregripa en sådan utredningsresultat på en av de allra viktigaste punkterna. Om man haft mycket starka skäl för ett sådant föregripande, kunde man naturligtvis vara benägen för provisoriska åtgärder, men med den motivering närmast för avslag, som herr Nilsson, efter vad jag kan finna, lämnade, kan det icke vara skäl att tillgripa några sådana provisoriska åtgärder i detta fall.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag i förevarande punkt.

Herr statsrådet von Stockenström: Herr talman! Förhållandena på djur- och köttmarknaden ha ju under senare tider varit ägnade att inge vårt lands jordbrukare ganska stora bekymmer på grund av låga priser i förhållande till

*Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.*

(Forts.)

Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.
(Forts.)

dem, som gällde för några år sedan, och överhuvud taget på grund av trög av-sättning. Man har också inom jordbruksdepartementet sedan ganska lång tid tillbaka haft uppmärksamheten riktad på dessa frågor. Vi ha fått in en hel del framställningar, som sedan blivit utremitterade för yttrande, i främsta rummet till lantbruksstyrelsen och medicinalstyrelsen. Vi ha också inom departementet fullföljt utredningen och införskaffat en hel del statistik, som sedan också bearbetats. Jag skall kanske inte här upptaga tiden med att i detalj ingå på den statistik, som föreligger, och jag har så mycket mindre anledning därtill, som utskottets ärade ordförande redan har i stora drag redogjort för det resultat, vartill denna utredning kommit.

Jag vill emellertid, om vi först se på antalet importerade djur, säga, att detta antal under 1927 varit omkring 1,100 stycken mer än 1926, men däremot nära 3,000 mindre än 1925. Av djuren har det allra största antalet kommit från Estland. Under år 1927 var det endast 131 djur, som kommo från Finland. Vad angår köttimporten, har den under de sista tre åren avsevärt nedgått. Den utgjorde 1925 3,023 ton, 1926 2,656 och 1927 1,399 ton. Köttimporten utgjorde alltså 1927 inte fullt hälften av den mängd, som importerades 1925. För att emellertid få en bättre översikt över den sammanlagda importen av levande djur och kött, har man gjort en omräkning på så sätt, att man uppskattat varje importerat djur till en köttmängd av 200 kilogram — enligt uppgift från Stockholms slakthus anses de importerade djuren i medeltal lämna denna mängd kött — och därefter lagt den siffra, som man sålunda erhållit, till den siffra, som anger mängden importerat uppslaktat kött. Härigenom har man alltså fått en siffra, som anger totalimporten, uttryckt i ton kött. Att göra en sådan uträkning torde nog vara nödvändigt, eftersom ena året köttimporten är större och djurimporten mindre, medan det ett annat år kan vara tvärtom. Det visar sig då, att den sammanlagda importen — uträknad på detta sätt — ganska avsevärt nedgått. Den utgjorde 1925 4,976 ton, 1926 3,832 och 1927 2,795 ton. Man kan alltså säga, att i runt tal har kött- och djurimporten minskats med ungefär 1,000 ton om året.

Se vi sedan på våra egna exportsiffror, finna vi, att antalet djur, som exporterades 1925, uppgick till 2,569. År 1926 gingo däremot endast 98 djur ur landet. Emellertid skedde 1927 en avsevärd stegring; vi voro då uppe i 5,695 exporterade djur. De låga siffrorna för 1925 och 1926 torde närmast bero på den under denna tid som svårast härjande mul- och klövsjukan och de stränga restriktioner även i avseende på vår egen export, som under denna tid befunnits nödiga att vidtaga. Vår export av kött visar för 1925 den ganska höga siffran 5,312 ton. År 1926 var den däremot endast 2,561 och 1927 970 ton. Alltså har vår köttexport starkt minskats under det sista året, men denna nedgång står i samband med att just under detta år ökades högst avsevärt vår export av levande djur. Slå vi emellertid ihop siffrorna för exporten av levande djur och kött och göra en sådan uträkning i fråga om exporten, som jag nyss nämnde i fråga om importen, samt jämföra siffrorna för den totala exporten med siffrorna för den totala importen, visar det sig, att vi under 1925 hade ett exportöverskott på 1,101 ton, 1926 ett importöverskott på 1,235 ton och 1927 ett importöverskott på 113 ton. Man kan alltså säga, att vi under de sista åren i det allra närmaste ha exporterat lika mycket som vi importerat. Se vi emellertid på huru marknaden utvecklats sig under de allra sista månaderna, visar det sig, att vi under december hade en totalimport av 147 ton, medan total-exporten uppgick till 202 ton. Vi exporterade således under december månad 55 ton mera än vi importerade. Ännu tydligare visar sig förbättringen, om vi se på januari månad innevarande år. Under denna månad ha inga levande djur inkommit till riket; däremot importerades 76 ton kött. Vår export under januari månad uppgick till 544 djur och 65 ton kött. Uträknat på samma sätt

som förut, visar det sig, att vi under januari månad hade ett exportöverskott på 150 ton. Både december och januari månader ha följaktligen visat ganska avsevärt förbättrade siffror. Jag har dessutom i dag hos Stockholms slakthus förvissat mig om, att icke heller under februari månad några levande djur ha importerats hit. Rörande importen av kött under denna månad föreligga ju ännu inga siffror.

Jag har ansett mig böra lämna dessa uppgifter här, då man kanske på sina håll ute i landet har för sig, att det alltjämt väller en oerhörd ström av levande djur från de baltiska länderna in över Sverige. I verkligheten ha inga djur importerats till Sverige sedan början av december månad förra året. Däremot äger ju alltjämt i viss mån en köttimport rum — under januari månad som sagt 76 ton kött. Jag har räknat ut, att detta skulle motsvara ungefär den köttmängd, som erhålles av i genomsnitt 13 slaktdjur om dagen. Det är ju inte någon vidare hög siffra, om man tager hänsyn till den mängd djur, som produceras och slaktas här i landet. Det är en siffra, som är inte så lätt att angiva, men jag skulle tro, att det kanske rör sig om något tusental djur om dagen. Jag har icke härmed velat säga, att kött- och djurimporten har varit utan all betydelse för prisbildningen, men jag har dock velat lägga fram dessa siffror för att saken skall reduceras till sina verkliga proportioner.

I detta sammanhang kanske jag får nämna ett par siffror angående den totala tillförseln av storboskap till Stockholms slakthus. 1925 infördes till slakthuset i runt tal 38,783 stycken, 1926 30,175 och 1927 29,661 stycken — alltså en oavbruten nedgång. I dessa siffror ingå även importerade djur. Jag blev ganska förvånad, när jag fick se dessa siffror, som visa, att tillförseln till slakthuset minskats under de sista åren, och det förefaller något egendomligt, att tillförseln går ned men också priserna gå ned. Det brukar annars vara tvärtom. Förklaringen kan ju möjligtvis tänkas ligga däri, att förbrukningen av kött och köttvaror i viss mån skulle nedgått, men jag tror dock, att det egentliga skälet till att priserna sjunkit varit det, att samtidigt som importen av djur och kött av djur utifrån har gått ned och samtidigt som också tillförseln av levande djur till Stockholm har minskats, har tillförseln av kött till Stockholm från andra inländska orter ökat ganska väsentligt. Nu finns det ju ingen statistik rörande kötttillförseln hit, men sannolikheten synes dock tala för att produktionen av slaktdjur inom landet på det hela taget har ökat ganska väsentligt under de senare åren och att följaktligen också utbudet har ökat. Det skall bli av stort intresse att taga del av siffrorna från den senaste jordbruksräkningen, som ägde rum i höstas. Jag vill erinra om, att ingen jordbruksräkning har förekommit sedan 1919 och att vi alltså icke för närvarande ha något som helst begrepp om hur stor vår kreatursstock är.

Före kriget var ju läget det, att vi visserligen normalt importerade en hel del både djur och kött, men samtidigt exporterade vid högst avsevärda mängder — det normala var, att vi hade ett mycket vackert och betydande exportöverskott. Under kriget har ju sedan vår kreatursstam gått tillbaka, men det är sannolikt, att den åter uppnått normal och kanske mer än normal storlek. Jag tror därför, att depressionen på marknaden, trots att importen faktiskt oavbrutet minskats under de tre senaste åren, torde bero på att vår kreatursstock ökat och att vår export ännu inte kommit i gång, så att man kan säga, att den nått normal omfattning. En bidragande orsak till att exporten inte kommit i gång har man nog att söka i mul- och klövsjukan. Dels ha vi själva vidtagit ganska stränga exportrestriktioner, som emellertid nu äro upphävda, och dels ha våra grannländer, särskilt vårt västra grannland, Norge, vidtagit en del mycket stränga och ännu icke upphävda skyddsåtgärder.

Vad kan man nu möjligtvis göra för att lätta trycket på marknaden, och hur skall man kunna få till stånd bättre förhållanden? Jag tror, att den främsta

*Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.
(Forts.)*

Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.
(Forts.)

angelägenheten är, att vår export kommer bättre i gång, om man nämligen utgår från att vi producera mer än vi själva förbruka. Jag tror också, att ganska mycket skulle kunna vinnas genom en bättre organisation av exporthandeln, genom att man utnyttjar de möjligheter på olika marknader och i olika importhamnar, som kunna förefinnas, att man vidare ser till, att transportförhållandena bli bättre, och kanske framför allt, att exporten blir kontinuerlig och jämn. I fråga om vårt södra grannland, som väl torde komma att bli vår största avnämare även i fortsättningen, vill jag erinra om, att vårt jordbruk numera har sin speciella representant i Tyskland, och jag vet, att han fattar som en av sina främsta uppgifter att just på detta område söka åvägabringa bättre förhållanden. Jag vill vidare erinra om, att vi i fråga om exporten till Tyskland intaga ställningen som mest gynnad nation och att således intet annat land får tillgodoräkna sig billigare tullsatsar eller bättre behandling än vi.

I fråga om kontrollen över kött, som importerats hit, gäller nu, att köttet skall vara underkastat kontroll i exportlandet, där stämpel skall åsättas. Dylika stämplat godkännas först, sedan vår statsinspektör över köttkontrollen på ort och ställe haft tillfälle att taga del av förhållandena och funnit kontrollen fylla vissa krav. Vidare underkastas köttet veterinärkontroll i importhamnarna här. Man kan alltså säga, att detta kött i viss mån undergår dubbel besiktning. Det har nu framkommit olika förslag i fråga om kontrollen. Det har sålunda framkastats den tanken, att man inte bara skulle kontrollera köttet i det skick, det befinner sig vid hitkomsten, utan också hålla en viss kontroll över tillverkningen av charkuterivaror. Man skulle kunna åsätta märke, som angav, att utländsk råvara använts. Det har vidare föreslagits, att vissa organ skulle medfölja vid importen. Man har tänkt sig, att i affärerna skulle anbringas särskilda anslag på samma sätt som sker i Danmark o. s. v. Jag vill i fråga om dessa angelägenheter lämna den upplysningen, att vi i jordbruksdepartementet ha en särskild sakkunnig förordnad att biträda vid utredningen angående bestämmelserna för köttkontroll m. m., och prövningen av vissa av dessa framkomna förslag pågår just nu inom lantbruksstyrelsen och medicinalstyrelsen. På sakens nuvarande ståndpunkt kan jag därför inte närmare yttra mig om vad dessa förslag kunna leda till. Frågan har inte varit föremål för närmare behandling i regeringen, men för egen del vill jag uttala som min mening, att på detta område vissa åtgärder borde kunna vidtagas.

Med anledning av ett uttalande av utskottets ordförande vill jag också säga några ord om förhållandena i Skåne. Vi veta ju, att Skåne på grund av mul- och klövsjukan har varit avspärrat från övriga delar av landet i fråga om transporter av kreatur. Beklagligtvis ha ju några spridda fall av mul- och klövsjuka inträffat i Skåne under vintern, ett i december, ett i januari och ett i februari, men sedan nu tjugo dagar förflutit, sedan det sista fallet inträffade i Malmöhus län, har detta län i går av länsstyrelsen blivit friförklarat. Emellertid gäller fortfarande på grund av en särskild bestämmelse i författningen en spärr mellan Skåne och landet i övrigt, och denna spärr har regeringen inte förut ansett sig böra eller våga upphäva på grund av den latent smitta, som man har fruktat skulle kunna finnas kvar efter den häftiga epizootien. Under denna epizooti tillämpades ju i större delen av Skåne inte nedslaktning utan endast isolering. Då nu emellertid så pass lång tid förflutit, sedan sjukdomen var av mera allvarsam karaktär, och då nu endast spridda fall hava inträffat på sista tiden, har jag för avsikt att nu omedelbart hos Kungl. Maj:t tillstyrka att den spärr, som hittills rått, helt upphävas. Därmed skulle den sista restriktionen upphävas, som varit gällande under mul- och klövsjukan. I vad mån detta kan komma att innebära bättre prisförhållanden på skånemarknaden i fråga om slaktdjur, vågar jag inte yttra mig om. Statistiken visar nämligen, att noteringen på slaktdjur i Malmö dock under hela år 1927 legat

högre än i Stockholm och även — såsom nämndes av utskottets ordförande — högre än i Danmark. Det är kanske därför inte att räkna på, att någon prisstegring därigenom skall komma att uppstå. Emellertid kommer givetvis detta upphävande av spårren att innebära bl. a., att skånelantmännen kunna skicka avelsdjur och bruksdjur till övriga delar av landet utan att begära licens. Sådana transporter skedde förut i tidvis ganska stor utsträckning och kunna nu återupptagas. Jag är för min del uppriktigt glad över att kunna medverka till spårrens upphävande.

Vad nu angår den här föreliggande frågan, vill jag endast säga, att jag inte har anledning att här gå in på ett bedömande, huruvida tullen på djur och kött är fullt riktigt avvägd i förhållande såväl till tullarna på andra animala produkter som också till tullarna på industrivaror. Jag vill ej heller uttala mig om, huruvida en höjning av tullen verkligen skulle kunna medföra någon förbättring på köttmarknaden eller medverka till förbättrade exportförhållanden. Om vi utgå från att vi producera mer än vi kunna förbruka, torde dock den främsta angelägenheten vara, att vi få vår export i gång så fort som möjligt och att den för framtiden blir ordnad på bästa möjliga sätt.

Jag vill också till sist peka på en annan sida av saken, nämligen angelägenheten av att man söker förbilliga själva produktionen. Det ankommer här på var och en att i sin stad göra det mesta möjliga. Jag vill då också erinra om att vi, inte minst i våra stora betesmarker, torde ha ganska stora förutsättningar och möjligheter för att ernå en billig produktion även på detta område, och jag tror, att i detta hänseende ännu mycket kan vara att göra från våra lantmäns sida.

Herr Lithander: Herr talman! Med anledning av att jag till detta betänkande har fogat en reservation, däri jag yrkat bifall till motionerna, skall jag be att få säga några ord.

Det är ju så, att det är ett gammalt lantmannakrav, som här är framfört, och med den stora betydelse jordbruket och livsmedelsproduktionen ha för hela vårt land och icke minst för städernas befolkning, har jag, liksom vid tidigare tillfällen, såsom stadsbo ansett mig både kunna och böra ge stöd åt krav, som kommit fram från lantmannahåll. Nu vill man göra gällande, att det ej är alla lantmän, som fört fram dessa krav. Emellertid vill jag erinra om att det nu ifrågavarande kravet framförts upprepade gånger år från år, och nu har det ånyo framkommit. Det är alldeles givet, att jordbrukets representanter inte komma tillbaka med dessa krav, om de ej tillmäta dem någon betydelse.

Det var ju intressanta siffror, som herr statsrådet anförde och som delvis återfinnas i motionerna och i utskottsbetänkandet. Även om sådana siffror för tillfället kunna motivera ett avslag, så vill jag dock säga, att jordbruket arbetar på lång sikt, och det är av betydelse för dess näringsutövare, att de ha litet säkra faktorer att räkna med. Jag underskattar ingalunda betydelsen av det förslag, som föreligger om att man skall få en effektivare kontroll över att det kött, som införes till landet, är av förstklassig beskaffenhet, och jag kommer för min del att medverka därtill. Men detta hindrar ej, att ett bifall till dessa motioner verkar i samma riktning. Jag kan inte heller dela den mening, som här uttalades av den ärade medlem av bevillningsutskottet, vilken yrkade på avslag, nämligen att vi inte skola föregripa den pågående tullutredningen. När man som jag har suttit i bevillningsutskottet ett antal år och fått motion efter motion avslagen, därför att på sin tid tull- och traktatkommittén, som arbetade sedan 1919, sysslade med dylika frågor, kan jag för min del inte vara med, då man vill, att den omständigheten, att vi fått en ny utredning, skall inverka så, att detta alltjämt skall tagas såsom anledning till uraktlåtenhet att rätta till förhållandena på enskilda punkter. Jag håller före, att om vi, under det vi

*Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.
(Forts.)*

Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.
(Forts.)

arbeta med att utreda saker och ting, komma på det klara med att vi kunna rätta till något missförhållande, då böra vi verkligen inte dröja därmed.

Jag tror för min del, att med den tävlan, som på detta område försiggår inom landet, komma nog konsumenternas intressen att i tillbörlig grad tillgodos. På grund av min uppfattning, som jag nyss gav uttryck åt, om betydelsen av att vi inom landet äga och bibehålla en livsmedelsproduktion på lantbrukets olika områden, har jag, herr talman, velat yrka bifall till detta förslag, och därmed uttalar jag icke blott många lantmäns önskan, utan det är även många stadsbors önskan, vilka liksom jag i en tryggad livsmedelstillförelse se ett intresse av vikt icke minst för städerna.

Enär herr statsrådet *Almkvist* anmält sig vilja avlämna kungl. propositioner, avbröts nu överläggningen angående förevarande punkt.

Herr statsrådet *Almkvist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 114, angående tillfällig löneförbättring och tillfälligt lönetillägg åt vissa befattningshavare vid bergsskolorna i Filipstad och Falun;
- nr 116, angående statsbidrag till kommunala flickskolor m. m.;
- nr 128, angående försäljning av gamla centralposthuset i Göteborg;
- nr 129, angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda läroanstalter;
- nr 130, angående delaktighet i statens pensionsanstalt för svenska smörprovningarnas befattningshavare;
- nr 131, angående tilläggs pensioner för två befattningshavare vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte; samt
- nr 132, angående extra provinsialläkarnas pensionskassas anslutning till statens pensionsanstalt m. m.

Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.
(Forts.)

Fortsattes överläggningen angående bevillningsutskottets betänkande nr 6 punkten 1.

Herr **Örne**: Herr talman, mina herrar! Då en debatt nu har uppstått i anledning av bevillningsutskottets här föredragna betänkande, anser jag det inte vara oberättigat att fästa kammarens uppmärksamhet på några omständigheter, till vilka hänsyn måste tagas vid bedömandet både av de i dag föreliggande spörsmålen och av tullfrågan i allmänhet. Det finns så mycket större skäl att göra detta, som utskottets motivering i huvudsak består av hänvisningar till den utredning, som skall företagas av 1928 års tullkommitté för att utröna tullsystemets rätta avvägning. Direktiven för denna kommittés arbete äro ingalunda sådana, att någon klar linje kan skönjas bakom eller genom dem. Åtminstone vid den första genomläsningen ha de förefallit mig vara tämligen nebulosaartade.

Vad som nu mer än allt annat synes mig vara av nöden är emellertid full klarhet angående den verkliga innebörden av föreliggande tullförhöjningsförslag. Det stundar ju väl till andra kammaren, och om man får döma efter tidigare erfarenheter, komma de gamla trollformlerna ånyo att provas. De föreliggande motionerna om förhöjda tullar äro väl i huvudsak endast att betrakta som den ritualenliga förberedelsen till höstens trolleriseanser på de många valmötena ute i landet, dessa möten, där det skall göras troligt, att invånarna i ett land kunna leva på att beskatta varandras arbete — jag ber om ursäkt, herr talman, att jag använder ett så vanvördigt språk, men jag finner verkligen

inga lämpligare ord. Över hela världen har det länge som en epidemi — eller kanske man, eftersom det nu är fråga om nötboskap, skall säga epizooti — gått den ena protektionistiska strömvågen efter den andra. Epidemien har kulminerat efter kriget, då Europa fått 11,000 kilometer nya tullgränser och en mängd förhöjda tullsatser i olika länder samt till och med statsmonopol på utrikeshandeln i ett av vår världsdels största länder.

Före kriget, då Europas folk ännu hade friska krafter, förmådde de någorlunda uthärdade de ständiga angrepp på sitt välstånd, som resulterade av denna förvända handelspolitik, och trots dessa angrepp gå framåt, men efter den stora åderlåtningen 1914—1919 ha folken blivit så försvagade, att det fortsatta perversa ekonomiska levernet har framkallat allvarliga farhågor för folkens tillfrisknande. Den hänsynslösa monopolism, som genomgår näringslivet, och de skratendenser, som utmärka vissa grupper av industriarbetarna i alla länder, utgöra avspeglningar på ett annat plan av den handelspolitiska utvecklingen. Även dessa företeelser ha emellertid enligt min mening i hög grad bidragit till att försämra läget i den nuvarande tiden.

Detta läge är verkligen inte på något sätt uppmuntrande. I alla länder gå stora skaror av arbetare utan sysselsättning eller arbete på inskränkt tid. Flera av de grundläggande industrierna, exempelvis kol-, järn- och stål- samt bomullsindustrierna, visa starkt framträdande sjukdomstecken. Lönerna inom dessa industrier äro i förhållande till levnadskostnaderna och den allmänna utvecklingen av levnadsstandarden synnerligen låga. I hela världen klagar jordbruket — och det enligt min mening med full rätt — över ett starkt betryck, hänförande sig till låga priser på jordbrukets alster och höga priser på nästan allt som jordbrukaren behöver köpa. Det besynnerliga förhållandet råder sålunda i Europa och i andra världsdelar, att en stor mängd människor måste umbära även det nödvändiga av föda, kläder och husgeråd, under det att stora grupper av andra människor, som äro både skickliga och villiga att frambringa dessa nödvändighetsvaror, leva i betryck eller gå utan sysselsättning och nödgas ropa på offentliga allmosor. I en stor del av vår världsdel sakna exempelvis jordbrukarna maskiner och ändamålsenliga redskap, goda avelsdjur och förstklassigt utsäde, under det att maskinindustrien i andra länder arbetar med stora svårigheter och jordbrukarna i ett land som Sverige få betrakta det som en nåd att få sälja utsäde och avelsdjur, varav de skulle kunna frambringa stora mängder utöver de nuvarande.

Vad är då, mina herrar, anledningen till denna egendomlighet, som påverkar allas våra livsvillkor? Jag skall svara enkelt och kort på den frågan. De kanaler, genom vilka utbytet av varor och tjänster sker mellan köpare och säljare, fungera inte på ett tillfredsställande sätt. De äro delvis tillstoppade och läcka till på köpet här och var på ett högst betänkligt sätt. Utan bild sagt: handeln, vars uppgift det är att sörja för cirkulationen av varor och kapital, är utsatt för alla slags konstlade inskränkningar i sin rörelsefrihet och är delvis olämpligt eller ofullkomligt organiserad. Och den rätt till omflyttning av ekonomiskt värdefulla mänskliga produktionskrafter, som alltid och allestädes har visat sig utgöra en sporre till livligare handel och till nya initiativ på det ekonomiska området, är kringskuren genom hela floder av polisreglementen och sociala s. k. välfärdsbestämmelser. Om de tendenser, som under de senaste åren ha gjort sig breda på det sistnämnda området, finge utveckla sig efter de mest räddhågades och skråbitnas önskningsar, så komme vi snart därhän, att ingen finge bosätta sig utanför sin födelsekommun eller arbeta i något annat yrke än sin pappas. Och finge de riktigt äkta protektionisterna — sådana finns det nog knappast i den svenska riksdagen, såvida man inte skall räkna den närmast föregående ärade talaren dit, men det finns gott om dem bland valmännen, och det lönar sig ju alltid i någon mån att vädja till dessa

*Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.
(Forts.)*

Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.

(Forts.)

vid valen — följa sina känslor, så skulle väl till sist aldrig en vara få passera över de från ekonomisk synpunkt godtyckliga statsgränserna.

Alltnog, herr talman, det är ur strävanden sådana som dem jag nu har skildrat — kanske i något grälla färger; jag förbiser själv inte, att det finns en mängd nyanser — det är ur sådana strävanden, säger jag, som vår världsdels ekonomiska svaghetstillstånd väsentligen kan förklaras. Själva världskriget, som man alltid talar om, då det blir fråga om det ekonomiska tillståndet i världen, hade en av sina huvudrötter i den mångåriga ekonomiska avgränsningspolitik, som staterna förde mot varandra. Herrarna känna nog exempelvis till, att det var det sätt, på vilket den gamla österrikiska dubbelmonarkien behandlade Serbiens jordbruksexport, som föranledde den hätska stämningen mellan dessa båda makter, och ur den föddes den hatstämning, som kom de första skotten att smälla.

Nu har äntligen, sent, men dock, som vi få hoppas, inte *för* sent, en nyorientering börjat ske. De stora internationella ekonomiska konferenser och kongresser, som hölls under föregående år, ha sitt förnämsta intresse som bevis för att insikten om det abderitiska i den hittillsvarande nationella handelspolitiken håller på att vakna i alla länder. Det är icke någon tillfällighet, att både den ekonomiska världskonferensen i Genève och den internationella handelskammarkongressen i Stockholm lade huvudvikten i sina resolutioner på handelsfrihet, ty det står, som jag redan har antytt, obestriddligen fast, att det mer än allt annat är tillstopandet av varornas, kapitalets och arbetskraftens cirkulationskanaler, som bär skulden till de rubbningsfenomen, vilka heta industriell arbetslöshet och betryck för jordbruksnäringen. Som ett av de mest löftesgivande resultaten av den ekonomiska världskonferensens arbete betecknas i dess resolution »konferensdeltagarnas samstämmade önskan, att konferensen måtte beteckna inledningen till en ny epok, under vilken den internationella handeln skall efterhand frigöras från alla hinder, vilka nu obehörigen stå i dess väg, och återtaga den allmänna uppåtgående rörelse, som är på en gång ett tecken till sundhet inom världens ekonomiska liv och den oundgängliga förutsättningen för civilisationens utveckling». Mina herrar! Det var bland representanter för alla mera betydelsefulla länder i världen med undantag av Ryssland, representanter för industri, jordbruk, handel, finansväsen, nationalekonomi, fackföreningar och konsumentkooperation, som denna samstämmiga önskan förefanns. Den betyder därför en hel del mer än andra liknande önskningsar.

Jag har trott, herr talman, att jag vid detta tillfälle borde erinra om dessa allmänna synpunkter på den handelspolitiska utvecklingen, eftersom det icke förut har varit tillfälle att göra det inför svenska riksdagen. I flera av utlandets parlament har redan tidigare den ekonomiska världskonferensens program förts fram från talarstolar och regeringsbänkar.

Härefter övergår jag nu till det speciella problem, som föreligger till behandling i dag, nämligen jordbrukets tullskydd. Det är icke min mening att återupprepa vad de föregående talarna sagt i frågan. Den utomordentligt intressanta belysning, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet lämnade i siffror, hade ju åtskilligt att säga. Jag tror, att man kan våga det påståendet, att herr statsrådets anförande ur saklig synpunkt sett innehöll det avgörande ordet i frågan, om man ser den som en isolerad tullfråga.

Jag yttrade mig i början av mitt anförande mycket vanvördigt om protektionismen i allmänhet. Jag skall nu be att i anslutning till det föreliggande förslaget och utskottets uttalande något mera ingående få utveckla anledningen till denna låga uppskattning av en praktisk politik, som ända från 1880-talet och fram till 1910 kunnat föras i vårt land i huvudsak tack vare jordbrukarnas understöd åt densamma.

Det är ju alldeles otvivelaktigt, mina herrar, att en höjning av tullskyddet för jordbruket ej kan politiskt genomföras utan kompensation åt industrien. Sådant är nu en gång läget och kommer säkerligen att förbli det under långa tider framåt. Det i dag föreliggande förslaget och de bebådade kontrollåtgärderna gentemot köttimporten se ju jämförelsevis oskyldiga ut.* Men verkliga förhållandet är, att deras genomförande skulle rubba det existerande tullsystemet och därigenom komma att utgöra inledningen till en ny protektionistisk period i vårt land.

Det heter naturligtvis, att dessa farhågor äro överdrivna, men man får icke förbise de psykologiska verkningarna av den under årtionden bedrivna tullpropagandan här i landet. Det sitter djupt i sinnena en tro, att om den ene får något, så skall den andre ha lika mycket, även om det tydligen kan uppvisas, att ett sådant läge icke föreligger att en kompensation är möjlig. Den nu arbetande tullkommittén har genom ett riksdagsbeslut i enlighet med reservanternas förslag fått ett nytt utgångsläge att räkna med, och herrarna veta, huru starka de formella och schematiska betraktelsesätten äro i alla dylika frågor.

Men är det verkligen — jag skall taga mig friheten att ställa denna fråga till landets alla jordbrukare, främst till de här närvarande — den ringaste utsikt till att jordbrukarna skulle få det bättre under en skärpt industriprotektionism? Är det icke i stället så, att ju högre tullmurarna i ett land bli, dess sämre få jordbrukarna det? Erfarenheten från andra länder har redan besvarat dessa frågor. Jag ber jordbrukarna gå från land till land och undersöka, huru det förhåller sig. De skola då finna, att ju högre det s. k. solidariska tullskyddets murar äro, dess sämre ställer det sig för jordbrukarnas stora massa inom respektive land. En av anledningarna till detta ligger i den monopolism, som växt upp bakom tullmurarna. För industriföretagen, som äro jämförelsevis få till antalet, är det lätt att bilda sammanslutningar i syfte icke bara att utnyttja tullskyddet utan också om möjligt gå långt därutöver i sina priskrav. Vi sågo ett litet nätt exempel härpå i en industri- och grosshandelssammanslutning, det s. k. märkesvaruinstitutet, som tänkte monopolisera märkesvarorna i syfte att hålla uppe de i förhållande till värdet absolut oskäligen pris, som nu råda på en stor del av dessa varor. Jordbrukarna kunna icke bedriva en monopolistisk politik — märk väl, att jag säger inte, att det skulle vara till någon fördel för dem själva eller för samhället, om de kunde det; jag tror, att det skulle vara till den största skada för det helas väl — men de kunna faktiskt icke driva en sådan monopolistisk politik, och resultatet härav är, att jordbrukarna få vara med om att samla ihop de oskäligt höga vinster, som de monopolistiska industrierna veta att förskaffa sig, under det att prisnivån på deras egna produkter kommer att hålla sig låg och röra sig alldeles oberoende av de offentliga åtgärder, som företagas.

Om man vill se sanningen av detta resonemang demonstrerad på det mest påtagliga sätt, bör man naturligtvis gå till det land, där protektionismen drivits längre än i övriga världens länder, där den nått rent fantastiska proportioner, nämligen Ryssland. Där har det, såsom herrarna veta, flera gånger inträffat, att prisnivåerna på industrivaror och på jordbruksvaror ha skilt sig åt på ett sådant sätt, att jordbrukarna ha varit förhindrade att sälja sina produkter, och om de ha måst tvångsförsälja varorna för att kunna betala skatterna eller av andra skäl, ha de icke fått mer än en ringa del av de industrivaror de skulle haft i kompensation för dessa varor. Detta fenomen är ytterst ingående diskuterat i det nämnda landets egen press och andra offentliga publikationer. Den verkliga orsaken vill man emellertid icke se; den verkliga orsaken är den stränga tullskyddade monopolism, som man genomfört för industriens räkning.

*Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.
(Forts.)*

Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.
(Forts.)

Låt oss också se, hur det är i andra starkt protektionistiska stater, även de mindre, och särskilt de som växt upp efter kriget! Tro herrarna, att jordbrukarna i en eada av dessa stater ha någon större anledning att rosa marknaden än de svenska jordbrukarna ha? Jag tror, att man kan våga det påståendet att här i Sverige — där vi hållit emot i fråga om den protektionistiska utvecklingen efter kriget, där vi praktiskt taget ha samma tullskydd som före kriget, kanske något lägre på vissa punkter —, jordbrukarna i själva verket ha det vida bättre, oavsett att statens ekonomi här är vida bättre än i de länder, där man gått andra vägar.

Det nämndes nyss av utskottets ärade ordförande, att man i Norge har 30 öres tull på kött. Ja, skulle herrar jordbrukare vilja flytta över till vårt västra grannland för närvarande och förlägga sin näring dit? Jag tror, att de icke gärna skulle vilja göra det, trots denna utmärkta köttull.

Den rätta handelspolitiska vägen bör ur synpunkten av jordbrukarnas och arbetarnas — liksom också enligt flertalet företagens inom handeln och industrien intressen — gå mot en effektiv sänkning och ett slutligt borttagande av alla de ekonomiska skrankor, som staterna rest mot varandra. Jordbrukarna kunna icke bidra till förverkligandet av den för dem gagneliga utvecklingen genom att fortfarande gå till val på ett protektionistiskt program och ännu mindre genom att rösta för bifall till sådana åtgärder som den nu av motionärerna och reservanterna påyrkade. Därigenom fördröjes blott, såsom alldeles tydligt framgår av de sakliga upplysningar, som nyss lämnats från regeringsbanken, genomförandet av det från hela världens lika mycket som från Sveriges speciella synpunkter gagneliga ekonomiska samförståndet mellan folken, och därigenom läggas stenar i vägen för utvecklingen av jordbrukarnas egen näring.

Det föreföll mig under förra riksdagen, som om bondeförbundets representanter skulle varit böjda för att erkänna riktigheten av detta resonemang, och det initiativ, som de då togo, trodde jag hava framgått ur sådana överväganden som dem jag nu har framställt här. Det vore tråkigt, om jag i det fallet misstagit mig, ty alldeles säkert är, att möjligheten för en riktig handelspolitik här i landet beror, såsom jag redan förut har sagt, till väsentliga delar på att jordbrukarna inse, hurudant läget egentligen är.

Låt mig nu bara till sist, herr talman, tillägga ett par ord av mera allmän syftning.

Den protektionistiska sinnesförfattningen, de ständigt återkommande bönerna om skydd för det svenska näringslivet, de skråtendenser, som börja framträda här och var, jag skulle vilja säga även den tendens, som jag nästan dagligen kommer i beröring med, att pressa in varje verksamhet under stela paragrafer och reglera varje detalj — är icke allt detta rent av yttringar av misstroende och rädsla för det friskt pulserande livet och dess förmåga att förnya sig självt och anpassa sig efter skiftande förhållanden? Skulle det icke vara bättre med en liten smula mera självförtroende både hos industriens och jordbrukets företagare och hos folket i dess helhet? Jag tror för min del, att så skulle vara. Icke minst av den grunden måste jag be herrarna ha vänligheten att så enhälligt som möjligt visa tillbaka det lilla utslag av protektionismens anda, som har tagit sig uttryck i de nu behandlade motionerna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Herr Nilsson, Petrus: Herr talman! Den föregående talaren upplade sitt anförande så stort, att skuggan därav höll på att nästan skymma bort den fråga, varom vi nu tala.

Det är ju allmänt bekant eller borde åtminstone vara allmänt bekant, att

jordbruksproduktionen och framför allt den animaliska produktionen för närvarande tryckes av låga försäljningspriser, som i vissa avseenden till och med sjunkit så lågt, att de ligga under de pris, som voro rådande före kriget 1912 och 1913. I olika delar av landet ha också jordbruksnäringens utövare samlats till möten, där uttalanden gjorts och resolutioner fattats, vari göres hemställan till statsmakterna, till bevillningsutskottet och till riksdagens enskilda ledamöter om att de böra vidtaga åtgärder för att lätta detta tryck.

I det nu föreliggande utlåtandet har utskottet hänvisat till den pågående tullutredningen och ansett, att för att ej föregripa densamma några förändringar i gällande tullsats ej böra företagas under den tid utredningen pågår. Jag undrar emellertid, om man icke genom denna princip kan driva en i och för sig riktig mening allt för långt. Det kunde till och med gå så långt, om man skall vänta på denna utredning, att man kunde tillämpa det gamla ordspråket: Medan gräset växer, dör kon. Även den, som ej är anhängare av en direkt tullförhöjning, bör likväl icke känna sig förhindrad från att biträda beslut om en tillfällig sådan. I detta avseende har riksdagen med åtminstone en del socialdemokratiska riksdagsmäns stöd vidtagit en höjning av tullen för vissa industrier. Jag tänker närmast på glasindustrien, och jag vet, att det förekommit även beträffande andra industrigrenar för att lätta arbetslösheten och under dessa tryckta tider komma en viss näringsgren till hjälp. Jag anser den nu föreliggande frågan kunna ungefärligen jämföras med dylika frågor, i vilka riksdagen tidigare fattat beslut och där riksdagen lämnat någon hjälp.

Nu får jag säga, att det hade varit önskvärt, att samtidigt som denna fråga även övriga motioner, som haft ungefär samma syfte, nämligen att stödja den animaliska produktionen, hade behandlats inom utskottet. Men som de hänvisats till annat utskott, ha de icke kunnat föreligga till behandling i dag. Det gäller i dessa övriga motioner vissa frågor rörande kontroll över importen och ursprungsbeteckning.

I likhet med utskottets ärade ordförande tror jag för min del, att en viss tullförhöjning här icke kan leda till något större resultat, dels därför att importen för närvarande icke är så stor, och dels på grund av andra omständigheter, nämligen att den animaliska produktionen är rätt så omfattande och att alltså tillgången på kött och fläsk för närvarande är riklig. Detta bidrager naturligtvis till att prisläget är lågt. En ökning av tullen borde emellertid bidra till att köttmarknaden förbehålles landets producenter. Och i förhållande till flera utav våra grannländer äro tullsatserna å kött och levande nötkreatur icke höga och utgå beträffande levande nötkreatur efter ett föråldrat system. Man har nämligen ett visst tullskydd per stycke för nötkreatur, som importeras, oavsett vilken storlek eller värde djuret har, nämligen tio kronor. Om det t. ex. importeras ett kreatur, som väger 100 kg., och ett annat, som väger 700 eller 800 kg., så är det samma tullsats. Här kunde väl i varje fall behövas en liten jämkning och avvägning, och det vore väl även från praktisk synpunkt fördelaktigt att tillämpa tullsats efter vikt och icke efter stycketal. Jag tror ej heller, att man skulle åsamka konsumenterna någon prisstegring, om man höjde tullen på kött. Jag anser därför, herr talman, att även om man här icke vill vara med om att bidra till någonting, som skulle kunna förrycka den pågående utredningen eller hindra införandet av ursprungsbeteckning under kontroll — ty det ena goda förskjuter icke det andra — man ändå kunde vara med om att justera och avväga den ifrågavarande tullsatsen, om vilken statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet nyss förklarade, att han icke ville uttala sig om huruvida den vore lämpligt avvägd. Man borde ha kunnat förvänta, att herrar ledamöter av bevillningsutskottet hade tagit sig en liten funderare och sett till om tullen under nuvarande förhållanden vore lämpligt avvägd och att de icke bara skulle hänskjuta allting till den pågå-

*Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.*

(Forts.)

Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.
(Forts.)

ende utredningen. Ty det kan dröja många år, ja t. o. m. kanske ett tiotal år, innan något beslut på grundval av denna utredning kan föreligga här i riksdagen, och under den tiden kan man behöva inrätta sig efter det praktiska affärslivets skiftande förhållanden. Man får väl icke vara så dogmatisk, att man bara hänvisar till denna utredning och står blind för de olika förhållanden, som här förefinnas inom närings- och affärslivet, ty därefter böra vi ju inrätta oss.

Med hänsyn till dessa omständigheter anser jag, att ett bifall till föreliggande motioner, om det också icke skulle ha någon så stor praktisk verkan, ändock skulle vara ett steg, som kunde i någon mån vara till gagn, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till de motioner, som nu föredragits i denna punkt.

I detta anförande instämde herrar *Oscar Ericson, Bodin, Karl Andersson, Westman* och *Ernst Svenson*.

Herr Nilsson, Nils Anton: Herr talman, mina herrar! Efter det senaste anförandet är det väl att förmoda, att generaldirektör Örne och socialdemokratiens gång på gång deklarerade kärlek till bondeförbundet har något svalnat. Herr Örne tyckte ju, att det vore tråkigt, om han misstagit sig beträffande bondeförbundets ståndpunkt, då möjligheten för en riktig politik i detta hänseende, som han sade, berodde på om jordbrukarna verkligen insåge, huru läget egentligen är.

Herr Örne uttalade också, strax efter det han kommit upp i talarstolen, den uppfattningen, att motionerna tillkommit på grund av att innevarande år som bekant är valår. När jag hörde det, kom jag att tänka på det gamla ordet om bjälken och grandet, som säkerligen har sin tillämpning i detta fall. Det är väl ändå så, att beträffande en motion, för vars bemötande statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet å ena sidan och generaldirektör Örne å andra sidan ansett sig böra framträda med så stora anföranden som de här hållna, det knappast kan påstås, att motionen — såsom generaldirektör Örne sade — skulle vara en okynnesmotion. Man behöver ju bara litet studera den statistik, som här framlagts, för att komma underfund med att yrkandet i motionerna är mer än väl berättigat. När man ser av den föreliggande statistiken, att partipriset på nötkött, som det här närmast är fråga om, sänkts från 80 öre under år 1925 till 59 öre år 1927, som då var medelpriset för förstklassigt nötkött, så förstår man, att man icke behöver taga sin tillflykt till valagitoriska vändningar för att kunna väl motivera ett sådant yrkande som i motionerna föreligger.

En framstående socialdemokratisk nationalekonom har i dessa dagar sagt, att man icke avvinner det svenska jordbruket större resultat — han begagnade uttrycket »en bättre självförsörjning» — genom regerings- eller riksdagsbeslut; och det är alldeles riktigt, att det gör man icke. Men man resonerar icke på socialdemokratiskt håll på samma sätt i fråga om andra näringsgrenar. Jag kan liksom den föregående ärade talaren peka på den för något år sedan genomförda höjningen av glastullen. Då resonerade man icke, herr Björnsson, på samma sätt, men det borde man ha gjort, om man velat vara konsekvent. Det här framförda kravet på en liten tullförhöjning är verkligen väl berättigat. Jag kan som ytterligare belägg för den i högsta grad inkonsekventa hållning, som socialdemokraterna intaga, erinra, hurusom socialdemokraterna under en tidigare period ständigt, då det från jordbrukarhåll krävdes litet mera stöd från statens myndigheters sida, genmålde: Nej, men varför lägga icke jordbrukarna om sin produktion till en animalisk produktion, som lönar sig så utomordentligt bra? Då skulle jordbrukarna få bra betalt för sina produkter.

Utan tvekan gävo socialdemokraterna oss detta råd. Nu har det rådet i ganska stor utsträckning följts av åtminstone de mindre och medelstora jordbrukarna, och följden har blivit en överproduktion på animaliska produkter, synnerligast kött och fläsk. I fråga om smöret märkes överproduktionen mindre, därför att det ännu så länge finnes obegränsade exportmöjligheter för smöret. Men när man tidigare givit jordbrukarna dylika råd, borde man då inte för konsekvensens skull stödja dem som följt dessa råd, i synnerhet som det är den klass av jordbrukare, som socialdemokraterna säga sig alltid vilja värna om mer än när det gäller de stora jordbrukarna. Jag tycker, att det vore ganska riktigt, att man fullföljde sina intentioner i fråga om dessa saker.

Nu har av statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i det mycket intressanta anförande, som han hållit här lika väl som i andra kammaren, sagts, att den nuvarande importen är så obetydlig, att till och med exporten av samma vara är större. Ja, det kan bero på flera anledningar. Man har knappast anledning tro, att det beror på estlänningarnas omtanke om det svenska jordbruket, utan det beror på att priserna i själva verket äro så låga, att man icke anser sig kunna sälja sina djur till här rådande pris. Det är att förmoda, att om priserna komma att stiga, så kommer exporten hit av kött från dessa länder att återupptagas.

Vad som från utskottsmajoritetens sida anförts om tullskyddsfrågornas hänskjutande till den pågående tullutredningen är alldeles samma resonemang, som alltid förts från de håll, där man motsatt sig varje justering av vårt tullsystem under hänvisning till pågående utredningar ända från tull- och traktatkommitténs tillsättande år 1919 och till den i fjol beslutade utredningen angående tullsystemets verkningar. Det är så tacknämligt för dessa frihandelsfantaster att hänvisa till dessa utredningar. Och när den utredning, som nu pågår på grund av det i fjol fattade beslutet med anledning av en bondeförbundsmotion, blir färdig, antagligen med ganska negativt resultat, lär det icke komma att fattas personer, som ha lust att få en ny utredning beslutad, kanske lagd på en annan linje, för att sedan under ytterligare ett antal år kunna avvisa alla yrkanden om justering av vårt tullsystem. Detta är väldigt bekvämt, men om det kan bli till nytta för landet, är en annan sak.

När generaldirektör Örne menar, att vi böra avvisa alla dessa protektionistiska tendenser, som hava gjort sig breda ända från 1880-talet fram till 1910, kan man fråga, om det helt och hållet har förbigått honom, att det under denna protektionistiska period, som han så starkt fördömde, skett ett oerhört starkt uppsving inom det svenska näringslivet, icke minst på jordbrukets område. Jag skulle hålla före, att man just med dessa fakta för ögonen borde vara böjd för att ytterligare fullfölja denna protektionistiska politik just för att kunna upprätthålla den höga ståndpunkt, som det svenska näringslivet för närvarande intager; det är min bestämda uppfattning. Jag tycker, att det är ganska inkonsekvent att just med detta stora uppsving för ögonen plädara för att vi skola gå tillbaka till frihandeln. Det går väl ändå icke att förnä någon att tro, i varje fall icke någon, som reflekterar och tänker över dessa saker. Då åtskilligt redan sagts från det håll, som jag företräder, varvid framhållits samma synpunkter, som av motionärerna framförts, skall jag, herr talman, utan att tillägga mera, be att få instämman med dem, som yrka bifall till de här ifrågakavande motionerna.

Herr Lithander: Jag hade inte tänkt yttra mig mera i denna punkt, men jag begärde ordet med anledning av den ärade talarens på örebro länsbänken intressanta anförande. Som alltid var det en njutning att höra honom, men just för att han serverar sina anrättningar så förnämligt, så behövs det, att man litet grand granskar och ser efter vad han ger oss till livs.

*Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.
(Forts.)*

Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.
(Forts.)

Den ärade talaren sade, att efter kristiden ha länderna i Europa försvagats, och detta skulle vara anledningen till, såvitt jag uppfattade honom rätt, att man nu skulle gå in för vad som på den ekonomiska världskonferensen beslutats. Man skulle, kort sagt, rasera murarna.

Jag tror, att tidpunkten är ytterligt illa vald för att göra denna rasing och för att undandra befolkningen i olika bygder det skydd den i alla fall nu har. Tiden och ämnet tillåta inte, att man går in på frågan om den ekonomiska världskonferensen, men jag vill bara, om herr talmannen tillåter, ge uttryck åt den uppfattningen, att följa vi dess linjer, komma vi att få många ödelagda industrier och mycken nöd ute i bygderna. När den ärade talaren här vänder sig till jordbrukarna, förbiser han alldeles den växelverkan, som äger rum mellan jordbruk och industri. De båda behöva varandra, och de böra stödja varandra. Det skall inte lyckas att spela ut jordbruket mot industrien, ty den uppfattningen är så rotfast, att de under den period vi nu genomlevat ha gripit som kuggar in i varandra och att det inte går att skilja de båda faktorerna åt.

Den ärade talaren yttrade sig också vanvördigt om protektionismen. Den siste ärade talaren har redan bemött detta, men jag gjorde genast den reflexionen, att om man vill granska den utveckling, som pågått sedan 1880-talet och framöver, så tror jag, att även mycket rättrogna frihandlare måste betänka sig mer än en gång, innan de vraka detta system och utsätta landet för de konsekvenser, som skulle följa, om man sloge in på de linjer, som den ärade talaren är en av de främsta och tillika en av de talangfullaste förespråkarna för. Men just därför att han har talets gåva, så vill jag varna både allmänheten och kammaren från att följa honom i dessa hans teoretiska, för all del välmenande, spekulationer, ty vi ge oss ut på ett gungfly, om vi följa honom. När den ärade talaren gjorde sig till målsman för Sveriges bönder och Sveriges jordbrukare och ville ge dem råd hur de framöver skulle handla, så kunde jag inte annat än erinra mig de många gånger i bevillningsutskott och kamrar, då de yrkanden, som kommit från jordbrukets håll, mötts av ett bleklagt nej från den ärade talaren och hans meningsfränder, vilka med den makt de besitta i bägge kamrarna också gång på gång slagit ned det, som för jordbrukarna stätt som önskemål. Jag tror alltså, att Sveriges jordbrukare böra misstänka danaerna, även då de komma med gåvor, såsom den ärade talaren ville göra.

Han började sitt anförande med att säga, att dessa tullmotioner voro ett förspel till höstens val. Jag undrar, om inte i denna vädjan till jordbrukarna låg ett litet uns av förspel till höstens val.

Den ärade talaren kom sedan in på Ryssland. Förhållandena där äro ju inte alls jämförbara, dess bättre, med våra förhållanden, men det är ju inte uteslutet, att om utvecklingen får gå i inte önskvärd riktning, vi kunna hamna i något, liknande det kaos, som där råder. Och vad beträffar den fråga, som han gjorde till jordbrukarna huruvida de ville bosätta sig i Norge och söka vinna sitt uppehälle där, så vill jag bara erinra om att tack vare den socialdemokratiska regim, som har rått i Norge, ha förhållandena där blivit sådana, att det lönar sig inte att vara jordbrukare där och knappast något annat heller, med skatter på mellan 50 och 60 procent och kapitalflykt ur landet.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande i förevarande punkt.

Herr Örne: Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten med många ord; det torde vara tämligen överflödigt.

När herr Nils Anton Nilsson uppgav, att jag karakteriserat motionen som en okynnesmotion, så var det inte ens ett koncentrat av vad jag sade, som

han med detta ord ävägabracte. Det var alldeles oriktigt. Jag framhöll tvärtom, att motionen hade ett alldeles bestämt syfte från dess målsmäns sida.

Herr Lithander varnade kammaren för mina synpunkter, därför att jag hade talets gåva i så hög grad, att jag enligt hans mening skulle kunna vilseleda kammaren. Jag gör inte alls anspråk på att äga någon särskild talemått, jag har endast velat framlägga de synpunkter, jag betraktar som förnuftiga, och jag förmodar, att om de utöva något inflytande, så är det just därför att de äro förnuftiga, under det den sida, som herr Lithander företräder. Ju hela tiden rör sig med ren mystik; priserna på jordbrukets produkter skola inte stiga men samtidigt skall jordbruket bli hjälpt. Det är ju den rena mystiken och ingenting annat.

Ett par talare ha yttrat, att det är det protektionistiska systemet, som åstadkommit det svenska näringslivets blomstring. Jag undrar, om man inte där förväxlar två ord: »på grund av» och »trots». Det svenska näringslivet har gått framåt, *trots* den protektionistiska inriktning som vi haft. Resultatet skulle enligt min uppfattning ha blivit mycket bättre, om vi inte hade haft protektionismen.

Jag har inte tagit mig friheten, som herr Lithander trodde, att uppträda som någon målsman för Sveriges jordbrukare, ehuru jag tror, att jag står jordbruket något närmare än herr Lithander i åtskilliga avseenden. Men eftersom min strävan är att så mycket som möjligt gagna Sveriges ekonomiska utveckling, så har jag velat fästa jordbrukarnas uppmärksamhet på något, som enligt min uppfattning skulle komma att skada denna utveckling.

Sedan sade herr Lithander, att det var valpropaganda eller någonting sådant, som jag bedrev. Ja, det gjorde jag ingen hemlighet av. Jag framhöll, att det var just med hänsyn till de stundande valen, som jag ville lägga upp de synpunkter på frågan, som jag har. Det var fullkomligt öppet och ärligt, och jag kan inte se något oriktigt däri.

Så sade herr Lithander, att det varit en socialdemokratisk regim, som bragt Norges ekonomiska liv i oreda. Jag vet inte, om han vid närmare eftertanke verkligen vill vidhålla detta. Det finns nämligen intet land, åtminstone intet kulturland, där socialdemokratien varit så svag som i Norge. Den har där under långa tider varit så gott som fullständigt försvunnen. Den torde alltså inte kunna anföras såsom en orsak till att utvecklingen där tagit den riktning som den gjort, utan orsaken därtill är bristen på klara och rena ekonomiska riktlinjer. Man har fallit undan än för den ena och än för den andra samhällsklassens önskingar för dagen, än för böndernas och än för arbetarnas, i den tron att man med sådana palliativåtgärder skulle kunna åstadkomma ett gott resultat. Men man har inte ens uppnått någon ordning och reda eller några framgångar på det politiska fältet, till vilket ju striderna om landets ekonomi förts över.

Det är inte sant, att det råder något kaos i Ryssland, såsom herr Lithander förmenade. Det är tvärtom så, att allting är där reglerat så till den yttersta grad, att alla människor sitta fast i statens stora maskineri. och det är det, som enligt min uppfattning är felet.

Herr Björnsson: Herr Nilsson vände sig med förebrående blickar mot mig, då han talade om att socialdemokrater röstade för höjd glastull och sålunda varit villiga att biträda en tullförhöjning för att hjälpa en industri. Nu röstade jag den gången inte för det segrande förslaget. Det var, såvitt jag minns, huvudsakligen några socialdemokratiska representanter för Värmland, som hade fallit offer för jämmerropen från sitt hemlandskap och röstade för tullhöjningen, men det var ju ändå herr Nilsson och hans meningsfränder i tullpolitiska

*Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.
(Forts.)*

Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.
(Forts.)

frågor, som genomförde den. Ty dessa stackars fåtaliga värmlänningar hade inte ensamma kunnat genomföra någon tullhöjning. Men jag tror, att exemplet är mycket lärorikt just nu, ty vad blev följden av den förhöjning, som då infördes? Ingalunda att fönsterglasindustrien kom i gång. Det största fönsterglasbruket nedlades omedelbart, och det, som i storlek kommer närmast därefter, ligger, såvitt jag vet, alltjämt nere. Glava glasbruk lär nyligen ha tagit upp driften igen icke tack vare tullförhöjningen, utan efter en genomgripande modernisering. Det exemplet tycks sålunda närmast tala för, att det inte gagnar mycket med en tullhöjning i en kritisk situation.

Herr Nilsson konstaterade vidare, att vi hade gissat fel, då vi trodde, att bondeförbundets representanter nu kommit till den uppfattningen, att en tullförhöjning på kött inte var något lantbrukarintresse. Ja, jag såg också till min förvåning, att en hel del av bondeförbundets representanter genom instämmande med herr Petrus Nilsson gävo till känna, att de hade en annan mening än bondeförbundsrepresentanterna inom bevillningsutskottet. Men jag vill nämna, att denna fråga nyss avgjorts i andra kammaren, varvid denna kammare med stor majoritet godkände utskottsförslaget. I debatten förfäktade inte mindre än tre av bondeförbundets representanter, enligt vad det uppgivits för mig, med stor iver och skicklighet de synpunkter, som socialdemokraterna här förfäktat.

Herr talman! Jag ber fortfarande att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Jag skall i allra största korthet tillåta mig att beröra ett par saker, som herr Örne tog upp i sitt anförande. I den ena frågan skall jag ge honom rätt, i den andra skall jag i någon mån bemöta honom.

Det, som herr Örne särskilt tryckte på, var jordbrukets dåliga försäljningsorganisation, och detta måste jag ge honom rätt i. Jag vill här understryka nödvändigheten och betydelsen av att man från olika håll söker att bättra på dessa förhållanden. Det skulle givetvis ordna upp mycket, som nu befinner sig i ett olämpligt läge, ifall man kunde ta exempel av industrien och handeln och sökte på ett helt annat sätt än nu är förhållandet utnyttja konjunkturen.

I den andra frågan kan jag däremot inte följa herr Örne, nämligen då han talade om dessa internationella ekonomiska konferenser och att man där sökt få en överenskommelse om att riva ner de tullskrankor man har eller i varje fall minska tullarna i stället för höja dem samt att man blivit enig om att det ekonomiska livet skulle gynnas, om så kunde ske. Det där kan ju vara gott och väl, men man måste väl ändå tänka på att man inte blott skall komma tillsammans och resonera och fatta beslut i dessa frågor, utan man skall även resa hem och sätta dem i verket. Det är nog därvidlag, som den goda viljan brister. Det går ju inte an för ett litet land som vårt att gå före på detta område, under det att våra grannar, både stora och små, visserligen tala om saken men glömma bort att tillämpa den. Vi måste fordra, att tillämpningen sker någorlunda samtidigt, så att vi inte ta för stora risker under den tid, då de andra fundera på, om de skola följa dessa beslut och tillämpa dessa principer.

Om vi se på vårt geografiska läge och speciellt tänka på den fråga, som vi nu ha som utgångspunkt, så finna vi, att det går lätt att få import över oss österifrån, medan vår naturliga export skall gå söderut och möjligen västerut. Om vi då öppna bägge portarna, så skulle vi givetvis få ett tvärdrag, så det kanske inte gjorde så mycket, att vi finge en import från det ena hållet, om vi

hade exporten klar på det andra. Men det har nu påvisats, att vårt södra grannland Tyskland har en mycket hög köttull och likaså Norge. Danmark har visserligen ingen tullsats, men i stället så stränga importbestämmelser, att man nästan kan tala om totalt importförbud. Däremot skulle vi låta varorna med lätthet komma in österifrån. Det är på det sättet en så ogynnsam ställning uppkommer för producenterna inom landet, och det är det man i någon mån vill försöka avhjälpa med det förslag, som här föreligger. Det kan dock inte förmenas jordbrukarna, att de försöka verka för att de skola bli någorlunda jämställda med sina kolleger i närgränsande länder.

Ang. tullen
å nötkreatur
och kött.
(Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt där- under förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Nils Anton*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 6 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifallas de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nilsson, Nils Anton*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut röster- na hava utfallit sålunda:

Ja — 57;

Nej — 47.

Behandlingen av det föreliggande betänkandet blev nu för en stund avbruten, för att begärt tillfälle skulle beredas herr statsrådet *Meurling* att avlämna kungl. propositioner.

Herr statsrådet *Meurling* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 123, med förslag till avlösningsreglemente för fast anställt manskap vid försvarsväsendet;

nr 124, angående tilläggspension åt två förutvarande flaggunderofficerare vid flottan; och

nr 125, angående försäljning av kronans andelar i den till vissa soldatrotar i Hedens by i Överluleå socken hörande soldatjorden.

Fortsattes föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 6.

Punkten 2.

*Ang. tullen
å päron och
äpplen.*

I en inom första kammaren väckt motion, nr 62, hade herrar *Boberg* och *Martin Svensson* hemställt, att riksdagen ville besluta, att tullen å päron och äpplen skulle höjas med 20 öre under årets sista fyra månader varje år.

Utskottet hade i den nu ifrågakvarande punkten på återopande grunder hemställt, att motionen I: 62 av herrar *Boberg* och *Martin Svensson*, om höjning av tullen å päron och äpplen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Jönsson* i *Boa*, *Bengtsson* i *Kullen*, *Lithander* och *Henrikson*, vilka yrkat bifall till motionen.

Herr Lithander: Herr talman! I den av herrar *Boberg* och *Martin Svensson* väckta motionen yrkas, att man skall komma den svenska fruktodlingen till hjälp under den tid på året, då den bäst behöver sådan. Förhållandet är nämligen det, att under år 1927 importerades cirka 22 miljoner kilogram frukt till ett värde av cirka 18 miljoner kronor. Denna förbrukning av importerad frukt skulle man till stor del kunna förvandla till förbrukning av svensk frukt, om man beslöt en tullförhöjning under tiden från den 1 september—31 december. Under denna tid pågår nämligen en dumping hit av frukt, som inte tål att lagras utomlands och som då säljes hit till sådana priser, att våra inhemska fruktodlare inte kunna tävla med de utländska fruktexportörerna.

Frågan har varit uppe förut, och jag vill minnas, att sista gången den var uppe i utskottet, samlade förslaget om tilläggstull i alla fall en minoritet på åtta av utskottets ledamöter, som ansågo, att man med denna åtgärd borde främja och stödja den inhemska produktionen. Detta är alltså ett område, där vi skulle kunna komma det svenska näringslivet till hjälp, och för min del är jag övertygad om, att främja vi en inhemska fruktodling, så får nog allmänheten också nytta av den tävlan, som på detta område gör sig gällande, och behöver inte befara, att några onormalt höga priser skulle bli en följd av tullen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen nr 62.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende å den nu föredragna punkten annat yrkande ej förekommit, än att den i ämnet väckta motionen skulle bifallas.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4.

*Ang. tullen
å automobiler.*

I denna punkt hade utskottet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 63 av herrar *Johan Bernhard Johansson* och *Frändén* samt II: 173 av herr *Hedlund* i *Häste m. fl.*, om höjning av tullen å automobiler, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I dessa båda motioner hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att tullen å automobiler skulle höjas från nuvarande 15 procent till 30 procent av värdet.

Vid förevarande punkt hade reservation avgivits av herr *Lithander*, som yrkat bifall till motionerna.

*Ang. tullerna
på
automobiler.
(Forts.)*

Herr **Frändén**: Herr talman! Som huvudmotionären är borta i dag ifrån riksdagen, anser jag mig som medmotionär vara skyldig att säga några ord i denna fråga.

Jag gör detta av den anledningen, att jag finner, att utskottet inte med ett enda ord velat beakta de synpunkter, som i vår motion framförts. Vi ha visat vilka tullsatser, som äro fastställda i olika länder, och jag skall be att här få angiva dem. I England till exempel är tullsatsen 35 procent, i Frankrike 45, i Tjeckoslovakien 45—65, i Spanien 40—60, i Italien 40, i Amerika 40—45 och i Kanada 35, medan vi i vårt land ha en tullsats av 15 procent. Vi tycka, att detta är ett förhållande, som är ägnat att väcka uppmärksamhet.

Vidare ha vi trots oss finna, att främjandet av den inhemska automobilindustrien så småningom skulle kunna få en betydande inverkan på arbetstillgången inom landet. Den svenska automobilindustrien sysselsätter för närvarande inte mer än omkring 1,000 personer, men om den fick fortsätta med den verkligt reella tillverkning, som den börjat, är det vår tro, att den skulle kunna sysselsätta betydligt många flera.

Vi ha vidare ansett, att i all synnerhet den tyngre lastbiltrafiken, omnibustrafiken och posttrafiken skulle omöjligt kunna bedrivas såsom sker, om vi inte i vårt land hade dessa förnäma svenska omnibusar att tillgå. Det är verkligen synd, att inte herr kommunikationsministern är närvarande i kammaren; jag är nästan säker på att han skulle kunna intyga riktigheten av den satsen.

Slutligen ha vi ansett, att det ur försvarsberedskapssynpunkt skulle vara av mycket stor betydelse, om vi inom landet ägde en tillverkning av tyngre bilar, som vi vid behov kunde disponera över men som inte nu finnas i tillfredsställande omfattning. Det har emellertid sagts mig från trovärdigt håll, att om konkurrensen under ännu ett eller två år fortsätter på samma sätt som hittills, är det icke möjligt att upprätthålla ifrågavarande tillverkning, i varje fall icke på den höga standard, som den för närvarande har. Vi ha därför ansett, att det icke vore riktigt, ja, knappast försvarligt av riksdagen, om man efter upprepade framställningar härom dock vägrar att lämna denna, jag vågar kalla den löftesrika industri det stöd, som den verkligen kan behöva för att kunna existera, utan i stället med fullkomlig likgiltighet åser, huru vårt lands behov av motorfordon fylles av en långt sämre vara, som är tillverkad utomlands.

Att det skall inverka på arbetstillgången i landet, huruvida denna industri upprätthålles eller icke, är väl otvivelaktigt, och detsamma gäller väl även betydelsen därav för landets ekonomi.

Herr **Örne** sade för en stund sedan här i kammaren, om jag nu antecknade rätt, att det blir sämre för ett litet land med dessa höga tullmurar. Jag skulle verkligen vilja ställa en fråga till herr **Örne**: kan det vara möjligt, att det skulle bli bättre för de tusen arbetare, som nu äro sysselsatta i automobilindustrien, om denna industri skulle tvingas nedlägga driften, därför att den utländska konkurrensen blir för hård? Det står åtminstone oklart för mig, huru så skulle kunna vara möjligt, vare sig för de svenska arbetarna eller för den svenska ekonomien i stort sett.

Det tjänar ju icke mycket till att tala om denna sak, sedan ett nästan enhälligt utskott avstyrkt motionerna, men jag kan nämna, att det förra året importerades automobiler för cirka 51 miljoner kronor. Lika stor var bensinimporten förra året, och man kan verkligen fråga, var det skall sluta, om det

Ang. tullen
å automobiler.
(Forts.)

fortfar på detta sätt. Det förefaller mig, att denna fråga är av den betydelse, att man kunde hava väntat, att regeringen skulle ha gjort något.

På alla våra vädjanden har utskottet endast svarat med att hänvisa till vad förra årets riksdag beslutade, nämligen påläggandet av en högre bils katt. Ja, men den bils katt, som beslöts förra året, inverkar väl icke på importtullen. Det var endast en välbehövl ig åtgärd i syfte att främja landets väghållning, att man då pålade en högre skatt på bilarna.

Slutligen har nu utskottet hänvisat till den tullkommitté, som är tillsatt, och hoppas, att den skall taga denna fråga under överbägande. Det är ju den enda glädjen, som återstår för motionärerna, att utskottet verkligen påpekat denna omständighet, och motionärerna få hoppas, att kommittén icke måtte förbise den stora fråga, som motionärerna här ha framfört, utan att den måtte beaktas med det intresse, som den förtjänar.

Herr talman! Jag ber till den kraft och verkan det hava kan att få yrka bifall till motionen.

Herr Lithander: Herr talman! När man ser uppgiften i motionen om att vi 1912 importerade automobiler för 2 1/2 miljoner kronor samt att importen 1926 gick upp till 44 miljoner och 1927 till 52 miljoner kronor, undrar man ju i alla fall, om det inte skulle vara klokt att följa exempelvis frihandelslandet Englands föredöme, som har en tull på 33 1/3 procent, även om man icke vill följa Förenta staterna, som ha en tull på 40—45 procent, såsom den siste talaren anförde. Vi ha en tull på 15 procent, d. v. s. lägre än något annat land. Vi ha lägre tull än de länder, som konkurrera med oss och i mycket stor utsträckning skicka till oss sina bilar. Man förstår, att i ett litet land som vårt har en automobilindustri mycket svårt att få luft under vingarna, att få en lycklig start. Det skulle ju kunna hända, att den, med ett sådant stöd, som nu ifrågasättes, efter ett antal år skulle komma så långt, att den kunde klara sig utan vidare hjälp, men som det för närvarande ligger till, komma vi att få ha en liten automobilindustri och därjämte möjligen denna sammansättningsindustri, som vi nu erhållit och som är skyddad genom den lilla skillnaden i tullsatserna. Men vi kunna icke räkna med att få upp någon nämnvärd omsättning. Sammansättningsindustrien, som man har inriktat sig på att stödja, rör sig för övrigt, efter vad jag vill minnas, om ungefär 10 procent av fabrikationen, och sysslar i regel med från utlandet importerade, så småningom kanske även i viss mån med hos våra egna verk framställda delar — ännu gör den det dock icke.

Jag tror, att kammaren gjorde klokt i att här, samtidigt som den befrämjade detta industriella intresse, även begagnade tillfället att rätt smärtfritt kunna få in ett antal miljoner till statskassan genom att vidtaga den föreslagna höjningen av procentsatsen. Beträffande automobilköparnas intresse härvidlag vill jag till en början påpeka, att det under en lång följd av år pågått en import, vars värde, som vi hörde, uppgått ända till 52 miljoner kronor, varför automobilbehovet naturligtvis är tämligen fyllt här i landet. Men vidare är att märka, att det på detta område råder en ganska skarp tävlan, så att även om vi fastställa en tull av 30 procent, torde nog allmänheten icke få betala hela ökningen av 15 procent, utan de utländska firmorna draga sig nog för att höja sina nuvarande pris och knappa i stället antagligen in på sina förtjänster och kanske på provisionerna o. s. v., varför allmänheten måhända icke finge sitta så mycket emellan, som det kunde se ut av procentsatsen. Men statskassan finge in mera pengar, och den inhemska tillverkningen finge onekligen i alla fall ett ökat stöd.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Jag befinner mig här i den situationen, att jag kan instämma med de bägge föregående talarna, fast jag icke kommer till samma yrkande som de.

Ang. tullen
å
automobiler.
(Forts.)

Det befanns ju föregående år, när budgeten skulle göras upp, att det förelåg behov av ökad inkomst, särskilt för att täcka de avsevärt ökade kostnaderna för vägunderhållet. Kungl. Maj:t framlade då en proposition, som utmynnade i en förhöjd skatt å automobiler och automobilutensilier, vilken skulle inbringa ett belopp på omkring 8 miljoner kronor. Det förelåg även föregående år motioner om en tullförhöjning på automobiler och automobildelar, och utskottets reservanter kommo till det resultatet, att om man hade höjt tullen med 10 procent, alltså till 25 procent, hade statskassan fått samma inkomst som genom ett bifall till den kungl. propositionen angående förhöjd skatt. För min del arbetade jag energiskt för att man skulle taga en förhöjd tull, och jag anser fortfarande, att det hade varit en både mera praktisk och framför allt klokare väg, om man gjort det i stället för att höja skatten. Man hade då, samtidigt som man fått den ökade statsinkomsten, understött den inhemska bilindustrin, och man kan ju icke komma ifrån att det är beklagligt, att vi skola behöva importera dessa artiklar för sådana belopp, som här nämnts och som för närvarande röra sig omkring 52 miljoner kronor. Det gäller dock varor, vartill vi till största delen ha råmaterial inom landet, och vi ha utan tvivel både ingenjörer och arbetare, som, om de finge litet stöd, skulle kunna driva upp denna tillverkning på ett helt annat sätt än som nu är förhållandet.

Nu intog ju emellertid riksdagen i fjol den ställningen, att den beslöt en förhöjning av skatten men däremot icke biföll förslaget om tullförhöjning, och att man nu, sedan den höjda skatten är införd, också skall höja tullen, tycker jag vore att för mycket belasta automobilköparna och automobilägarna. Man får väl därför i någon mån se tiden an och avvakta den kommande utvecklingen.

Därtill kommer, att riksdagen i fjol fattade beslut, som voro grundade på ett avvägande av tullarnas inverkan på sammansättningsindustrin. Dessa frågor hänga mycket intimt tillsammans, och om man nu ginge på denna förhöjda tullsats för färdiga automobiler, måste man även göra betydande ändringar i fråga om tullarna för sammansättningsdelarna. Resultatet av de beslut, som fattades angående sammansättningsindustrin och vilka ställts i utsikt, innan besluten förelågo vid föregående års riksdag, har blivit, att rätt stora fabriksanläggningar utförts här i landet, särskilt här utanför Stockholm. Enligt en uppgift, som utskottet erhållit, sysselsätter redan en enda fabrik en kontorspersonal på 150 personer, och när nu fabrikationen sättes i gång, en arbetarstam på 700 personer. Det är ju alltså ett rätt betydande uppsving, som denna industri har tagit.

Jag tror därför för min del, att man icke kan gå med på motionärernas förslag i år. Riksdagen intog en viss ställning föregående år, och man kan icke varje år ändra på förhållanden som dessa, utan man får låta vid saken bero, och vi få väl hoppas, att den kommitté, som vi nu i mångt och mycket sätta vår förtröstan till, tar denna sak om hand och, när den kommer med sitt slutliga förslag, ser till, om det finnes anledning att lägga fram förslag om ändringar eller om man bör låta de nuvarande förhållandena bestå.

I det läge, vari frågan kommit och nu befinner sig, nödgas jag, som sagt, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Örne: Herr talman! Jag ber endast att med några få ord få komplettera vad utskottets ärade ordförande sagt, och till det lägga ett svar på en fråga, som direkt riktats till mig.

Den sammansättningsindustri, som vi nu fått hit till landet, sysslar ju inte

Ang. tullen
å automobiler.
(Forts.)

blott med att plocka ihop utomlands tillverkade automobildelar, utan efter hand finner man det fördelaktigare att i allt större omfattning även köpa sådana delar från svenska verkstäder. Det är nu så, att arbetskostnaden för framställande av automobiler och andra dylika maskiner av hög kvalitet är väsentligt högre i Amerika och att vi därför faktiskt ha möjlighet att på detta område stå oss i konkurrensen. Det blir således långt flera än de i sammansättningsindustrien sysselsatta, som få gagn av denna industri, och vad motionärerna åsyfta är väl inte precis, att man ovillkorligen skall göra *alla* delar av en automobil här, utan huvudsaken är väl, att det uppstår en så stor fabrikation som möjligt, specialiserad exempelvis på ett mindre antal delar. Det ger ett betydligt bättre resultat.

På herr Frändens fråga skall jag be att få svara, att även om vi i detta nu överginge till fullständig tullfrihet för automobiler, skulle knappast färre arbetare än för närvarande ha sysselsättning inom automobilindustrien i Sverige, om man undantager sammansättningsindustrien. Det är nämligen på det sättet, herr Frändén, att de bilar, som man av ålder gjort här, Scania-Vabis t. ex., äro helt andra maskiner än de, som man importerar, och det är endast rent formellt, som man ger en Fordvagn och en här tillverkad bil samma beteckning. Postverket exempelvis har efter gjorda försök funnit sig icke kunna använda några andra automobiler än Scania-Vabis, ty det är inga andra som hålla, när de komma ut att stängas med Norrlands snödrivor. Hur än tullförhållandena ställa sig, måste således en stor del trafikanter köpa just denna vagn och betala det pris, som fabrikanter begär. Han är icke i minsta mån hjälpt med att man fördyrar småvagnarna för specerihandlarna och jordbrukarna.

Men nu skall jag be att få ställa en annan fråga till herr Frändén: Hur i all världen kan en representant för Norrland, som jämt klagat över hur dåligt kommunikationerna där uppe äro tillgodosedda, komma och vilja så väsentligt fördyra vägtrafiken, som enligt herr Frändens yrkande här skulle bli fallet? Det är en fråga, som jag skall be att få bestämt och klart utredd, ty det kan i hög grad intressera dem, som använda automobiler både i Norrland och på landsbygden för övrigt, att få veta detta. Herr Lithander har gått rakt på sak. Han säger, att det är statsfinansiella skäl, som ligga bakom. Han vill taga in ett antal miljoner till statskassan genom denna tull, och han tröstar sig med att priset på de importerade automobilerna icke skall stiga. Men samtidigt vidhåller han sin tro, som jag redan förut påtalade, att fabrikationen även utan en stegring av de importerade automobilernas pris kommer att bliva oerhört lönande, om man inför en högre tull. Det kan jag nu inte förstå, men felet är kanske mitt.

Varför är automobilimporten till Sverige så stor? Jo, det beror helt enkelt på att vi ha långa vägar och ett starkt behov av motortrafik här i landet, ett behov, vars tillfredsställande utan all tvekan är till gagn för landets ekonomiska utveckling. Att man då skulle ytterligare för allmänna statsändamål belasta detta kommunikationsmedel med avgifter, som herr Lithander vill och som herr Frändén också påyrkar, tycker jag skulle vara rent ut sagt upprörande.

Jag ber, herr talman, att få instämma i yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Herr Frändén: När herr Örne så bestämt säger, att Scania-Vabis köpes av alla, som behöva en bil för driften i Norrland, kan jag berätta, att detta inte alltid håller streck. Vi hade i min trakt en entreprenör, som skulle sköta vinterväghållningen på ett område av några mil. I höstas blev det fråga om att han måste skaffa sig en starkare lastautomobil. Jag sade honom, att han bor-

de köpa en Scania-Vabis för att vara säker på att gå i land med uppgiften, men i stället gick han och köpte en utländsk bil, som försäkrades vara fullkomligt likvärdig med Scania-Vabis-bilarna, och efter den första verkliga påfrestningen gick både kopplingen och axlarna i kras. Det är just inför sådana förhållanden, som jag finner, att man bör vårda sig om en industri, vilken, som jag förut sade, blir absolut nödvändig, och om en automobiltillverkning, som är absolut nödvändig t. o. m. för utförande av väghållningen inom vårt land.

Ang. tullen
å
automobiler.
(Forts.)

Jag har ingalunda, som herr Örne ville göra gällande, velat belasta eller fördyra trafiken i Norrland. Jag hyser tvärtom säkerligen lika stark önskan som herr Örne att få den billig, och jag håller före, att bilarna i allmänhet icke skulle behöva bli så mycket dyrare genom den ökning av tullsatsen, som motionärerna ifrågasatt.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övertägande ja besvarad.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 199, hade herr *Asplund* hemställt, att riksdagen måtte för sin del besluta, att pimstenstegel, som hittills ej specificerats i tulltaxan, skulle upptagas under den i kapitel X under rubriken »Tegel» förekommande underrubriken 649 »Murtegel».

Ang. tullen å
pimstenstegel.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av motionen I: 199 av herr *Asplund*, besluta, att rubriken 649 i gällande tulltaxa skulle hava följande ändrade lydelse:

»Tegel:

649. mur-, vanligt, oglaserat (även poröst), kalksand- och pimstenstegel härunder inbegripet 100 kg. —: 10.»

Reservation hade anmälts av herrar *Johan Nilsson* i Kristianstad, *Jönsson* i Boa, *Bengtsson* i Kullen, *Lithander* och *Johansson* i Krogstorp, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **Nilsson, Johan**, i Kristianstad: Herr talman! Den fråga, som behandlas under punkt 6 i det föreliggande utlåtandet, kan man ju näppeligen betrakta som en tullfråga i vanlig bemärkelse, där det gäller att avväga en tull, utan här gäller det att fastslå under vilken rubrik i tulltaxan en artikel skall hänföras.

Det förhåller sig vad denna fråga beträffar så, att i Tyskland under långa tider tillverkats ett byggnadsmaterial, som kallas pimstenstegel, om vilket de sakkunniga nu kommit att tvista, huruvida det skall hänföras till rubriken tegel, d. v. s. lervaror, eller till rubriken cementvaror. Lervaror, d. v. s. tegel, äro belagda med en tullsats av 10 öre pr 100 kg., under det att cementvarorna draga en tullsats av 80 öre — alltså en högst betydande skillnad.

Inom vårt eget land har under de senaste åren igångsatts tillverkningen av ett byggnadsmaterial, som fått en stor spridning, nämligen s. k. gasbetong,

Ang. tullen å
pimstenstegel.

(Forts.)

som är att jämföra med och som konkurrerar med detta tyska pimstenstegel. Av fackmän och sakkunniga har påvisats, att denna gasbetong fått en betydande spridning och användning som byggnadsmaterial, men samtidigt därmed ha även de utländska tillverkarna börjat få marknad för det av dem tillverkade och med gasbetongen jämställda pimstensteglet.

Våra inhemska fabrikanter ha nu i skrivelse till generaltullstyrelsen påyrkat, att pimstenstegel måtte hänföras till taxerubriken för cementvaror och sålunda draga en tull av 80 öre, medan det för närvarande betraktas såsom lervara och tullbehandlas med 10 öre pr 100 kg.

Bevillningsutskottet har vid behandlingen av den nu föreliggande motionen, som ju utmynnar i en hemställan om ett fastslående av att pimstensteglet upptages under tulltaxans rubrik 649, varken velat eller kunnat taga ställning till det av fabrikena framställda kravet om pimstensteglets hänförande till rubriken cementvaror, då det icke förelegat någon motion om att tullsatsen av riksdagen måtte höjas. Det kunde annars kanske varit anledning, därest ett sådant förslag förelegat, att fundera på, huruvida man borde ha åsatt denna vara en tullsats av 10 öre eller gått upp till 80 öre, eller stannat någonstans mellan 10 öre och 80 öre. Utskottet har emellertid, som sagt, icke varit i tillfälle att bedöma denna fråga.

Beträffande det spörsmål, som här föreligger, synes det reservanterna, att riksdagen överhuvud taget icke bör binda sig, utan att generaltullstyrelsen bör få tillfälle att pröva, huruvida detta byggnadsmaterial rättvisligen bör hänföras till den ena eller den andra rubriken. Tills vidare få ju fabrikanterna här hemma givetvis finna sig i den olägenheten, att den utländska produkten tullbehandlas med 10 öre pr 100 kg., och det torde förmodligen icke vara möjligt att så särdeles hastigt få en ändring till stånd i detta förhållande.

Det synes mig emellertid, att det icke kan vara lämpligt och att det icke finns någon anledning att från riksdagens sida nu slå fast, att denna importvara skall åsättas en tull av 10 öre, då det ju vid en närmare undersökning skulle kunna befinnas, att denna tullsats icke är rättvis och att varan bör åsättas den högre tullsats, som gäller för annat material av liknande slag. Av denna anledning, och på grund av vad jag yttrat, ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan i denna punkt och därmed avslag på motionen, samt hemställer om bifall till reservationen.

Herr Björnsson: Herr talman! Jag skall först be att få rätta ett missförstånd, som lätt skulle kunna bli en följd, om man en smula ouppmärksamt åhörde vad den föregående ärade talaren yttrade. Han sade nämligen, att om riksdagen nu bifaller utskottets förslag, skulle den därmed ha fastslagit, att tullsatsen för här ifrågavarande tegelsort, pimstenstegel, för framtiden skulle vara bunden vid 10 öre pr 100 kg. Detta är icke fallet. Det står uttryckligen i utskottets motivering, att utskottet med sitt ståndpunktstagande nu alls icke velat taga ställning till frågan, huru framdeles skall förfaras med denna sak. Utskottet tänker sig, att den pågående tullutredningen skall behandla även detta varuslag och att det skall bli beroende av denna prövning, vad man skall binda sig för i framtiden.

Det förhåller sig så, att detta varuslag under en lång följd av år hit importerats och då hänförts till en viss rubrik i tulltaxan, rubriken tegel. Så ha några svenska fabrikanter importerat ett mindre parti i provokatoriskt syfte, och de fingo som vanligt förtulla detsamma efter en taxa av 10 öre. Men de voro icke belåtna med denna tull, icke därför att den var för hög, utan därför att den var för låg. De överklagade tullbehandlingen hos generaltullstyrelsen. Sådana överklaganden ha ju skett åtskilliga gånger förut och alltid vållat mycket trassel, osäkerhet och oreda. Om nu denna fråga skall avgöras i admi-

nistrativ ordning, kommer den att avgöras efter rent formella grunder, och alls icke efter ekonomiska. Det är detta vi ha funnit vara orimligt. Jag vill erinra om, att när denna fråga för första gången behandlades i en av bevillningsutskottets avdelningar, voro vi samtliga tio överens om, att det icke var lämpligt att på administrativ väg åstadkomma en plötslig rubbning i bestående tullförhållanden. Men halva antalet av avdelningens ledamöter menade, att man verkligen borde ge uttryck åt denna mening i form av ett bestämt riksdagsbeslut, andra hälften åter menade, att det vore bäst att först låta saken ha sin gång. Jag finner, att det är riktigare och mycket mera praktiskt, att riksdagen nu verkligen från sakligt ekonomisk synpunkt fattar ståndpunkt än att till ett juridiskt avgörande lämna en sådan fråga, som om pimstenstegel skall anses som tegel eller cementvara. Det gäller här att definiera en varubeteckning. En arkitekt kan exempelvis lösa den på det sättet, att han säger: »Jag har i mina läroböcker gått in för den meningen, att med tegel endast menas varor, som äro gjorda av bränd lera, men detta står uppenbarligen i strid mot gammalt språkbruk, då man ju även talar om soltorkat tegel.»

Inte äro synpunkter sådana som dessa av minsta betydelse, när det gäller att åsätta en vara en skälig tullsats! Det förefaller sålunda riktigt, att riksdagen, när den har rättighet att bestämma tullsatsen för ett visst varuslag, också känner det som en skyldighet att göra det.

Det torde också vara bekant, att regeringsrätten är synnerligen överhopad med arbete; det väntas en proposition med begäran om förstärkning av dess arbetskrafter. Det förefaller mig då vara så mycket mindre skäl att rent i onödan belasta regeringsrätten med ett ärende, som är av den art, att i varje fall den sakliga prövningen av detsamma icke hör under dess arbetsområde.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Leander: Herr talman! Jag känner mig nödsakad att tillkännagiva, att jag, i händelse det blir votering rörande denna punkt, kommer att ställa mig på reservanternas sida. Jag intog denna ståndpunkt både i avdelningen och i utskottet, men jag fann det icke mödan värt att anteckna mig såsom reservant.

Det föreligger egentligen ingen större skillnad mellan utskottsmajoritetens och reservanternas ståndpunkter. Reservanterna vilja ju icke heller för närvarande ha tullen höjd eller överhuvud taget tillämpa någon annan tullsats än den, som nu enligt generaltullstyrelsens praxis utgår, nämligen 10 öre pr 100 kg. Men medan utskottsmajoriteten vill ha fastslaget, att pimstenstegel skall hänföras till rubriken 649, samma rubrik som murtegel, så vilja reservanterna lämna denna fråga öppen, tills dess att saken hunnit närmare prövas.

Och även om saken skulle komma att juridiskt avgöras, dröjer det uppenbarligen åtskilliga år, innan den hinner bli avgjord. Herr Björnsson har redan erinrat om, att regeringsrätten är överhopad med arbete, och troligen hinner 1928 års tullkommitté både pröva frågan och avgöra den, innan regeringsrättens utslag faller. Man lär väl ändå icke kunna neka till, att om riksdagen nu beslutar, att pimstenstegel skall upptagas under rubriken 649, kan det också befinnas ganska svårt att en gång i framtiden ändra denna sak. På grund härav anser jag, att reservanternas ståndpunkt är mera korrekt än utskottsmajoritetens, och jag kommer, som sagt, att ansluta mig till reservanternas yrkande.

Herr Lithander: Herr talman! Det är en synpunkt, som synes mig icke ha blivit tillräckligt beaktad inom utskottet och som jag därför skall be att få fästa kammarens uppmärksamhet på.

Vad reservanterna här åsyfta är att överföra arbetstillfällena från utlandet

Ang. tullen å
pimstenstegel.
(Forts.)

till hemlandet; vi vilja giva sysselsättning åt de 300 å 400 personer, som redan äro engagerade i denna näring, vilken bedrivs på Gotland, i Skåne, i Östergötland och i Västergötland, inalles vid fem fabriker. Gå vi nu på utskottets linje, blir följdén, att vi icke blott minska de arbetstillfällen, som nu finnas, utan även taga bort industriens utvecklingsmöjligheter för framtiden. Vi göra dessutom ingen skada för någon genom att jämna vägen för det svenska fabrikatet, ty detta är fullt förstklassigt, och även med en tillämpning av cementtullen kommer det tyska materialet att ställa sig billigare än den svenska varan. Men prisskillnaden blir icke så stor, och därmed minskas möjligheterna att med tillhjälp av dumping, som nu sker, hindra den svenska varan att få plats i förbrukningen här hemma.

På grund av den tävlan, som hittills har ägt rum med detta billiga utländska material, är driften vid de svenska fabrikerne delvis nedlagd, och fabrikerne resurser kunna icke utnyttjas ens till femtio procent, om de icke få den hjälp, som vi här begära åt dem. Det är i själva verket icke fråga om en tullförhöjning, utan det är fråga om att tillämpa den redan gällande tullsatsen med hänsyn till det material, som ingår i denna vara. Jag har i dag fått ett intyg beträffande dess beståndsdelar, och av de två prov, som tagits, visade sig det ena innehålla 10.3 procent cement och det andra 12.1 procent cement. Det är alltså samma beståndsdel, som ingår i de fabrikat, vilka eljest förtullas som cement.

Jag tror, att om riksdagen följer reservanternas yrkande — och jag vill särskilt vädja till arbetarnas speciella representanter i denna kammare att icke uraktlåta att ge sitt stöd åt vårt krav — skulle detta faktiskt innebära en ökad möjlighet för svenska arbetare att få arbete.

Jag kan för kammarens ledamöter, som äro intresserade för denna sak, här visa fotografier över byggnader, som äro uppförda med detta svenska material, och jag tror, att man utan tvekan kan påstå, att det vore en önskvärd utveckling om detta material, genom att vi gäve stöd åt industrien, i fortsättningen finge i så stor utsträckning som möjligt komma till användning i stället för ett mindervärdigt utländskt — det är visserligen icke mindervärdigt, när det gäller mellanväggar, men det är mindervärdigt, när det gäller ytterväggar. Där är det svenska materialet avgjort överlägset.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Sjöblom**: Herr talman! Det har betonats, att den föreliggande frågan icke är en vanlig tullfråga. Det gäller här endast att avgöra till vilken rubrik i tulltaxan den vara det här är fråga om skall hänföras.

Jag skall kanske förutskicka, att jag måhända har ett alltför stort personligt intresse av denna sak för att överhuvud taget böra här tala i den. Förhållandet är nämligen, att jag med den ställning jag intar i Jordbrukarbanken har ett stort intresse av en fabrik, som tillverkar gasbetong, i övrigt den, som kanske tillverkar den största kvantiteten i landet för närvarande.

Den konkurrens, som nu råder, har lett till, att den tyska importvarans pris reglerats i förhållande till produktionskostnaden för gasbetong här i Sverige så, att priset på pimstenstegel satts någon procent under det möjliga svenska tillverkningspriset. Det har under förra året importerats till Sverige en kvantitet pimstenstegel från Tyskland, som motsvarar ungefär 15,000 kbm. i fast mått. Dessa 15,000 kbm. skulle förbilliga husbyggena i Stockholm, enligt vad jag har hört berättas, med sammanlagt ungefär 15,000 kronor. Det gäller sålunda ett synnerligen obetydligt belopp, men det är alldeles klart, att en byggmästare, som har frihet att använda antingen pimstenstegel eller gasbetong, tar det billigaste materialet. Men om det pris, som nu råder på pimstenstegel, skall få bestå ytterligare några år framåt, innebär detta ingenting annat än att arbetarna vid Vallevikens cementfabrik måste avskedas och att de

mista de 160,000 kronor om året, som utgå i avlöningar vid denna fabrik. Då jag, som sagt, personligen mycket väl känner till förhållandena i Valleviken, är jag också i tillfälle att upplysa, att fabriken där icke är i stånd att driva rörelsen ens för någon kortare tid med förlust, då den under ett tidigare skede kommit i ett sådant ekonomiskt läge, att den icke kan bära några ytterligare förluster. Och det är vidare min personliga övertygelse, att om den tyska dumpingen har fått pågå, till dess gasbetongstillverkningen i Sverige lagts ner, är det lika säkert som vad som helst, att priset på pimstenstegel kommer att avsevärt stiga. Vad har då allmänheten haft för fördel av denna utveckling?

*Ang. tullen å
pimstenstegel.
(Forts.)*

Jag skulle kanske icke från denna plats ha yttrat mig som jag nu har gjort, herr talman. Men då jag har två vitt skilda intressen att tala för, nämligen arbetarnas vid Valleviken, vilka dels varit här uppe och talat med mig och många andra, och dels skrivit artiklar i tidningarna om att det tyska pimstensteglet icke borde få möjlighet att slå sönder deras industri, och vidare fabriken, och då dessa intressen till alla delar sammanfalla, ber jag för min del att få yrka bifall till reservationen. Jag skulle helst ha sett, att utskottet uttalat sig lika bestämt i den riktningen, att pimstensteglet borde hänföras till rubriken cementvaror, som man uttalat sig i syfte att få det kvar under den rubrik i tulltaxan, som för närvarande tillämpas.

Jag ber alltså, herr talman, att i frågans nuvarande läge få yrka bifall till reservationen.

Herr Björnsson: Herr talman! Det sista anförandet var ett av de märkvärdigaste anföranden jag någonsin hört i en tulldebatt. Inte därför att det innehöll några nya underbara argument, andra än dem man alltid får höra till förmån för protektionistiska resonemang, utan därför att det var så rörande uppriktigt. Här står en intressent i en bank och säger: »Min bank gör dåliga affärer, om vi inte få en högre tull.» Alltså skall Sveriges riksdag genom att höja en tullsats reparera bankens dåliga affärer!

Herr Sjöblom, jag tror, att om Jordbrukarbanken går dåligt, är det bättre att staten klarar upp dess affärer med ett direkt anslag än genom att på detta sätt göra det på en omväg genom en tullförhöjning. Men jag måste i varje fall tacka herr Sjöblom för att herr Sjöblom är så ärlig, att han talar om hur det verkligen är, och jag hoppas, att de mera tränade affärsmän, som sitta i kammaren, icke skola finna denna uppriktighet löjlig utan liksom jag beundra den.

Vad beträffar herr Leanders anförande, så förmodade han, att ärendet i regeringsrätten sannolikt icke blir slutbehandlat på tre eller fyra år. Det är ju möjligt, att hans profetia är riktig. Men det finns någonting, som heter förtursrätt, och när nu själva Jordbrukarbanken är intresserad, vet man inte, om det ej kan utverkas förtursrätt för detta ärende. Det går med statspost, och har kanske en rätt framför andra civila ärenden. Den premissen är sålunda icke fullt säker.

Så förklarar herr Leander vidare, att under denna tid hinner säkerligen tullutredningen bli färdig. Det är nästan en ännu vådligare spådom. Nyss har här sagts, att det skulle dröja tio år eller någonting sådant. Jag vågar för min del icke spå hur lång tid det kommer att taga, men alldeles säkert är, att det är något för djärvt att draga en vägledande slutsats av två så osäkra premisser.

Vidare lider herr Leanders resonemang av ett fundamentalt misstag såtillvida, att om regeringsrätten icke hinner bli färdig med sitt utslag, förrän tullutredningen är klar, så kommer pimstensteglet att under hela tiden tullbehandlas precis så, som utskottet föreslår, att det skall behandlas, i avvaktan på vad

Ang. tullen å pismstenstegecl.
(Forts.) tullutredningen kan ha för skäl att förebära för eller mot en ändring. Det blir sålunda i detta fall precis samma resultat, som om riksdagen går den välg, som utskottet här har förordnat, och jag tycker då, att det är mest praktiskt, mest arbetsbesparande, om man löser frågan genom den institution, som i verkligheten har att lösa dylika frågor, nämligen riksdagen.

Herr Leander har uppenbarligen gjort ett misstag även i ett annat avseende. Jag hade verkligen det intrycket, då frågan behandlades på första avdelningen i bevillningsutskottet, att samtliga ledamöter voro ense i saken, men av det anförande, som utskottets ordförande i dag hållit har jag kunnat konstatera, att det i själva verket föreligger en saklig skillnad mellan hans och herr Leanders ståndpunkt. Bevillningsutskottets ordförande beklagade, att han i dag icke haft tillfälle att yrka på en höjd tullsats, under det att herr Leander menade, att det vore riktigast, att den tullsats, vi nu ha, får bli bestående, tills vi fått en domstolsmässig prövning. Jag tror sålunda, att herr Leander vid ännu litet mer eftertanke bör fullfölja det steg, som han tog, då han underlät att underteckna reservationen, och sålunda rösta för utskottets förslag.

Herr Sjöblom: Det förhåller sig i all enkelhet så, herr Björnsson, att den bank, vars styrelse jag råkar tillhöra, är förläggare för fabriken i Valleviken, och därför tycker jag som styrelseledamot, att det är önskvärt, att det företag, för vilket banken är förläggare, går bra. Jag skulle tro, att herr Björnsson önskade precis detsamma, om han placerat sina pengar som förlagskapital åt ett företag, och om han inte gjorde det, så är han annorlunda beskaffad än jag, när det gäller att bedöma ekonomiska ting. Jag beklagar, att jag varit så uppriktig, om det nu kan ha varit till någon skada, ty så kan man uppfatta herr Björnssons tal. Men jag är nu en gång icke fallen för att begagna mig av vare sig advokatyri eller demagogi, och därför blir det som det blir.

Jag vill ytterligare understryka, att det i detta fall förhåller sig så, enligt vad fabrikanterna själva förklarar, att tillverkningen av gasbetong är en ny uppfinning och att fabrikationen följaktligen nyligen är börjad, och om tillverkarna endast hade fått arbeta ett år utan att ha blivit utsatta för dumping av den tyska varan, skulle de nu icke ha behövt några tullar alls. De behöva alltså endast detta tillfälliga skydd för att komma över vissa svårigheter. Då undrar jag, om icke herr Björnsson lika väl som jag skulle kunna tycka, att det vore bättre, om dessa 400 arbetare finge fortsätta sitt arbete, när man faktiskt har en ganska stor visshet om, att fabrikationen efter ett eller annat år nått en stabilitet, som gör det möjligt för denna industri att existera, även om ingen tull fanns. Så har frågan utvecklats och framställts för mig både av arbetarna vid fabriken och av fabriksledningen, och jag kan icke förstå, att det kan ligga något oriktigt i att anföra synpunkter, som båda parterna i tillverkningen framställt.

Det är därför, herr talman, som jag fortfarande ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Leander: Herr talman! Jag vill inte biträda herr Sjöblom och plädara för Jordbrukarbanken. Det har jag ingen anledning att göra. Jag tror bara, att det inte lär kunna inverka på bankens ställning, hur man beslutar vare sig beträffande detta eller andra tullärenden. Men när herr Björnsson söker bestrida mitt påstående, att frågan kanske inte kommer att avgöras av tullkommittén, innan regeringsrättens utslag faller, ifall frågan verkligen blir hänskjuten dit, tillåter jag mig bara att fästa herr Björnssons uppmärksamhet på vad departementschefen vid tillsättande av tullkommittén anförde till statsrådsprotokollet. Herr Björnsson är ju en mycket insiktsfull person

och deltar i utskottets förhandlingar med allt allvar och iver samt vet därför mycket väl vad som förekommer i utskottet och även vad utskottet skriver. Nu förklarar emellertid departementschefen, att han utgår ifrån att utredningens företagande inte borde föranleda, att förslag, som utav särskilda omständigheter påkallade jämkningar eller ändringar i tulltaxan, förbleve oprövade eller oavgjorda i avvaktan på slutförande av utredningsarbetet. Alltså kan denna fråga upptagas av tullkommittén vilken dag som helst, och att det i alla händelser kommer att dröja ett år, innan regeringsrättens utslag faller, kan man vara alldeles förvissad om.

Jag nödgas ännu en gång påpeka, att det ändå är litet oegentligt, att riksdagen nu, när den inte är viss på saken och denna inte är ordentligt utredd, ändå skulle besluta, att under den och den rubriken skall pimstenstegel upptagas. Det är väl bäst att låta den frågan vara oavgjord, så att man dröjer att för närvarande säga något bestämt därom, då man ju vet, att ingen skada därigenom sker och att inte tullen kommer att höjas. Jag vill ytterligare understryka, att det inte för tillfället är fråga om att höja tullen. Herr Lithander har framställt det så, och likaledes herr Sjöblom, men tullen skall fortfarande utgå med 10 öre enligt reservanternas hemställan och enligt deras åsikt. Det är alltså precis samma tull, som utskottet föreslår. Då förstår jag inte, varför man nu skall behöva föregripa utredningen och säga: »Till vanligt murtegel skall nu pimstenstegel hänföras, det skall upptagas under rubriken 649.» Det vill jag inte vara med om, och därför kommer jag, som sagt, att rösta med reservanterna.

Herr Björnsson: Herr talman! Herr Sjöblom har uppenbarligen råkat ut för en allians mellan arbetsgivare och arbetare i denna bransch, där båda i full överensstämmelse sinsemellan förklarar, att de behöva en uppfostringstull under en viss tid. Genom sin välplacerade skuld i Jordbrukarbanken ha de en god politisk hävstång, varigenom de kunna få sin samfälliga mening framförd i riksdagen. Det är inte något enastående fall. Vi voro ute för en alldeles liknande allians, då det gällde fönsterglastullen, och det har varit på samma sätt åtskilliga gånger förut. Men då herr Sjöblom säger, att man därför i dag bör rösta med reservanterna, så tror jag, att han tar fullkomligt miste. Är det så, att dessa grupper, arbetsgivare och arbetare, ha ett legitimt behov av en uppfostringstull, är den lojala vägen att befordra detta intresse, att de antingen gå in till Kungl. Maj:t med en anhållan att få proposition till riksdagen om höjd tull, eller få någon intresserad riksdagsman att väcka en motion i frågan, så att den blir sakligt prövad.

Därmed tror jag mig också ha besvarat herr Leanders sista invändning, att det kan väntas, att den sittande tullkommittén kommer att taga upp frågan med förtursrätt på grund av vad som nu har förevarit. Jag undrar, om den kommer att göra det. Det kräves allt ett helt annat initiativ, och det kan väl sättas i fråga, om Kungl. Maj:t skall anse det lämpligt att på ett område, där riksdagen har fullständig suveränitet, ingripa och avbryta processen i ett tullmål. Det förefaller mig, som om det vore långt mera sannolikt, att Kungl. Maj:t, om det inte kommer något initiativ av ett eller annat slag från riksdagen, låter saken ha sin gång, och så gör troligtvis också tullkommittén. Således finns det precis samma möjligheter att få den korrektion, den höjning i tullen, som kan befinnas vara skälig och som herrarna på andra sidan nu önska, om man använder en lojal metod och inte använder vad jag skulle vilja kalla för en advokatorisk metod, nämligen att tolka tullstadgan på ett annat sätt än tullmyndigheterna hittills ha gjort. När det finns en sådan lojal utväg, så anser jag det inte innebära någonting annat, då man nu yrkar avslag på reservationen, än att man inte vill uppmuntra en trafik av det slag, som det här är

*Ang. tullen å
pimstenstegel.*

(Forts.)

Ang. tullen å fråga om. Jag menar, att man inte bör uppmuntra den utan tvärtom behandla den på motsatt sätt.

(Forts.)

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Jag tycker ändå, att herr Björnsson överdriver sina påståenden här en liten smula. Han sade i sitt första anförande, att det gällde att få en juridisk tolkning av tulltaxan, men det är väl inte så, utan det är väl fråga om ett rent sakligt avgörande av spörsmålet, hur detta material skall tullbehandlas. Det har ju förhållit sig så, att vid importen ha exportörerna eller importörerna fått sin vara behandlad efter lägsta tulltaxa, som är 10 öre, och då är det ju tydligt, att dessa inte ha haft någon anledning att framföra några klagomål. Men det är ju inte någonting att förvåna sig över, att konkurrenterna ha fått sin uppmärksamhet fäst på att tulltaxan beträffande denna vara kan tolkas annorlunda. De påstå, att det inte är någon lervara utan en cementvara, och att de då försöka få den behandlad som cementvara är ju helt naturligt. Sedan är det en rent saklig fråga, som generaltullstyrelsen skall avgöra, huruvida detta material skall anses vara att hänföra till det ena eller andra slaget. Kommer man vid undersökningen till det resultatet, att det är en cementvara, är det inte riktigt, att den skall behandlas som en lervara. Det synes mig, att man bör låta det ansvariga ämbetsverket pröva saken och komma till resultat.

Sedan kan generaltullstyrelsens beslut överklagas hos regeringsrätten, och där blir det kanske en mera formell prövning, det måste man ju erkänna. Men om det sedan skulle bli något resultat, som inte är tillfredsställande ur den ena eller den andra synpunkten, så får ju frågan läggas fram, och det kan hända, att det sedan blir riksdagens sak att fatta beslut i ärendet. Men innan denna sakliga behandling försiggått, synes mig riksdagen knappast ha någon anledning att taga ställning till denna fråga, såsom motionären här anser, så att man skall, innan vederbörande grundligt penetrerat frågan, låsa fast varan vid en tullrubrik, till vilken man inte är säker på att den hör.

Herr Borell: Herr talman, mina herrar! Jag har många gånger hört herr Björnsson yttra sig i tullfrågor, och jag har ofta kunnat följa hans resonemang, även om jag inte kan gilla det, men i dag tycker jag, att herr Björnsson är synnerligen verklighetsfrämmande. I dag driver han sin frihandelsvänliga ståndpunkt enligt min mening alldeles oresonligt för långt. Här är ju inte fråga om tullsatsen, här är fråga om, huruvida en viss vara skall hänföras till en viss tullsats eller inte. En industri, som befinner sig i nödläge, anser sig ha en viss möjlighet att få tullstadgan tolkad på det sätt, som är ett livsvillkor för densamma. Det är ju endast detta, som det nu är fråga om.

Då säger herr Björnsson: »Ja, det må så vara, men de komma fram och be om sitt liv på alldeles fel väg. De skulle ha gått en annan väg. När de inte gått den vägen, då kunna de ligga ogilla.» Men så opraktiskt och formellt skall väl ändå inte en riksdag bedöma en dylik fråga. Här gäller ju, om en industri skall kunna leva eller inte, om ett rätt stort antal arbetare skall kunna fortfarande få försörjning, och då få väl de formalistiska synpunkter, synes det mig, som herr Björnsson anlagt på frågan, vika. Jag för min del kan inte förstå, att man i en sådan sak kan vara så verklighetsfrämmande som herr Björnsson enligt sitt resonemang är.

Jag tillåter mig att yrka bifall till reservationen.

I herr Borells yttrande instämde herr *Karlsson, John*.

Herr Bårg: Jag tycker, att detta tal är så underligt, att jag nästan blir yr i huvudet. Ett otal gånger har bevillningsutskottet under de år, jag suttit där, rättat till rena oformligheter i tulltaxan, vilka antingen till följd av omlägg-

ning i en fabrikation eller på annat sätt ha framträtt såsom påtagliga. Jag vill påstå, att den, som studerar denna fråga, måste säga sig, att det är en fullständig orimlighet, att det fabriksalster det här gäller skall anses som en cementvara. Jag säger, att det är påtagligen orimligt, att så skall vara förhållandet, och det skulle vara en rysligt underlig tullkommitté, som överhuvud taget skulle komma på den idén att övergå till en sådan beteckning.

Men det må ju vara *en sak*. Frågan ligger nu hos vederbörande myndigheter till prövning, och allt detta tal om att man genom att följa utskottet skulle avhända arbetarna deras utkomstmöjligheter o. s. v. tjänar ju ingenting till, ty om man nu går reservanternas väg, så kan resultatet bli precis detsamma. Herrarna skulle i stället tala till vederbörande myndigheter, generaltullstyrelsen och regeringsrätten om det är fråga om att tillförsäkra arbetarna någon fördel genom tullförhöjning, ty reservanterna förorda ju icke heller någon sådan.

Jag vill säga herr Sjöblom, att om den högre rätt, som kommer att döma här, förklarar, att detta fabriksalster inte skall hänföras till cementvarorna, då har man i alla fall åstadkommit denna världsolycka, som ni påstå skulle inträffa, om man följer utskottet. Och ändå har man då följt reservanternas linje.

Det är inte första gången, herr Borell, som det inträffat, då vi i bevillningsutskottet ha rättat till påtagliga felaktigheter, att det har blivit skrik från det ena eller andra hållet, och vederbörande ha sagt, att en rättelse komme att ofördelaktigt drabba dem. Vi ha emellertid inte kunnat taga hänsyn till dem, utan vi ha gjort det vi ansett vara rätt och rimligt. Vi ha hänfört varan till den grupp, där vi anse, att den verkliga hör hemma. Här har bevillningsutskottet endast sagt, att den ordning, som har rått under alla dessa år, kan få råda, till dess tullkommittén får undersöka, om det finns skäl till förändring eller ej.

Herrarna säga: »Nej, det skola tullstyrelsen och regeringsrätten avgöra genom lagtolkning utan hänsyn till saken, det är det riktigaste.» Men om de nu döma i målet på nyss nämnt sätt, då är ju olyckan över oss lika fullt.

Jag tycker, att man försöker göra detta till någonting så synnerligen märkvärdigt, men det är det verkligen inte. Jag tycker, att det är ett praktiskt tillvägagångssätt här, att, när en ordning hittills har tillämpats såsom naturlig, man då besparar tullstyrelsen och vederbörande högre myndighet att på juridisk väg behöva knäcka frågan, för att med sannolikhet komma till samma resultat, som utskottet nu har gjort, och till samma resultat, som tullkommittén en gång i tiden rimligtvis bör komma till. Låt frågan gå direkt till tullkommittén i det skick, som den nu befinner sig!

Jag vill framför allt protestera emot påståendet, att man genom att följa utskottet skulle avhända en massa arbetare deras utkomst. Det talet finns inte något verkligt fog för. Utskottet föreslår inte någon ändring i nuvarande förhållanden. Men vederbörande tullkommitté har ju att pröva, huruvida det kan vara någon reson i att bibehålla det nuvarande tillståndet, eller om man skall skapa något annat. Så enkel är saken.

Herr Lindhagen: Jag skall be att få ge kammaren en upplysning om skillnaden mellan dessa två varuslag. Jag har nämligen noga satt mig in i dessa förhållanden, mer kanske än någon av herrarna här i kammaren.

Saken var den, att jag för min del skulle bygga mig ett mindre hus, och jag ville bygga det av sten. Jag ville ha det billigaste stenmaterialet men också det mest praktiska, så att man inte skulle behöva bygga så tjocka väggar, ty jag ville ock ha större utrymme inomhus. Min uppmärksamhet riktades först på gasbetongen, som tillverkas i Sverige, men man hoppar inte på en sådan

Ang. tullen å
pimstenstegel.
(Forts.)

sak utan att undersöka den, och efter många om och men sades det från annat håll: »nej, för all del, inte detta, utan tag pimstenstegel». Professor Ragnar Östberg sade: Vågar du dig på att vara den förste i Sverige, som experimenterar i vårt land med detta pimstenstegel, och det skrämde mig något. Även byggmästaren sade detsamma. Men jag skaffade mig underrättelser från olika håll, där man hade experimenterat med detta tegel, både från byggmästare och ingenjörer. Då befanns det, att pimstensteglet hittills ofta använts för innerväggar, som det passar utmärkt bra för, men man hade inte vågat sig på att använda det till ytterväggar, därför att man inte här hade experimenterat därmed som i Tyskland, där man, särskilt i Rhenländerna, använt detta material under långa tider till och med för att bygga kyrkor.

Men så upplystes det, att man vid Epidemisjukhusets nybyggnad i Stockholm samtidigt med mig gjort samma experiment och kommit något före mig. Där var man fullständigt nöjd med resultatet av experimentet.

Saken är den, att här gäller det inte att skydda det ena av två likvärdiga material, utan det gäller, om vi, som skola bygga för praktiskt bruk och till billigt pris här i Sverige, skola tvingas att taga det sämre material, som gasbetongen är i jämförelse med pimstensteglet. Det är inte platsen för mig att här skildra den påtagliga skillnaden mellan dessa byggnadsmaterial, men jag vill säga, att de, som vilja bygga, böra skyddas, så att man inte tvingar på dem gasbetong, som de förresten inte i längden kunna använda på grund av vissa brister hos detta material. Därför är det ju alldeles orimligt redan ur den synpunkten att tvinga svenskarna att bygga med det sämre materialet.

Därtill kommer, att pimstensteglet är ett uppenbart tegel, och det är bara en mycket grov advokatyr, då man försöker ur ren intressesynpunkt förmå riksdagen att lägga detsamma under rubriken cement.

Jag har nu räddat mig, så att jag har intet personligt intresse i denna sak, som herrarna förstå. Men jag tycker, att det är synd om dem, som skola betala en sådan gränslös tull för att få begagna det ofantligt mycket bättre materialet pimstenstegel i stället för gasbetong. Jag ber därför att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr Sjöblom: Ja, herr talman, jag skulle inte ha besvärat kammaren mer, men herr Bärge yttrade sig här på ett sådant sätt, att det framgick, att antingen har jag uttalat mig förfärligt olyckligt, eller också har han missförstått, vad jag sade.

Jag sade, att jag gärna skulle ha önskat, att en tullförhöjning skett, men som frågan nu ligger, hade jag ingenting annat att göra än att yrka bifall till reservationen. Sålunda hänger herr Bärge's yttrande, vad det gäller mig, i luften, och för övrigt skulle jag bara vilja säga, att det inte är någon stor riksolycka i mina ögon, om inte reservationen bifalles, men även om inte olyckan är stor, herr Bärge, kan man tycka, att det skulle vara bättre, om man fick den framskjuten några dagar, än att den kommer omedelbart. Det är därför jag yrkat bifall till reservationen.

Herr Örne: Herr Borell hade en invändning att göra mot min granne snett framåt till höger, herr Björnsson. Han betraktade honom som verklighetsfrämmande. Jag vill inte taga ordet ur munnen på herr Björnsson, när det gäller att replikera i den frågan, men jag måste verkligen säga, att det förefaller mig vara högst egendomligt, att herr Borell, som är en så framstående domare, kan göra sig skyldig till något så verklighetsfrämmande för en domare som att inte fordra full bevisning. Här är icke bevisat, att denna industri, gasbetongsindustrien, kommer att gå i kull, om den inte får igenom sina önskningar. När man under några år har hört, vad industrirepresentanter och bank-

representanter ha kommit med för påståenden beträffande nödvändigheten av tullar, och när man har hört deras försäkringar, att uteblivandet av en tullförhöjning skulle åstadkomma hela industriens omedelbara ruin o. s. v., och så sett, hur dessa stackars nödlidande industrier ett år senare ha gått alldeles förträffligt och lämnat höga vinster, då tror man inte riktigt på sådana försäkringar, om påståendena inte äro bergfast bevisade. Och här föreligga inga andra bevis än fabrikanternas i ett flygblad uttalade påståenden. Det vore underbart, om deras affärsmannabegäring inte skulle räcka till att ge ut sådana flygblad. Det räcker begäringen till för hos representanterna för alla möjliga andra industrier och näringar.

Jag ber för min del på det bestämdaste att få varna kammaren för att enbart på grund av flygbladsvisdomen gå på en sak, som innebär en principiell tullförhöjning.

Om det svenska materialet är bättre eller om det kan göras bättre genom ingenjörernas arbete, så kommer industrien att gå framåt oberoende av tullsatsen på pimstenstegel. För övrigt går ju redan, enligt vad flygbladet upplyser, och i det fallet får man väl tro uppgiften, tillverkningen upp till 20.000 ton, under det att importen av pimstenstegel utgör 6.000 ton, om jag inte minns fel sedan i morse, då jag läste flygbladet. I så fall finns väl ingen anledning till dessa fruktansvärda nödrop.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Borell: Herr talman! Med anledning av herr Lindhagens uttalande om värdet av dessa båda fabrikat, jämförda med varandra, vill jag säga, att hans omdöme åtminstone bestrides av åtskilliga fackmän. Jag kan inte ge något bestämt omdöme om denna sak; jag kan endast åberopa den omständigheten, att jag vet, att åtminstone en byggnad i närheten av Stockholm är uppförd av det svenska materialet, och det har visat sig vara ett utmärkt byggnadsmaterial. Jag vet också, att åtskilliga fackmän alldeles bestämt sätta den svenska varan framför den tyska, särskilt vad beträffar uppförande av ytterväggar. Jag kan som sagt inte garantera för vilkendera uppfattning som är riktig, men jag har härigenom blott velat påpeka, att det finns andra meningar i denna sak än den, herr Lindhagen har uttalat.

Herr Lindhagen: Om den svenska varan vore mycket bättre än den tyska, såsom herr Borell hört uppgivas, skulle den ju inte behöva frukta någon konkurrens från den tyska, och då skulle tullen inte spela den ringaste roll. Då byggde man naturligtvis bara med den svenska varan. Men anledningen till att det här fordras så stort skydd mot den tyska varan — det vill jag tillägga till vad jag förut sagt — är, att byggmästare och arkitekter kommit underfund med den tyska varans överlägsenhet över den svenska varan. Vi se också, att nu uppföras i förstäderna, i Bromma t. ex., det ena huset efter det andra, där de icke byggas av trä, av pimstenstegel i stället för gasbetong.

Dessa pimstenstegel ha ju inte så stor bärkraft som vanliga tegel, men de passa utmärkt för småhus i lantliga omgivningar, detta på grund av sin billighet och sina särdeles isolerande egenskaper, varigenom som sagt väggen kan göras tunnare än tegelvägg och utrymme vinnes. Pimstensteglet har också den fördelen, att det är spikritt, till skillnad från både tegel och gasbetong. När man slår en spik i gasbetongen, lossnar spiken och ramlar snart ner, och när det gäller tegelmurar, måste man ju leta efter fogarna för att kunna få in en spik utan särskilda anordningar. Men i pimstensteglet slår man in spiken var som helst, och den sitter. Pimstenen drager icke heller till sig och bevarar fuktighet såsom gasbetong och även tegel. Den har också 70 procent högre bärkraft än gasbetong.

Ang. tullen å
pimstenstegel.
(Forts.)

Man kan således göra en uppfordran till de svenska fabrikanterna: Tillverka lika bra vara, så äro ni såverade! Men orsaken till att frågan har blivit aktuell är just den, att vederbörande upptäckt, att den tyska varan är mycket bättre än den svenska. Cementtrusten vill med andra ord tvinga svenskarna med riksdagens medverkan att bygga sämre hus.

Herr Björnsson: Det förvånade mig, att herr Borell betraktade som verklighetsfrämmande avgörandet av frågan, till vilken rubrik i tulltaxan en vara skall hänföras. Det tycker jag är en mycket påtaglig ekonomisk verklighet. Det enda sakligt betydelsefulla i tullpolitiken är att säga, hur hög en tull skall vara. Och det är det, som det gäller att här provisoriskt avgöra. Det är riksdagen, som bör säga ifrån, hur hög tullen bör vara, ej regeringsrätten.

Det förelåg ett liknande ärende förra året. Det gällde då att rätta till en underlighet, som tillkommit genom en provokatorisk förtullning med åtföljande rättegång. Det var fråga om dessa skoläster, beträffande vilka herr Lindgren i Örebro lyckades genomdriva sitt förnuftiga förslag med mer eller mindre slående argument.

Jag beklagar, att detta ärende har föranlett, att det inom denna kammare har gjorts en mycket kraftig reklam för den tyska varan och framkommit ett underkännande av den konkurrerande svenska. Jag kan inte på grund av egen erfarenhet yttra mig om huruvida reklamen är befogad; jag har hört, att båda materialen ha bestämda förtjänster och bestämda brister, och jag har betraktat båda som ytterst fördelaktiga ur den synpunkten, att de äro så lätta, vilket kan vara av betydelse för byggnadsverksamheten på sådana orter, där höga frakter försvåra användning t. ex. av tegel. .

Men jag vill erinra om att denna fråga också har en annan sida. Det är ju så, att en plötslig ändring av en tullsats inte befordrar det goda handelsumgäuset mellan två nationer, och vi ha ju efter inte så litet besvär fått goda förhållanden till stånd mellan Sverige och Tyskland. Jag tycker inte, att det är skäl i att den svenska riksdagen utan noggrann prövning tolererar, att detta goda förhållande äventyras för en sak, beträffande vilken vi ändå inte veta, om den har någon större betydelse.

Jag tror alltså, när allt kommer omkring, herr Borell, att utskottets position inte är så verklighetsfrämmande som jag antar, att herr Borell ansåg även den vara. Jag kan t. ex. erinra om att även herr Boman, som har stor köpmannaserfarenhet, utan minsta tvekan i utskottet röstade för den mening, som utskottets majoritet företräder.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lithander* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 6 punkten 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Ang. tullen å
pimstenstegel.
(Forts.)

Punkterna 7 och 8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner angående arbetstidsförhållandena vid rikets fasta brandkårer.

Ang.
arbetstiden vid
brandkärerna.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft till lagutskott hänvisade motionen nr 286 i andra kammaren av herr *Samuelsson* m. fl. och motionen nr 290 i samma kammare av herr *Törnkvist* i Karlskrona m. fl.

I motionen II: 286 hade hemställts, att lagen om arbetstidens begränsning skulle omfatta brandmännen vid yrkesbrandkårer i landet eller, om detta icke bifölles, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag angående begränsning av brandmännens tjänstgöringstid.

I motionen II: 290 hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t till 1930 års riksdag, då lagen om arbetstidens begränsning ånyo torde komma under statsmakternas omprövning, ville låta verkställa utredning rörande arbetstidsförhållandena vid rikets fasta brandkårer samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Linder*, *Nothin*, *Sigfrid Hansson*, *Mag-nusson* i Kalmar, *Hagman*, *Holmström* i Stockholm och *Pettersson* i Hällbacken, vilka på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande tjänstgöringsförhållandena vid de fasta brandkärerna i riket samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Herr Hansson, Sigfrid: Herr talman! Jag beklagar livligt, att jag måste taga kammarens uppmärksamhet i anspråk efter den mycket intressanta och lekande debatt, som försiggått nyss. Jag vill emellertid meddela, att jag anser det nu föreliggande ärendet vara så pass viktigt, att jag eventuellt kommer att kräva votering. Denna upplysning lämnar jag, för den händelse någon här skulle anse tiden vara så långt framskriden, att han tänker lämna förhandlingarna.

I de motioner, som föranlett det nu föredragna utskottsutlåtandet, har riksdagens uppmärksamhet riktats på de säregna förhållanden, varunder brandmännen i vårt land utöva sitt samhällsviktiga kall. Det är visserligen en relativt liten medborgaregrupp, som det här är fråga om, men *den* omständigheten kan väl icke få anses utgöra skäl nog för riksdagen att ställa sig likgiltig gentemot de önskemål, som framförts i motionerna. Andra lagutskottet lär icke heller ha låtit denna omständighet vara avgörande för sitt ståndpunktstagande,

Ang.
arbetstiden vid
brandkårerna.

(Forts.)

men man kan inte helt värja sig för den misstanken, att den i någon mån inverkat på utskottet, då det fattat sitt beslut.

Utskottet har bl. a. gjort gällande, att vederbörande kommuner i deras egen- skap av arbetsgivare för dessa befattningshavare icke ordnat tjänstgöringsför- hållandena på ett sådant sätt, att ett ingripande från lagstiftningsmaktens sida skulle vara sakligt motiverat.

Ja, därom kunna meningarna vara delade. Brandmännen, vilkas sakkun- skap och omdömesförmåga icke torde kunna utan vidare bestridas, hysa i varje fall en helt annan uppfattning än utskottet. De synas också ha förebringat goda skäl för sin mening.

I den reservation, som jag och mina partikamrater i utskottet tillåtit oss av- giva, ha några uppgifter lämnats angående tjänstgöringsförhållandena inom ett par av de största brandkårerna. Dessa uppgifter ha hämtats ur det mate- rial, som brandmännen ställt till motionärernas förfogande. De giva vid han- den, att i Stockholm utgör tjänstgöringstiden icke mindre än 112 timmar pr vecka under tiden den 15 maj—15 september och 93 timmar per vecka under tiden den 16 september—14 maj. Antalet fritimmar för dessa befattningsha- vare utgör alltså endast 56 och 75 timmar per vecka eller 8 och 9 timmar per dygn. I Göteborg har tjänstgöringstiden beräknats till i genomsnitt 112 tim- mar per vecka. I vissa andra städer är den avsevärt längre. Från Västerås har sålunda uppgivits, att brandmännen där ha en ordinarie tjänstgöringstid av i genomsnitt 18.46 timmar per dygn eller 129.22 timmar per vecka.

Jag har svårt att förstå, att andra lagutskottet med kändedom om dessa fakta kunnat göra gällande, att kommunerna ordnat brandmännens tjänstgö- ringsförhållanden på ett sådant sätt, att dessa befattningshavares indirekta hänvändelse till riksdagen icke förtjänar tillmötesgående. Det är visserligen sant, att den anmärkningsvärt långa tjänstgöringstiden icke är av samma be- skaffenhet som arbetstiden inom t. ex. industrien, men därmed är icke sagt, att befattningshavarna icke ha befogad anledning att kräva ett större hänsynsta- gande till deras behov av fritid än som hittills visats dem.

Det förhåller sig nämligen så, att denna kår till större delen består av per- soner, som bildat familj och följaktligen böra, såväl för sin egen som för sina anhörigas trevnad, kunna göra anspråk på att få vistas i sina hem längre tid än 8 å 9 timmar per dygn. Enligt uppgifter, som jag förfogar över, inhämtade från ett 20-tal städer, äro omkring 84 procent av brandmännen i dessa städer familjeförsörjare och av dessa har större delen sina hem utanför brand- stationerna. Våra brandkårer utgöras alltså icke, som man påstod under be- handlingen av detta ärende i utskottet, huvudsakligen av ogifta unga män, som böra kunna finna sig till rätta med att leva kasernliv och icke ha behov av någon längre fritid. Medelåldern torde ligga mellan 35 och 40 år. I en tid, då man ömmar så mycket för hemmen, att man anordnar en »Hemmets vecka», borde man kanske för konsekvensens skull sörja för att de, som vilja upprätt- hålla hemmen, också få tillfälle att vistas i dem. Icke minst ur den synpunk- ten borde riksdagen åtminstone visa så stort intresse för brandmännens tjänst- göringsförhållanden, att den biföll den till det föreliggande utskottsutlåtandet fogade reservationen, vari hemställes om skrivelse till Kungl. Maj:t med an- hållan, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande dessa förhål- landen och för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Vi reservanter önska alltså, att regeringen måtte anmodas undersöka, huru- vida och på vad sätt en ur brandmännens synpunkt mera tillfredsställande an- ordning i fråga om deras tjänstgöringstid bör vidtagas, eventuellt under lagstift- ningens medverkan. Detta kan inte gärna anses vara en orimlig önskan, när man vet, att nu rådande förhållanden alstrat missnöje bland dem, som äro nöd-

sakade att leva under dem. I betraktande av att det är ett mycket begränsat område, som skulle göras till föremål för undersökningen, torde man icke kunna avvisa vår hemställan med ett åberopande av det flitigt använda argumentet, att utredningar draga stora kostnader. Jag föreställer mig, att socialstyrelsen skulle kunna utan att behöva anlita extra arbetskraft ställa det material till Kungl. Maj:ts förfogande, varom här kan bli va fråga.

Jag ber slutligen att få fästa uppmärksamheten på, att vi reserverar icke gått in för det i motionerna framställda kravet att denna befattningshavargrupps tjänstgöringsförhållanden böra regleras medelst lagen om arbetstidens begränsning. Jag är också angelägen att framhålla, att det här inte är fråga om att försöka genomföra en åttatimmarsarbetsdag eller fyrtioåttatimmarsarbetsvecka. Brandmännen ha själva i sin till andra lagutskottet år 1926 inlämnade och i motionerna återgivna skrivelse begränsat sina anspråk till att gälla en omreglering av deras tjänstgöringstid *ned till exempelvis 84 timmar per vecka*. Vad utskottet anfört som motivering för sitt avslagsyrkande berör icke de förhållanden, som jag här sysselsatt mig med, utan det knyter sig huvudsakligen till den redan existerande lagen om arbetstidens begränsning och den omständigheten, att denna lag har en provisorisk karaktär. Vad utskottet anfört är alltså av den beskaffenheten, att jag icke har anledning att gå närmare in på det.

Till slut vill jag bara tillägga den lilla anmärkningen, att då man här i riksdagen gärna vill se, att befattningshavargrupper, åt vilka äro anförtrodda viktiga samhällsfunktioner, icke använda sig av medel, som stå andra grupper till förfogande, när det gäller reglering av arbetsvillkoren, borde även ur den synpunkten riksdagen beakta brandmännens önskemål och åtminstone låta verkställa en utredning i syfte att få utrönt, huruvida man kan göra något för att komma till rätta med de ganska uppenbara missförhållanden, som nu äro rådande.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Westman: Herr talman! Motionärerna i detta ämne ha yrkat på att åttatimmarslagen skulle utsträckas till att gälla även för brandmännen. Reservanterna ha icke bundit sig i detta avseende, men det är alldeles självklart, att reservanterna åsyfta en reglering av brandmännens tjänstgöringstid, vilken kommer att stå i sakligt sammanhang, om också icke i formellt, med åttatimmarslagen. Den kommer att framträda såsom en konsekvens av åttatimmarslagstiftningen, fastän denna konsekvens gör sig gällande på ett nytt område än det förut reglerade.

Som vi veta, är åttatimmarslagen strängt begränsad till rörelse och vissa arbetsföretag, både enligt svensk lag och enligt Washingtonkonventionen. Nu veta vi ju, att redan inom detta begränsade område har åttatimmarslagen mötts av mycket starkt motstånd i vissa länder. Hela dess tillvaro står, som bekant, på spel, och under sådana omständigheter kan det ifrågasättas, om det kan vara klokt ifrån deras sida, som äro vänner av åttatimmarslagen, att för dessa länder, som stå tveksamma, framhålla, att denna lag kan ha så vittgående konsekvenser som den att medföra en reglering på ett sådant verksamhetsområde som brandmännens.

Jag vill dessutom säga, att det är onödigt att nu skriva till Kungl. Maj:t i denna sak, därför att utskottet redan förut har sagt, att utskottet förväntar sig, att Kungl. Maj:t vid förberedandet av en ny arbetstidsreglering har sin uppmärksamhet fäst på alla de förhållanden, som därvidlag kunna komma under beaktande. Om Kungl. Maj:t finner, att denna sak bör komma under beaktande, kan således Kungl. Maj:t taga upp saken utan någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Ang.
arbetstiden vid
brandkärerna.
(Forts.)

Ang.
arbetstiden vid
brandkärerna.
(Forts.)

Det är vidare utan tvivel olämpligt att utvälja detta område, brandmännens tjänstgöring, till reglering genom *generella regler*, ty förhållandena äro här så växlande i de olika städerna, att det nästan är omöjligt att tänka sig, att man skulle kunna finna regler, som vore passande för tjänstgöringen under de olika förhållanden, varunder arbetet skall utföras. Det finns sålunda i de olika städerna mycket olika arbetstidsförhållanden, och det finns också mycket olika vakttjänstgöringsförhållanden.

Herr Sigfrid Hansson talade om, att det i många städer är så, att vakttjänstgöringen hindrar familjefäderna från att vistas i familjen, och samma tanke har också framförts i reservationen. Det förhållandet, att herr Sigfrid Hansson framställer detta påstående generellt, måste bero på att den utredning, som förelegat för herrar reservanter, är ytterligt ofullständig. Det förhåller sig nämligen visst icke så, att familjefädernas vakttjänstgöring, vilket man skulle tro av denna utredning, försiggår på stationen utanför hemmets område. I Uppsala t. ex., där det finns 20 gifta brandmän och 3 ogifta, är det i stället så, att av de 20 gifta bo 15 stycken på stationen, varest de var och en disponera en lägenhet om ett rum och kök, och vakttjänstgöringen tillgår på det sättet, att familjefäderna få vistas i sina lägenheter, således hos sina familjer. Långt ifrån att man förhindrar familjelivet och långt ifrån att man behöver anordna en hemmets vecka för att dessa män skola bli befriade från det hinder, som vakttjänstgöringen utgör för dem att vistas i familjen, är det så, att denna vakttjänstgöring *tingar* dem att vistas i familjen.

Herr Hansson invänder kanske, att detta bara gäller de 15 man, som bo på stationen. Men de andra 5, som också äro gifta, bo i ett hus invid stationen, och det finns alarmklockor även till deras lägenheter, så att även dessa brandmän få fullgöra sin vakttjänstgöring hemma. I andra städer, t. ex. i Eskilstuna, är det på samma sätt och jag tror mig veta, att likartade förhållanden råda i Gävle. Detta ställer ju saken i en helt annan dager än den den fick genom herr Hanssons framställning.

Med anledning av herr Hanssons yttrande att man naturligtvis icke i fråga om brandmännen vid en eventuell lagstiftning skulle tillämpa samma regler som gälla i fråga om industriens arbetare och andra, som äro att jämställa med dessa och vilkas arbetsförhållanden äro reglerade genom åttatimmarslagen, vill jag framhålla, att detta nog är riktigt, men att man dock i en blivande lag måste ha vissa regler, som säga, att en brandman, när han har tjänstgjort ett visst mått av arbetstid och vakttjänstgöring, icke får tagas i anspråk för ytterligare tjänstgöring inom viss tid. Detta vore ju att ställa en brandchef i den mest förtvivlade belägenhet. Antag, att ett större eller mindre antal av hans brandmän tjänstgjort så mycket som de få göra och att det utbryter en stor eldsvåda. Skall han då till följd av en sådan arbetstidsreglering vara hindrad att kalla ut dessa till tjänstgöring? Då kan han råka i den allra svåraste pliktcollision. Han måste antingen bryta emot den lag, som herrarna förorda, och fällas till straff därför, eller också, om han icke bryter mot den, gå måhända människoliv förlorade. En reglering av arbetstiden på detta område förefaller mig vara ett företag, som riksdagen har all anledning att ställa sig avvisande emot.

När herr Sigfrid Hansson talade om att utskottet tagit hänsyn till att arbetsgivarna i detta fall vore städer eller med dem jämställda samhällen och även av det skälet ställt sig tveksamt mot ett ingripande, fanns det en viss sanning däri, ty man kan naturligtvis resonera på det sättet att om det skulle vara särskilt svåra förhållanden för brandmännen i en stad, t. ex. Stockholm, så kunde väl herrarna framlägga frågan inför stadsfullmäktige i Stockholm. Där behöva icke herrarna socialdemokrater befara att få tala för döva öron, utan

där kanske den rättelse kan vinnas, som kan vara erforderlig i just den staden. på annan väg än genom en generell lagstiftning.

Jag tror — det vill jag också säga — att många av vårt lands arbetare skulle med allra största glädje och tacksamhet se, om de kunde få så lyckliga förhållanden som brandmännen ha. Jag tänker bara på en sådan omständighet som det förhållandet, att brandmännen bli pensionerade vid 50 års ålder i somliga städer, i andra vid 53, högst 55 års ålder. Tänk vilken lycka för dem att efter en tjänst, som slutar vid så tidig ålder kunna under sitt återstående liv få vila och vistas hos sin familj utan att behöva befara, att alarmklockan skall störa dem i familjelivet!

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Winberg: Herr talman! Om herr Westman fått hålla på litet längre med sitt anförande, hade han väl kommit dithän, att brandmännens levnadsförhållanden äro att betrakta som ett himmelrike, men nu är det så, att man genom att bevisa för mycket bevisar ingenting, och jag undrar, om icke herr Westman gjorde sig skyldig härtill.

Det är rent märkvärdigt att höra, hur man kan finna argument för allting särskilt om man talar till en relativt okritisk publik, fastän den här publiken icke borde vara så alldeles okritisk. Det är i alla fall nu så, att det är konstaterat, att tjänstgöringsförhållandena för här ifrågavarande befattningshavargrupper äro olidliga, fullkomligt olidliga, sedda ur synpunkten av vad som kan anses skäligt och vad som tillämpas för andra arbetargrupper. Nu säger herr Westman visserligen, att vederbörande kunna gå till stadsfullmäktige och att man icke behöver gå till riksdagen med denna sak. Det är en fråga, som jag icke skall gå in på, men eftersom nu ärendet dragits inför riksdagen, så har riksdagen att nu taga ställning till detsamma.

Om alla dessa skäl, som herr Westman framdrog, då han sade, att ett bifall till reservationen skulle medföra så förfärliga konsekvenser, tillåter jag mig säga, att de bara voro de obotfärdigas förhinder, herr Westman, ty alldeles samma skäl framfördes på sin tid, då det var fråga om att reglera tjänstgöringen litet bättre för järnvägspersonalen. Då sade man: »Det går aldrig att fastställa sådana enhetliga bestämmelser för järnvägspersonalen, som arbetar såväl natt som dag och vilken har en så varierande tjänstgöring!» Vi ha nu visserligen icke någon lagstiftning beträffande järnvägspersonalens tjänstgöring, men vi ha bestämmelser, som äro ungefär likvärdiga med den lagstiftning, som gäller för vissa industriarbetargrupper och det har visat sig, att järnvägstrafiken går mycket bra även efter denna reglering.

Även om det för brandmännens vidkommande — det är min bestämda uppfattning — vidtages en ordentlig reglering av deras arbetstid, behöver detta visst icke medföra, att det blir omöjligt för brandcheferna att få ut manskap vid inträffade eldsvådor, såsom herr Westman vill göra gällande. Det förefaller mig, som som om man går litet för långt, då man börjar att måla upp förhållandena så.

Jag skall icke vidare ingå på denna sak utan sluta med att säga, att det är självklart, att dessa arbetaregrupper måste få sina tjänstgöringsförhållanden ordnade. Nu har frågan bragts inför riksdagen. Riksdagen säger, att den icke vill ha något med saken att göra. Antag då — jag säger tills vidare bara antag — att denna befattningshavargrupp anser sig nödsakad att tillgripa samma medel som andra grupper för att få sina berättigade krav tillgodosedda. Då vill jag erinra herrarna om att det icke är värt att ni komma och högljutt klaga över att man tager sig till med något sådant. Det är ni, som icke velat göra något, och då finns det kanske inga andra vägar att gå. Konsekvensen, herr Westman, kan bli, att de gå den vägen.

Ang.
arbetstiden vid
brandkärerna.
(Forts.)

Ang.
arbetstiden vid
brandkårerna.
(Forts.)

Jag skulle helst vilja yrka bifall till den väckta motionen, men för att nu något skall åstadkommas i frågan instämmer jag i det yrkande, som framstälts i den till utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Carlsson, Carl: Till herr Winberg skulle jag bara vilja säga, att när man gör en liten återblick och ser, hur brandmännen hade det för 10 år sedan mot nu, kunna förhållandena knappast jämföras. Och när herr Winberg säger, att utskottets ärade ordförande här målat i alltför vackra färger, tror jag icke, att man just kan beskylla honom för det. Brandmännen ha det för närvarande ganska bra ställt enligt mitt förmenande, och det är dock så, att de ej stå rättslösa, utan i regel tillhöra de kommunalarbetarförbunden och göra upp kollektivavtal med de olika städerna. Den erfarenhet, jag har från förhandlingar om dylika avtal, är, att brandmännen för närvarande kunna sägas vara bland de bäst ställda av alla kommunalarbetare.

Jag anser således, herr talman, att det icke för närvarande föreligger någon som helst anledning att gå fram med något skrivelseförslag till Kungl. Maj:t, varför jag yrkar bifall till utskottsutlåtandet.

Herr Hansson, Sigfrid: Med anledning av det sista anförandet vari påstods, att brandmännen ha det så bra ställt, vill jag erinra om att dessa motioner grunda sig på uppgifter från brandmännen själva, och jag vågar göra gällande, att brandmännen måste besitta en sakkunskap angående deras egna tjänstgöringsförhållanden, vilken kan väga lika mycket som herr Carlssons och t. o. m. lika mycket som herr Westmans, ehuru han i sitt sista anförande tydligen förrådde, att han hade mycket intim bekantskap med just brandmännens liv och förhållanden. Jag tror också, att det förekom påtagliga överdrifter i den ärade utskottsordförandens uttalanden, och att man ej gärna kan med en sådan motivering gå emot den reservation, som är fogad till utskottsutlåtandet.

Jag vill inte göra anspråk på att vara sakkunnig på detta område, men jag har funnit mig övertygad av de fakta, som förebragts av brandmännen själva. Dessa ha varit tillräckliga skäl för mig att åtminstone hemställa, att riksdagen måtte medverka till en *undersökning* rörande dessa förhållanden. Visar en sådan undersökning, att det är ett sådant himmelrike på våra brandstationer, som utskottets ordförande skildrat, skulle ingen vara gladare än jag, och jag skall då ej propa på något ingripande från statsmakternas sida.

Herr Westman: Jag har ingalunda skildrat brandmännens ställning som ett himmelrike, och jag vill på det bestämdaste bestrida, att jag i min skildring skulle ha lämnat några oriktiga eller överdrivna uppgifter i sak. Jag står för de uppgifter, som jag lämnat, ty jag har fått dem från fullt vederhäftigt håll. Däremot föreligga ofullständigheter i den utredning, som herrarna presterat, vilket jag konstaterat i fråga om flera städer.

Jag begärde emellertid icke ordet för att säga detta utan med anledning av att såväl herr Sigfrid Hansson, fastän mycket försynt och försiktigt, som herr Winberg, direkt hotade med att brandkåren skulle strejka. Jag ber att få uttala den förhoppningen, att ingendera av herrarna — och särskilt vänder jag mig mot herr Winberg, som hade ett mera bestämt uttalande i saken — har någon fullmakt från dessa befattningshavare att framställa en sådan hotelse. Jag vågar uttala den bestämda övertygelsen, att våra brandmän, som ägnat sitt liv åt att utbilda sig för att i händelse av eldsvåda rädda människoliv och egendom, som kan vara i fara att förintas, skola med avsky tillbakavisa varje tanke på att, när det gäller att rycka ut, lägga armarna i kors och säga: »Vi strejka.»

Herr **Winberg**: Jag tror, det vore bäst, om herr Westman toge saken litet lugnare. För det första vill jag säga beträffande presterandet av fullmakt, att jag tror inte det behöves någon särskild fullmakt att tala i denna fråga. För det andra sade jag uttryckligen, att vi kunna ju *förutsätta*, att det blir så, att brandmännen inte kunna få denna fråga ordnad på annat sätt utan måste tillgripa samma medel som andra arbetare. Vad är det för märkvärdigt i det? Om det visar sig, att det inte går på andra vägar, är det då något fel, om de tillgripa det medlet? Det är konsekvensen, som ni få vara snälla att finna er i. Det är något, som mycket väl kan tänkas, men något *hot* är det icke, om man påpekar det.

Ang.
arbetstiden vid
brandkärerna.
(Forts.)

Herr **Hansson, Sigfrid**: Jag ber att få på det mest eftertryckliga sätt förklara, att jag ej i något avseende uttalat något hot beträffande vad brandmännen eventuellt kunde vilja göra för att få sina tjänsteförhållanden reglerade. Jag är alldeles övertygad om att utskottets ordförande vid närmare eftertanke och vid genomläsande av referatet över vad jag sagt skall finna, att jag icke gjort mig skyldig till något sådant, som jag närmast skulle vilja karakterisera som taktlöshet.

Herr **Möller**: Jag skall icke förlänga debatten, men det var en passus i herr Westmans anförande, som jag ej vill låta alldeles opåtalat gå förbi.

Herr Westman förklarade, att den stackars brandchefen skulle komma i en situation, som tvingade honom in i pliktollisioner, vilka kunde bli alldeles fruktansvärda för honom. Nu är det ju på det sättet, att eldsvådorna icke välja sin tid efter antalet vaktmanskap, som finnes att tillgå på en brandstation, utan de uppträda ungefär vilken tid på dygnet som helst. Men det visar sig, när man ser på tjänstgöringssiffrorna, att brandkåren i alla fall inte har 24 timmars tjänstgöring, utan det högsta, man driver den till, är 16 timmar om dygnet. Hur bär sig då den stackars brandchefen åt under de 8 timmar, då brandkåren ej har någon tjänstgöring? Jag förmodar, att om man inskränkte arbetstiden för brandkåren, skulle han bara få lov att justera förhållandet mellan vakttjänstgöringen och arbetstiden, precis på samma sätt som han är tvungen att göra nu, när i alla fall inte hela manskapet kan tagas i anspråk under *alla* dygnets 24 timmar.

Herr **Westman**: Jag är fullt beredd att godtaga herr Hanssons förklaring om vad han menade, när han berörde brandmännens strejkrätt, och jag beklagar, att jag missuppfattade hans omnämnande av att brandmännen sakna strejkrätt, och kom att föra honom på samma linje som herr Winberg.

Vad herr Winberg beträffar, tror jag verkligen, att han själv skulle finna det mycket märkvärdigt, om han fick se ett hus brinna, med människor i huset, och fick se brandmännen stå med armarna korslagda. Jag hoppas, att herr Winberg har så mycket fantasi, att han ger mig rätt i att han skulle finna en sådan syn lika förvånande som jag skulle finna den.

Med anledning av herr Möllers yttrande vill jag framhålla, att det är alldeles klart, att brandchefens situation blir legalt försvarad, om man genomför en sådan lagstiftning, som det är fråga om. En brandchef är för närvarande icke bunden av någon *lag*, som hindrar honom att i händelse av eldsvåda kalla ut allt det folk, som han har till disposition, men det kan han ej göra, om lagen säger, att brandmännen skola ha viss maximitjänstgöring. För övrigt skola vi i detta sammanhang ej bara tänka på de stora eldsvådorna. Det förekommer också en massa smärre eldsvådor, eftersläckningar och dylikt, vilka kunna erfordra en utsträckning av tjänstgöringstiden.

Ang.
arbetstiden vid
brandkårerna.
(Forts.)

Jag förstår för övrigt ej vad det skall tjäna till att tala om en reglerad tjänstgöringstid för brandmännen, om man därmed icke skulle binda deras chef.

Herr **Möller**: Jag fäste mig vid herr Westmans yttrande, därför att jag tyckte, att det slog över i en sådan där alldeles absurd grad. Om man eventuellt genomförde en kortare normal arbetstid för brandmännen, kunde jag mycket väl tänka mig, att i det akuta fallet hela brandkåren i alla fall fick lov att mobiliseras, men det brinner ju inte alla dagar. Det är inte så farligt, att brandmännen måste hålla sig i kläderna för att vakta på eldsvådor under alla dygnets 24 timmar, utan det brinner någon gång, då och då. Och för de akuta fall, då man skulle behöva använda manskapet, kan jag mycket väl föreställa mig, att föreskrifterna skulle ge brandchefen möjlighet att undkomma dessa förskräckliga plikt-kollisioner.

Det är ej meningen att vara grym mot brandchefen, utan vi önska endast, att riksdagen tillmötesgår rimliga anspråk med hänsyn till den tjänstgöring, som brandmännen ha.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder förekommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hansson, Sigfrid*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

På framställning av herr talmannen beslöts att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 106, 114, 118, 122, 123, 126, 127 och 129 till statsutskottet, nr 117, 119, 124 och 130—132 till bankoutskottet, nr 120 till bevillningsutskottet samt nr 125 och 133—136 till jordbruksutskottet, varemot propositionerna nr 116, 121 och 128 nu på begäran bordlades.

Nerr Nilsson, Nils Anton, avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förlängning av förordningen den 26 juli 1926 (nr 382) angående utförselbevis för råg och vete m. m.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets memorial nr 4, angående beviljande för innevarande års riksdag av viss ersättning för mistade avlöningsförmåner till sekreteraren i konstitutionsutskottet;

statsutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre furiren A. F. Fredriksson och förre korpralen A. E. Andersson från viss ersättningsskyldighet;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till generalmajoren A. F. Hultkrantz för av honom i egenskap av beställningshavare å reservstat erlagda pensionsavgifter;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa förbättrings- och moderniseringsarbeten å äldre undervattensbåtar; samt

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av mark mellan kronan och vissa enskilda personer i Boden; ävensom

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa i vad angår vissa driv- och transportremmar m. fl. varuslag;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

nr 9, i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning och förslag rörande viss omläggning av maltdrycksbeskattningen; samt

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union avslutat avtal, med tillhörande slutprotokoll, angående ryska handelsdelegationens i Stockholm rättigheter och skyldigheter.

På framställning av herr talmannen medgav kammaren, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.42 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.